

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN PROGRAMI

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ, TÜRK
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE UYGULAMALARININ
İNCELENMESİ

SEMİHA YOLCU

DANIŞMAN
DOÇ.DR. NİLGÜN KAYALI

MANİSA-2019

T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
MUHASEBE FİNANSMAN PROGRAMI

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ, TÜRK
BANKACILIK SEKTÖRÜNDE UYGULAMALARININ
İNCELENMESİ

SEMİHA YOLCU

DANIŞMAN
DOÇ.DR. NİLGÜN KAYALI

MANİSA-2019

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu	FRYL-031
	YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI	Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1
Tez Savunma Sınavı Tutanağı			

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 25/06/2019 tarih ve 22/35 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz İşletme Anabilim Dalı Muhasebe Finansman Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Semiha YOLCU'nun "**Bankacılık Sektöründe Kredi Riski Yönetimi, Türk Bankacılık Sektöründe Uygulamalarının İncelenmesi**" konulu tezi incelenmiş ve aday 18/07/2019 tarihinde saat 13:30'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 60 dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna

OY BİRLİĞİ

DÜZELTME yapılmasına *

OY ÇOKLUĞU

RED edilmesine **

ile karar verilmiştir.

BAŞKAN

Doç. Dr. Nilgün KAYALI

~~ÜYE~~

Doç. Dr. Ayşe YERELİ

ÜYE

Prof. Dr. Türker
SUSMUŞ

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum '**Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi, Türk Bankacılık Sektöründe Uygulamalarının İncelenmesi**' adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırılık düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

18/07/2019

SEMİHA YOLCU

ÖZET

BANKACILIK SEKTÖRÜNDE KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ, TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE BİR UYGULAMA

Bankalar fon arz edenlerle fon talep edenlerin işlemlerini gerçekleştirirken birçok risk çeşidiyle karşı karşıya kalmaktadırlar. Bankaların faaliyet konuları bakımından en önemli risk ‘kredi riski’ dir. Bu çalışmanın amacı, bankalarda kredi riskinin etkin bir biçimde yönetilebilmesi, bankaların etkin bir kredi yönetimi şeklinin benimsemesi ve kredi riski yönetimi konusunda bankaların kendilerine en uygun yöntemi seçip, gerçekleştirebilmesinin belirtilmesidir. Bu amaç doğrultusunda bankacılıkta, önemli yere sahip bireysel kredilerin kredi riskini etkileyen faktörlerin araştırılması, bunun yanında ekonomide önem arz eden bankacılıkta bireysel kredilerin risklerini etkileyen faktörler incelenerek kredi riskinin minimum düzeyde tutulması irdelenecektir.

Bu çalışma üç ana bölümden oluşmaktadır. Bankacılıkta kredi ve kredilendirme süreci, kredi riski yönetimi ve Türk Bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bankalarda kredilerin riskini etkileyen bireysel faktörler üzerine uygulama konuları belirtilen bölümlerde anlatılmıştır. Ayrıca konuyla ilgili olarak Basel I, Basel II ve Basel III kriterleri de kredi riski yönetimi bölümünde ele alınmıştır. Çalışmada Türk Bankacılık Sektöründe etkinlik gösteren bir kurumun veri tabanından alınan bilgiler kullanılmıştır. Çalışmanın analiz kısmını oluşturan bağımlı değişkenin (kredisini düzenli ödeyen ve ödemeyen müşteriler), bireysel kredi üzerindeki olası kredi riskinin hangi faktörlerle (bağımsız değişkenler) minimize edilmesi gerektiği konusunda lojistik regresyon yöntemi ile araştırılmıştır.

ABSTRACT

CREDIT RISK MANAGEMENT IN THE BANKING SECTOR, AN APPLICATION IN THE TURKISH BANKING SECTOR

Banks face many risk types when they perform transactions with funders and fund claimants. The most important risk in terms of activity of banks is 'credit risk'. The aim of this study is to emphasize that banks can manage their credit risk effectively by showing that banks depend on adopting an effective credit management approach and that banks can choose the most appropriate method for managing their credit risk. For this purpose, investigating the factors affecting the credit risk of the important individual lending in banking, and examining the factors affecting the risks of the individual lending in the bank which is important in the economy will be examined to keep the credit risk to a minimum level.

This study consists of three main sections. Credit and lending process in banking, credit risk management and individual factors affecting the risk of credit in Turkish banking sector are explained in the sections mentioned. Basel I, Basel II and Basel III criteria were also discussed in the credit risk management section. The information obtained from the database of a company operating in the Turkish banking sector was used in the study. The dependent variable that constitutes the analysis part of the study was examined and it was tried to present the suggestions with the logistic regression method about which factor should be used to minimize the possible credit risk on the individual loan.

TEŞEKKÜR

Çalıőmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın **Doç. Dr. Nilgün KAYALI'** ya, akademik yolculuğumda her daim yol gösterici olan, manevi desteğini her zaman hissettiğim değerli arkadaőım Sevda GÜLER' e, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan aileme yürekten teşekkür ederim.

Semiha YOLCU

Manisa, 2019

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR METNİ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR.....	x
TABLolar LİSTESİ	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
EKLER LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

BANKACILIKTA KREDİ VE KREDİLENDİRME SÜRECİ

1.1. KREDİ TANIMI VE SINIFLANDIRMASI	2
1.1.1. Kredinin Tanımı.....	2
1.1.2. Kredinin Unsurları.....	4
1.1.3. Kredinin Yararları.....	6
1.1.4. Kredinin Sınıflandırması.....	7
1.1.4.1. Niteliklerine Göre Krediler.....	8
1.1.4.2. Vadelerine Göre Krediler.....	8
1.1.4.3. Teminatlarına Göre Krediler.....	9
1.1.4.4. Kaynaklarına Göre Krediler.....	9
1.1.4.5. Kullanım Amacına Göre Krediler.....	9
1.1.4.6. İzin Açısından Krediler.....	10

1.2. BANKACILIKTA RİSK VE TÜRLERİ.....	10
1.2.1. Kredi Riski.....	11
1.2.2. Piyasa Riski.....	13
1.3. BANKACILIKTA KREDİLENDİRME SÜRECİ.....	17
1.3.1. Kredilendirme Prensipleri.....	17
1.3.1.1. Kapasite.....	18
1.3.1.2. Kapital.....	18
1.3.1.3. Karakter.....	18
1.3.1.4. Koşullar.....	19
1.3.1.5. Teminatlar.....	19
1.3.2. Kredi Kullandırım İlkeleri.....	19
1.4. KREDİ SÜRECİ.....	22
1.4.1. Kredi Başvurusu.....	26
1.4.2. Kredi Organizasyon Yapısı.....	28
1.4.3. Kredi Analizi.....	30
1.4.4. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi.....	33
1.4.5. Kredi Taleplerinin Reddi/ Sınırlandırılması.....	34
1.4.6. Kredilerin Yapılandırılması.....	36
1.4.7. Kredilerin İzlenmesi ve Kredi Kayıplarını Önleme.....	41
1.4.8. Kredinin Geri Ödenmesi veya Yenilenmesi.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

2.1. KREDİ RİSKİ TANIMI VE OLUŞUM SÜRECİ.....	45
2.1.1. Başlangıçtan İtibaren Var Olan Kredi Riski.....	48
2.1.2. Sonradan Oluşan Kredi Riski.....	49

2.2. BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ VE SÜRECİ.....	50
2.2.1. Risklerin Tanımlanması.....	50
2.2.2. Risklerin Ölçülmesi.....	51
2.2.3. Uygulama Aşaması.....	51
2.2.4. Takip ve Değerlendirilmesi.....	52
2.2.5. Kurumsal Risk Kayıt Sistemleri.....	52
2.2.5.1. Risk Merkezi.....	53
2.2.5.2. Kredi Kayıt Bürosu.....	54
2.3. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ KAVRAMI.....	54
2.3.1. Kredi Riski Yönetiminin Amacı.....	57
2.3.1.1. Kredi Riski Tutarını Sınırlandırmak.....	59
2.3.1.2. Üstlenilen Riskle Uygun Kazanç.....	59
2.3.1.3. Kredi Riskini Azaltmak.....	60
2.3.2. Kredi Riski Yönetiminin Önemi.....	62
2.3.3. Kredi Riski Yönetimine İlişkin ilkeler.....	63
2.3.3.1. Kredi Riski Konusunda Uygun Ortamın Oluşturulması....	64
2.3.3.2. Güvenilir Kredi Verme İşlevinin Bulunması.....	66
2.3.3.3. Kredilerin Yönetimi, Ölçülmesi ve İzlenmesi İşlevleri.....	68
2.3.3.4. Kredi Riskinin Uygun Kontrolünün Yapılması.....	72
2.3.3.5. Gözetim ve Denetim Otoritenin Rolü.....	73
2.4. KREDİ RİSKİNİ ÖNLEMeye YÖNELİK POLİTİKALAR.....	72
2.4.1. Riskin Yansıtılması.....	73
2.4.2. Riskin Sınırlandırılması.....	73
2.4.3. Riskin Paylaştırılması.....	74
2.4.4. Kredi Türevleri.....	75
2.4.5. Riskin Farklılaştırılması.....	78

2.5. KREDİ RİSKİ ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR.	79
2.5.1. Temerrüt.....	79
2.5.2. Geri Kurtarma.....	80
2.5.3. Rating Derece Kaymaları.....	81
2.5.4. Riske Göre Ayarlanmış Referans Ölçümü.....	82
2.5.5. Riske Göre Sermaye.....	83
2.5.6. Beklenen Kayıp.....	84
2.5.7. Beklenmeyen Kayıp.....	85
2.6. KREDİ RİSK YÖNETİMİ VE BASEL UZLAŞILARI.....	85
2.6.1. Basel Bankacılık Gözetim Komitesi.....	86
2.6.2. Basel I Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri.....	88
2.6.3. Basel II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri.....	89
2.6.3.1. Birinci Yapısal Blok.....	89
2.6.3.2. İkinci Yapısal Denetim Otoritesinin İncelenmesi.....	90
2.6.3.3. Üçüncü Yapısal Blok Piyasa Disiplini.....	91
2.6.4. Basel III Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri.....	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARDA BİREYSEL KREDİLERİN KREDİ RİSKİNİ ETKİLEYEN BİREYSEL FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA (GARANTİ BANKASI ÖRNEĞİ)

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	94
3.2. BİREYSEL KREDİLER ÜZERİNE YAPILAN DAHA ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR.....	95
3.3. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ.....	98
3.3.1. Veri Toplama Tekniği.....	99
3.3.2. Çalışmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri.....	99

3.4. ARAŞTIRMA MODELİ.....	102
3.4.1. Modelde Kullanılan Değişkenler.....	102
3.4.2. Modelin Açıklama Gücü.....	102
3.4.3. Parametrelerin Anlamlılık Testi.....	105
3.5. UYGULAMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ.....	106
SONUÇ.....	107
KAYNAKÇA.....	110

KISALTMALAR VE SİMGELER

A.Ş.	Anonim Şirketi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BIS	Uluslararası Ödemeler Bankası
BK	Beklenen Kayıp
CDS	Kredi Temerrüt Swapları
CDO	Teminatlı Borç Senetleri
CLN	Krediye Dayalı Tahviller
CSO	Kredi Spread Opsiyonları
KKB	Kredi Kayıt Bürosu
KRS	Kredi Referans Sistemi
MKK	Merkezi Kayıt Kuruluşu
MK	Medeni Kanunu
RAROC	Riske Göre Düzeltilmiş Sermaye Getirisi
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SYR	Sermaye Yeterliliği Rasyosu
TBK	Türk Borçlar Kanunu
TBB	Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
THK	Temerrüt Halinde Kayıp
TMSF	Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TO	Temerrüt Olasılığı
TRS	Toplam Getiri Swapları
TT	Temerrüt Tutarı
VAR	Riske Maruz Değer

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Rating Notlarına Göre Yeniden Değerleme Periyotlarının Örneği.....	43
Tablo 2: Modelde Kullanılan Bağımsız Değişkenler.....	101
Tablo 3: Modelin Açıklama Gücü.....	102
Tablo 4: Modelin Anlamlılık Testi.....	103
Tablo 5: Lojistik Regresyon Modelinin Doğru Sınıflandırma Oran Tablosu... 	104
Tablo 6: Parametrelerin Anlamlılık Testi.....	105

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 : Risk Türleri.....	11
Şekil 2 : Kredi Süreci.....	24
Şekil 3 : Kredi Organizasyon Şeması.....	29
Şekil 4 : Kredi Analiz Şeması.....	32
Şekil 5 : Kredi Riskini Doğuran Faktörler.....	47
Şekil 6 : Kredi Yönetimi Prensipleri.....	53
Şekil 7 : Etki ve Olasılık Derecesine Göre Uygulanacak Risk Yönetim Stratejisi.....	55
Şekil 8 : Genel Risk Yönetimi ve Kredi Riski Yönetimi Gelişimi.....	59

GİRİŞ

Kredi kurumları olarak bankalar birçok riskle karşı karşıyadır. Bu risklerin önemli bir bölümü kredilerden kaynaklanmaktadır. Bankalar topladıkları mevduatları faiz karşılığında piyasadan fon talebinde bulunanlara kredi olarak vermekte ve bu şekilde başkalarının üstlenmek istemediği kredi risklerinin üstlenerek finansal piyasada hizmet vermektedirler. Bu duruma istinaden bankalar bu riskleri iyi yönetebilmek için ciddi önlemler almak durumundadırlar.

Banka kredilerinin belirli bir kısmının vade gününde ödenmemesi, bir kısmının tahsilinde yaşanan güçlükler bankacılık sektöründe önem arz etmektedir. Tez çalışmamızın temel konusu bir bankanın verdiği kredi sonucunda maruz kalabileceği kredi riskini önceden belirleyebilmesi ve ileride oluşabilecek olumsuz koşulları bertaraf edebilmesi için kredi kurumunun ne tür bir yol izlemesi gerektiğinin anlatılması olduğundan, bu konuda gerek mevzuat gerekse uygulama açısından çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Çalışmamızda kredi kavramından başlayıp bankacılıktaki risk ve türleri, sorunların çözümü için yaratılan çözümlerden, bu konu ile ilgili düzenleyici oluşumlardan bahsedilmiş, ve bu konunun daha somut ve anlaşılır olabilmesi için bankalardan sağlanan veriler ilişkilendirilip sayısal verilerle şekillendirilmiştir. Bu amaçla çalışmanın birinci bölümünde bankacılıkta kredi ve risk kavramları, bu kavramların türleri, özellikleri ve önemi, ikinci bölümde bankacılıkta kredilendirme süreci, aşamaları ve bununla birlikte kredilendirme sürecinin önemi, üçüncü bölümde, bankacılıkta kredi riski yönetimi, dördüncü bölümde ise bankacılıkta kredi riskini belirleyen faktörler lojistik regresyon analizi yöntemi ile araştırılmıştır.

1.BÖLÜM

BANKACILIKTA KREDİ VE RİSK

1.1. KREDİNİN TANIMI VE SINIFLANDIRILMASI

‘ Kredi ’ iktisadi hayatta tüm karar birimleri açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Kredi olanaklarının olmadığı bir finansal piyasa düşünülemez. Ekonomik düzen içerisinde bulunan firmaların tümü, mali yapılarının bozulmasına imkan vermeden, etkinliklerini sağlıklı bir şekilde devamını sağlamak ve bilanço dengelerini devamlı bir biçimde koruyabilmek için belli miktarlarda kredi kullanmak durumundadırlar. Bu durum kredilerin, her sektör için ayrı bir öneme sahip olduğunu göstermektedir.

1.1.1. Kredi Tanımı

Kredi , Lâtin dilinde “Creditum – Credere” sözcüklerinden oluşarak dilimize “*itibar, güven*” şeklinde çevrilmiştir (Mürşitoğlu, 1971: 13). Krediyi ; ‘belli bir vakit sonrasında ödeme sözü ile ; mal, hizmet ve para türünden satın alma kuvvetinin olması , mevcuttaki satın alma kuvvetinin belli bir süre sonra geri alınmak suretiyle bir başkasına aktarılması biçimiyle tanımlamak da mümkündür (Özden, 2010:3).

Kredi güvene dayalıdır. Birine borç verecek olan kişi , borç verirken aşağıdaki kıstaslara önem verir (Zarakolu, 1993: 48):

- Borçlu mevcutta olan borcunu süresinde ödemek ister mi?
- Borçlunun vade sonunda borcunu ödemeye kuvveti var mıdır?
- Borçlu borcunu süresinde ödemediği zaman, borçluyu ödemeye zorlamak mümkün olur mu?

Kısa şekilde ifade edilirse, borçlunun borcunu ödeme isteği, ödeme kuvveti ve cebri icra fırsatının bulunup bulunmadığına bakılır. Krediyeye bağlı güven bununla birlikte güvence ile sağlanır. Bu açıdan bakılırsa kredi güven ve güvenceye dayalıdır (Zarakolu, 1993: 49).

Bankacılık kanununa göre kredi tanımlanacak olursa; “Bankalarca verilen nakit krediler ile teminat mektupları, kontrgarantiler, kefaletler, aval, ciro, kabul gibi gayrinakit krediler ve bu niteliğe sahip taahhütler, satın alınan tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle veya herhangi bir şekil ve surette verilen ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdî krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler, gayrinakdî kredilerin nakde tahvil olan bedelleri, ters repo işlemlerinden alacaklar, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler nedeniyle üstlenilen riskler, ortaklık payları ve Kurulca kredi olarak kabul edilen işlemler.’ dir (https://www.bddk.org.tr/WebSitesi/turkce/Mevzuat/Bankacilik_Kanunu/154_05411_sayili_bankacilik_kanunu.pdf , 17 Kasım 2017’ de erişildi).

Bankacılık faaliyetlerinin yasal çerçevesini belirleyen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 48. maddesinde kredi olarak kabul edilen durumlar belirtilmiştir. Buna göre, nakit kredilerin yanı sıra;

- Teminat mektubu, kontrgaranti, kefalet, aval, ciro, kabul gibi gayrinakit krediler ve bu niteliğe sahip taahhütler
- Satın alınacak tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları ve ters repo işlemlerinden alacaklar
- Tevdiatta bulunmak suretiyle veya herhangi bir şekil ve surette verilecek ödünçler
- Varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar
- Vadesi geçmiş nakit krediler, tahakkuk etmekle birlikte tahsil edilmemiş faizler ve gayrinakit kredilerin nakde tahvil olan bedelleri

- Vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler sebebiyle üstlenilecek riskler
 - Ortaklık payları
 - Finansal kiralama işlemleri
 - Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurulu'nca kredi olarak kabul edilecek işlemler
- Katılım bankalarının fon kullandırma yöntemlerinden olan taşınır ve taşınmaz mal ve hizmet bedellerinin ödenmesi suretiyle veya kar ve zarar ortaklığı şeklinde yapılan yatırımlar, taşınmaz, ekipman ya da emtia temini ya da mal karşılığı vesaiğin finansmanı, ortak yatırımlar veya benzer yöntemlerle sağlanacak finansmanlar kredi olarak kabul edilebilmektedir.

1.1.2. Kredinin Unsurları

Kredi kavramına ilişkin gerek Bankacılık Kanunu'nda gerekse başka kaynaklarda yapılan tanımlar incelendiğinde, bir işlemin kredi niteliği kazanabilmesi için; Krediyi alan taraf (*Borçlu*), Krediyi veren taraf (*Alacaklı*), Devredilen satın alma gücü ya da verilen garanti (*Kredi*), Geri ödeme süresi (*Vade*), Güven ve saygınlık (*İtimat ve İtibar*), Risk (*Riziko*), Teminat (*Garanti*) ve Gelir (*Faiz veya Komisyon*) unsurlarının olması gereklidir. Bu unsurlar; Zaman, Güven, Risk ve Faiz olmak üzere dört ana başlık altında toplanabilir (Usta, 2005: 20);

Zaman Unsuru: Bankalar aracılığıyla borç verilen paranın veya arz edilen saygınlığın belli bir süre sonra geri verilmesi gereklidir. İşte bu nedenle kredide zaman çok önem taşımaktadır. Verilen sürenin uzunluğuna bakılarak riziko değişmekte ve süre uzamakta oldukça ilerinin meçhullüğü sebebiyle riziko da artış göstermektedir (Aras, 1996: 4).

Risk Unsuru : Bankacılıkta ise risk; borç olarak verilen paranın tahsilatına, verilmiş teminata ait ödeme sözünün yerine getirilmesine dek meydana gelmesi olası çekincelerin toplamıdır (Sinkey, 1992: 390). Sözü edilen bu durum kredinin vaktinde ve noksansız geri ödenmemesi, kredi sözleşmesindeki şartlara uyulmaması ile oluşmaktadır. Bankacılık sektörünün riskli çalışmaları kapsamı sebebiyle risk yönetimine ayrıca dikkat edilmesi gerekmektedir. Kredi kalemi de riski meydana getiren en önemli kalemdir (Aras, 1996: 4).

Güven Unsuru: Kredi, müşteriye belli bir sürenin sonunda krediye ait borcunu geri vereceği sözünü vermesini kaydıyla verilir. Kredi kullandırılan müşteriye banka itibar etmektedir. Bu durumda süre bitiminde krediye ait olan borcun geri verileceğine dair karşılıklı güven duyulması hali, kredinin güven unsurunu oluşturmaktadır (Özden, 2010: 7).

Faiz (Gelir) Unsuru: Kredi, bankaların ve diğer finansal kredi kurumlarının gelir sağlayan en önemli aktif kalemlerinden birisidir. Zira, bankalar ve diğer kredi kurumları, kredi yolu ile elde ettikleri gelirleri değerlendirerek faiz ve komisyon gibi önemli gelirler elde ederler. Bankalar, mevcuttaki fonları ve çeşitli şekillerde elde ettikleri kaynakları ile faiz komisyon ve benzeri gelirler sağlamak durumundadırlar. Bu gerekliliğin başlıca nedenleri (Aras, 1996: 5);

- Varlıklarını devam ettirebilmek ve gelişebilmek,
- Topladıkları mevduat nedeniyle mevduat sahiplerine karşı olan sorumluluklarını yerine getirebilmek,
- Banka ortaklarına kar sağlamaktır.

1.1.3.Kredinin Yararları

Bankaların kaynak kullanımlarında öncelikli bir öneme sahip olan kredilerin, ekonomik hayatın sistemli bir şekilde yürütülmesine birçok yararı vardır. Bu bilgiler ışığında kredinin yararlarını daha detaylı incelemek gerekirse (Öçal ve Çolak, 1999: 126);

- Endüstri alanında faaliyet gösteren işletmelerin; kuruluşlarında, yaşamalarında ve gelişimlerinde kredi unsuru en önemli faktörlerden biridir. Krediler, aynı zamanda bankaların gelişimi için de oldukça önem taşımaktadır. Çünkü, ülke ekonomisinde yer alan yatırımcıların belirli dönemlerde ihtiyaç duymadıkları nakit birikimler, “tevdiat hesabı” olarak bankalarda toplanır ve bankalar aracılığıyla ihtiyacı olan kesimlere dağıtılır.

- Mal stoklarının randımanlı ve yararlı bir biçimde kullanılmasında, “kredi” kavramı en önemli unsurlardan biri olmaktadır. Üretici, elde ettiği ürünü, üretimin hemen ardından pazarlayacak olursa, piyasada oluşması yüksek muhtemel olan arz fazlalığı mal ve hizmet fiyatlarını düşürerek tüketim hızını arttırabilecektir. Bunun sonucunda; eldeki mal stokları eriyecek, piyasada bir mal kıtlığı yaşanacak ve buna bağlı olarak mal fiyatları yükselecektir.

- Krediler; mal ve hizmet üretimi için gerekli olan araç – gereç, hammadde, enerji gibi öğelerin gerekli yer ve zamanda sağlanabilmesi için mali destek yaratırlar ve bu sayede verim artışı sağlanır. Bu durumun olumlu etkisiyle milli hasıla düzeyi yükselir (Doğanay, 2003: 5).

- Kredinin getirisi olan faiz, tasarrufları aracılığıyla kredi vererek faiz geliri elde eden ekonomik birimleri tasarrufa yönelme doğrultusunda teşvik eder. Kredi sisteminin geliştiği ülkelerde tasarrufların yatırıma dönüşümü daha kolay bir biçimde gerçekleştiğinden, bu ülkelerde kredi hem tasarrufu arttırmada hem de artan tasarrufu yatırıma dönüştürmede bir aracı rolü oynar (Karluk, 1996: 166).

- Krediler, satın alma gücünün kullanılmasına olanak sağlarlar. Krediler, şahıslar ve firmalara gelecekteki bir zamanda elde edebilecekleri ihtiyaçlarını hemen satın alma imkânı da sunmaktadır. Başka bir ifadeyle, şahıslar ve firmalar kredi kullanmak suretiyle ellerindeki mevcut para, sermaye ya da tasarruflarla satın alabileceklerinden daha fazla mal ve hizmet satın alma, bu sayede de kârlarını artırma imkânı bulmaktadırlar (İşipek, 2005:7).

1.1.4. Kredilerin Sınıflandırılması

Krediler yalnızca kısa vadede ve kendi başına likidite olan kredilerden meydana gelmemektedir (Jacops ve diğerleri, 1972: 82). Bankacılıkta her günün değişen ve gelişen şartlarına, bankalar içinde çoğalan rekabete ve çeşitlenen müşteri isteklerine ve gereksinimlerine göre farklılık gösteren krediler bu durumla birlikte türlere ayrılmıştır (Bahadır, 2018: 10). Bu bilgiler ışığında umumi olarak kabul görmüş biçimiyle kredileri niteliklerine, teminatlarına, vadelerine, veriliş amaçlarına göre ayırmak doğru olacaktır.

1.1.4.1. Niteliklerine Göre Krediler

Kredi müşterilerine nakit olarak verebilecek krediler toplamı 'nakdi kredi' olarak tanımlanabilir. Nakdi krediler, işletmenin çalışma sermayesi finansmanını elde etmeye yönelik kredilerdir. Nakit krediyle birlikte banka; krediyi verdiği müşterisinden faiz ve kredinin biçimine göre faiz ve komisyon tahsil eder. Nakit kredileri 3 gruba ayırabiliriz. (Şakar, 2011: 50).

- tek imzalı ve açık nakit krediler
- çift imzalı nakit kredi
- maddi güvenceli nakit krediler

Gayrinakdi Krediler; gayrinakdi kredi, ödünç olarak banka itibarının verilmesi olarak tanımlanabilir (Aytekin, 2008: 451). Alınan bir borcun geri ödenmesi ya da taahhüt edilen işin zamanında ve eksiksiz olarak tamamlanması konusunda banka garanti verir. Banka, borç ödenmez veya iş yapılmazsa, alacaklının veya iş yaptırmanın uğramış olduğu zararı karşılamakla yükümlüdür. Gayri nakdi kredilere örnek olarak aşağıdakileri verebiliriz (Şakar, 2011: 50-51);

- Teminat Mektupları
- Kabul- Aval kredisi
- İthalat Akreditifleri

1.1.4.2. Vadelerine Göre Sınıflandırma

Kısa Vadeli Krediler: Vadeleri 12 aya kadar olan kredilerdir.

Orta Vadeli Krediler: Vadeleri 1 yıl ile 5 yıl arasında olan kredilerdir.

Uzun Vadeli Krediler: Vadeleri 5 yıldan fazla olan kredilerdir.

Kredinin uzun vadeli olması bankanın daha uzun sürelerde fonlarını

bağlamasını gerektirmekte, ve bu zaman içinde fonlarını diğer alanlarda kullanamama nedeni ile oluşacak maliyet krediye yansıtılmaktadır (Şakar, 2011: 52). Firmaların kısa vadeli fon ihtiyaçlarının karşılanmasında, bir yıl veya daha kısa süreler için kullandıkları kısa vadeli krediler, kendi kendini likide eden ve uzun vadeli kredilere göre daha az risk taşıması ve maliyetlerinin nispeten düşük olması sebebiyle de uygulamada daha fazla yer almaktadır (Ture, 2015: 15).

1.1.4.3. Teminatlarına Göre Sınıflandırma

Teminatsız (açık) krediler; sadece kredi müşterisinin itibar ve kredibilitesine güvenilerek, hiçbir teminat alınmadan açılan kredilerdir. Tek imzalı teminat mektubu kredisi ve nakit krediler bu tür krediye örnek gösterebilir. Teminatlı(güvenceli) krediler; kredi müşterisinin imzasına ek olarak diğer güvenceler de alınarak açılan kredilerdir. İkiye ayrılır (Özden, 2010: 17):

- Kefalet Karşılığı Krediler
- Maddi Teminatlı Krediler

1.1.4.4. Kaynaklarına Göre Sınıflandırma

Banka kaynaklı krediler; bankaya ait kaynaklardan kullanılan kredilerdir.

Banka dışı kaynaklardan kullanılan krediler; bu krediler TC. Merkez Bankası, Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş. (Eximbank) ve diğer fonlardan yararlanılarak kullanılan kredilerdir (Şakar, 2011: 53-54).

1.1.4.5. Kullanım Amacına Göre Sınıflandırma

Yatırım Kredileri: Müesseselere, kurumların yapımı ile durağan kıymetlerin finansmanı gayesiyle açılmış olan orta ve uzun vadeli kredilerdir.

İşletme Kredileri: Firmaların yürütme çalışmalarını ve döner sermaye gereksinimlerini karşılamak suretiyle verilen kredilerdir.

Üretim Kredileri: Firmaların üretim etkinliklerinin finansını ve döner sermaye gereksinimlerinin karşılanması amacıyla verilen kredilerdir.

Tüketici Kredileri: Firmaların mevcuttaki tesislerinin onarılmasıyla ve durağan kıymetlerin onarımının finansı amacıyla verilmiş olan kredilerdir (Şakar, 2011: 55).

1.1.4.6. İzin Açısından Sınıflandırma

Şube yetkisinde krediler; genel müdürlüğün belirlediği limitler içerisinde şube yetkisinde açılan kredilerdir. Otorize krediler; şube yetkisinde açılmayan, tutarına göre bir üst makamın onayını gerektiren kredilerdir (Şakar, 2011: 50-57).

1.2. BANKACILIKTA RİSK ve TÜRLERİ

Risk, herkesin bir şekilde bilinçli ya da farkında olmaksızın ilişki içinde olduğu ve yaşamın her aşamasında mevcut olan bir kavramdır. Geleceğin belirsizliği ve muhtemel olumsuz sonuçları ve olayların seyri mutlak surette bilinmemektedir. Bu süreçte kritik kısım, belirsizlik olarak düşünülebilir (Fıkrkoca, 2003: 24). Yaşanan global ekonomik krizlerde göstermektedir ki bir ülkede meydana gelen gelişmeler sadece o ülkeyi değil aynı zamanda o ülkenin ekonomik ilişkileri olan tüm ekonomileri etkiler bir durum haline gelmiştir. Bununla beraber, gelişen ve değişen piyasa koşullarında tutunabilmek için riskin iyi bir şekilde belirlenmesi ve yönetilmesi en önemli faktörlerden biri haline gelmiştir (Ture, 2015: 22).

Bankalar fon toplayan ve fon sunan kuruluşlar olup, bu fonları yurt içinden veya yurtdışında mevduat biçiminde toplayacakları gibi, kısa vadeli bir borçlanma biçiminde de toplayabilmektedirler.

Topladıkları bu fonları tekrar piyasaya kredi şeklinde ya da menkul değer almak amacıyla özel sektöre ya da kamu sektörüne borç olarak kullanabilirler. Bankalar bu aracılık faaliyetlerini sürdürürken, kendi iç faktörlerden ya da dış faktörlerden kaynaklanan nedenlerle farklı risklere maruz kalabilmektedirler (Bilen ve Karabulut, 2015; 98).

Bankaların maruz kaldığı riskleri genel şekilde :

1-Kredi riski

2-Piyasa riski

3-Operasyonel risk olarak belirtmek mümkündür (Er, 2009: 5).

Şekil 1: Risk Türleri

1.2.1.Kredi Riski

Bankaların asıl etkinliklerinin ilkinde mevduat toplama ve bunun yanında kredi verme işlemi gelir. Bankalar belli bir faiz oranı ile piyasadan mevduat toplayıp, toplamış oldukları bu mevduatların üstüne belirli bir kâr oranı koyarak kredi şeklinde geri piyasaya sürmektedirler (plase ederler). Müşterilerin geri ödeme sıkıntısına düşmesi sonucu durumunu ifade eden kredi riski, aynı zamanda kullanılan kredinin geri dönememe halini de ifade etmektedir (Yıldırım, 2004:10).

Yalnızca kredi işlemlerinden değil, garanti ve kabuller, menkul kıymet yatırımları, türev ürünler gibi diğer bilanço dışı kalemlerden dolayı da bankalar kredi risklerine maruz kalırlar (Bilen ve Karabulut, 2015: 102).

Kredi riski sadece bankanın kredileri için değil finansal ürünleri ve bilanço dışı kalemlerinde de söz konusudur. Bankalar günlük faaliyetleri esnasında sıkça kullandıkları, İnterbank işlemleri, sağladıkları menkul kıymetler, garantiler, taahhütler ve türev ürünlerin kullanımları konularında da kredi riski ile karşı karşıya kalırlar. Bankalar, kredi riskinden kaçınmak amacıyla kredi kullanan veya üçüncü bir kişi tarafından sağlanan teminatlar alır. Banka bu şekilde, kredinin anapara veya faizinin ödenmediği hallerde bu teminata başvurarak zararını kısmen veya tamamen karşılayabilir. Bu teminatlar maddi teminatlar olabileceği gibi, kefalet veya aval verme şeklinde de olabilir (Babuşcu, 2005: 25).

Bankaların kredi politikalarındaki açıklar, yetersizlikler, gerçekçi olarak oluşturulmuş kredi yoğunlaşma limitlerinin yokluğu, kredi komitesince yetersiz tanımlanmış olan kredi limitleri, borçlanan tarafın yeterince değerlendirilmemiş olunması, yeterince riskin fiyatlandırılmaması, kredilerin yeniden gözden geçirme mekanizmasının olmayışı gibi unsurlar da içsel etkenlere örnek olmaktadır (Doğanay, 2005:12).

Kredi riskini oluşturan diğer öğeler aşağıdaki gibidir (Thygerson, 1992: 55) :

- Vadesi gelmiş fakat tahsilatı olmamış faiz,
- Borç ile alakalı belge, analiz, yeniden yapılandırma, mülkiyet farklılığı ve satış tarzı işlemlerle alakalı yönetim giderleri,
- Yasal yöntemin takip maliyetleri,
- Borcun faiz getirisinin bitmesi durumunda oluşan fırsat maliyeti.

1.2.2. Piyasa Riski

Piyasa riski, yatırım kararları ve finansal platformdaki değişimleri kapsar (Cuneo, 2003: 37). Bankalar kendi işlerini çok iyi yürütseler bile, iç ve dış piyasalarda meydana gelebilecek faiz, kur ve menkul kıymetler piyasasındaki aşırı oynaklıkların sebep olacağı bazı risklere maruz kalabilirler. 4 ana başlık altında incelenebilir (Babuşcu, 2005:44):

- **Likidite Riski:** Likidite bir firmanın vadesi gelmiş borcunu ödeyebilme kuvvetini, bunun yanında likidite riski de; bir bankanın vadesi gelmiş mevduat ve diğer sorumluluklarını karşılayacak düzeyde nakit parasının bulunmaması halini ifade eder (Babuşcu, 2005: 45).

Nakit sıkıntısı yaşayan banka, tahmin edilenin üzerinde doğan kaynak ihtiyacını karşılayamaz ise, hızla yayılan bu bilgi diğer mudilerin de bankadan mevduatlarını çekmek istemelerine(bank run) neden olacak ve bankanın iflası gerçekleşecektir. Likidite sıkıntısı bu şekilde bankanın iflasını getirmese de; likidite sıkıntısı içinde olan bankanın acil olarak kaynak bulma ihtiyacının da etkisiyle kaynak maliyeti büyüyecektir. Maliyetlerin artması, buna bağlı olarak zararı getirecek; durumun belli noktada düzeltilmemesi ise ileride bankanın iflas etmesine sebep olabilecektir (Er ve Sayım, 2009: 15).

- **Kur Riski:** Bankaların yabancı para parite ve kurlarındaki farklılıklar nedeniyle kayıp yaşama ihtimalini gösteren risk çeşididir. Döviz kurlarına bağımlı gelir ve giderler kurlardaki mevcut farklılıklardan etkilenmektedirler (Er ve Sayım, 2009:12).

Piyasada yabancı para kurunu belirleyen faktörlerin fazla olması, bunun yanında döviz piyasasının karışık olması bu etkilerin zamanla değişmesi, değişkenlerin volatilité göstermesinin yanında, diğer ülkelerin, yasal düzenleme ve kısıtlamalarının, döviz piyasası arz ve taleplerinin, kendi iç piyasaları ve üretimlerinin ve bunun gibi birçok faktörlerin döviz kurlarında etki yaratması kurlardaki belirsizliği artırmaktadır (Aloğlu, 2005: 16).

Bu durumun uluslararası etkisinin olması kur riskinin faiz oranı riski ve kredi riskinden de fazla ve farklı etkilere sahip olmasına neden olmaktadır. Bu durumların sonucu olarak bu risk çeşidine daha fazla önem verilmesi gerektiği ortaya koyulmaktadır (Doğanay, 2005: 10).

Bankaların kredi verme ve fon toplama gibi etkinliklerini aynı para cinsinden gerçekleştirdikleri zaman faiz oranı riski veya kredi riski gibi risklerle karşı karşıya kalmakta, yine aynı işlemleri farklı para cinsleri üzerinden gerçekleştirdiklerinde ise bu risklerin yanında bir de kur riski ile de karşı karşıya kalabilmektedir. Bankaların döviz açık ve fazlalarını belirtmek suretiyle “fazla pozisyon” ve “açık pozisyon” terimleri kullanılmaktadır. Bu terimlerden açık pozisyon durumu, bankanın döviz cinsinden borçlarının döviz cinsinden varlıklarını aşmasını, fazla pozisyon durumu ise bankanın döviz cinsinden varlıklarının döviz cinsinden borçlarından fazla olmasını ifade etmektedir. Açık pozisyon durumu yaşayan banka yabancı para değer kazanınca açık pozisyonu sebebiyle bir zararla karşılaşırken, yabancı para değer kaybedince de açık pozisyonundan kazanç sağlamaktadır. Fazla pozisyon durumunda olan bir banka ise bu durumda yabancı para değer kazanınca fazla pozisyonundan kazanç sağlamakta, bunun yanında yabancı para değer kaybedince fazla pozisyonu sebebiyle zararla karşı karşıya kalmaktadır (Şimşek, 2007: 17-20).

Uluslar arası etkinlik ve çalışma gösteren ya da yerel olmasına karşın döviz kullanımını fazla olan ülkelerdeki bankalar aşağıdaki risklere maruz kalmaktadır (Şimşek, 2007: 17-20).

- **Hisse Senedi Pozisyon Riski:** Bankanın alış satış hesaplarında yer alan, hisse senedi pozisyon haline bağlı olarak hisse senedi fiyatlarındaki değişimler sebebiyle karşı karşıya kalabileceği zarar ihtimalini ifade eder (BDKK, 2006: 33).
- **Faiz Oranı Riski:** Faiz oranlarındaki değişiklikler sebebiyle bankanın zarara uğrama durumunu gösteren faiz oranı riski, bankaların aktif pasif biçimini etkileyen önemli risk türlerinden birisidir. Faiz oranlarında bir artış olduğu takdirde banka, mevduat maliyetlerini artırırken, azalma olduğunda ise mevduat sahiplerinin gelirlerini azaltmakta ve sonuç olarak müşterilerin bankadan paralarını çekmelerine neden olmaktadır (Platt, 1986: 12).

Faiz oranlarında meydana gelen farklılıkların bankalara etki etmesinin iki önemli sebebi vardır: Bunlardan ilki, bankaların aracılık görevini yerine getirirken fon kaynakları ve kullanımları içerisinde vade ve faiz şartları açısından eşleştirme yapmalarının mümkün olamamasıdır. Kaynak ve kullanımlar içerisindeki uyumsuzluktan meydana gelen faiz oranı riski, “yapısal” veya “bilanço kaynaklı” olarak da tanımlanabilir. Bankalarda yapısal faiz oranı riski, sabit ya da değişken faizli kaynak ve kullanımlar içinde oluşan vade uyumsuzluklarından kaynaklanabileceği gibi, vade uyumsuzluğu bulunmasa bile, sabit faizli aktiflerin değişken faizli pasifle fonlanmasından dolayı da olmaktadır. Bazı hallerde kaynak ve kullanımlar içinde bariz uyumsuzluk olmasa bile genel faiz oranındaki farklılıklarının

etkisi her bir finansal ürün için farklı olmakta ve bankalar genel faiz oranları ile finansal ürünlerini faiz oranları içerisindeki eksik korelasyon nedeniyle zararlar karşısına kalabilmektedir. Sözü edilen risk çeşidi ise “baz risk” olarak adlandırılır (Aloğlu, 2005: 18).

İkinci sebep ise, yatırım yapılan finansal ürünlerin piyasa değerleriyle cari faiz oranları arasında çok yakın bir ilişkinin var olmasıdır. Faiz oranlarında meydana gelen artışlar sabit faizli menkul değerlerin değerinde düşüklüğe, bunun yanında faiz oranlarındaki azalışlar ise sabit faizli menkul değerlerin değerinin yükselmesine sebep olur (Altıntaş, 2006: 133-134).

- Yeniden fiyatlandırma riski: Aktif ve pasif ürünlerin vade ve yeniden fiyatlandırma vakitlerinin değişmesinden meydana gelen faiz oranı riskidir.
- Spesifik risk: Kazancı faiz oranı ile sağlanmış finansal enstrümanlardan veya hisse senetlerinden oluşan durumlarda, piyasadaki hareketliliğe bağlı olmadan, bu durumları oluşturan finansal enstrümanları ihraç ve garanti eden, ödeme sorumluluğunu alan kurumların mali bünyelerinden oluşabilecek sorunlar sebebiyle meydana gelebilecek zarar riskidir (Babuşçu, 2005: 46).

1.3. BANKACILIKTA KREDİLENDİRME SÜRECİ

Kredilendirme süreci, kredi talebinde bulunan müşterinin, kredi verme yetkisine sahip bankalarla ilk ilişkinin kurulmasıyla başlar (Horasan, 2012: 203). Bankaya ulaşan kredi başvurusunun değerlendirilmesi sonrasında ödeme plânının ve kredi sözleşme koşullarının belirlenmesi, kredi müşterisinden krediye ait anapara, faiz ve komisyon gibi ödemelerinin tümünün tasfiye edilmesi, banka tarafından müşteriye verilen saygınlığın sona ermesi ve güvencelerin bırakılmasına kadar olan süreç *Kredilendirme Süreci* olarak belirtilmektedir (Kuas, 2010: 38).

1.3.1. Kredilendirme Prensipleri

Banka, müşterilerinin kredi değerliliğinin belirlenmesi açısından, bazı temel unsurlara önem vermektedir. Kredilendirme prensipleri olarak adlandırılan bu unsurlar, bankanın kredi kararında etken olan temel faktörlerden oluşmaktadır (Aras, 1996: 47).

Banka tarafından bireysel ve firma müşterileri için uygulanacak kredi prensipleri değişebilmektedir. Kredilendirme ilkelerinin oluşturulmasında sağlanacak kar ve katlanılan riskin göz önünde bulundurulması gerekir. Burada temel amaç, kredi zararını minimum kılmak değil, en iyi müşterileri seçip değerlendirmektir. Bu da risk ve karlılık arasında olan ilişkiyi ortaya koymaktadır. Kredilendirmede banka tarafından bu ilkelerin temel alınmasında amaç, etkin bir kredi değerlemesi ile en isabetli kararı verebilmektir (Aras, 1996: 49).

Kredilendirmede bu prensiplerin uygulanmasının amacı en iyi müşterileri seçerek en iyi kararı vermektir, kredi zararını minimum tutmak değildir. Bu noktada sağlanacak kâr ve katlanılan risk göz önünde bulundurulur (Fountain, 2007: 47).

1.3.1.1. Kapasite

Kapasite, borçlunun krediyi geri ödeme gücü olarak tanımlanabilir. Özellikle uzun vadeli kredilerde müşterinin anapara ve faiz ödeme gücü çok önemlidir. Kapasite analizinde amaç, gelecekte nakitlerin incelenmesidir. Şirketin kapasitesi yeterlilik ve azim gibi kelimeler içermektedir. Bu, müşterinin şirket olarak kredileri geri ödeyebileceğini gösteren varlıkların değeri olarak var olduğu anlamına gelir (Eveline, 2010: 22).

1.3.1.2. Kapital(Sermaye)

Şirketin sermayesi, firmanın işini rekabetçi iş ortamında verimli bir şekilde nakit akışı ve verimli bir şekilde üretme konusunda ne kadar yeterli paraya sahip olduğu anlamına gelir (Eveline, 2010:22,23). Kapital (sermaye), finansal yönden değeri ifade eden sayısal bir kavramdır. Müşterinin finansal analiz sonucunda sermayesinin alacaklarına karşılık yeterli güvence sağlayıp sağlayamayacağına bakılır ve bu, banka için çok önemlidir (Özden, 2010: 49).

1.3.1.3. Karakter

Bir şirketin karakteri, kredi verenlerin, kredinin geri ödeneceği hususunda kendilerine ilham veren, şirketin sahip olduğu farklı yetenekleri ifade eder. Bu, iş planı, nakit akışı, geçmiş, yönetim vb. gibi unsurlar olabilir (Eveline, 2010: 23). Bankacılar kredilendirme sırasında önce karaktere bakarlar ve olumlu fikir edinirlerse diğer unsurlara da bakarlar. Karaktere bakılırken müşterinin daha önceki borçlarını zamanında ödeyip ödemediğine bakılır ve eğer zamanında ödemişse, bu borcunu da zamanında ödeme olasılığının yüksek olduğu düşünülür (Özden, 2010: 18).

1.3.1.4. Koşullar

Şirketin mali durumu ve performansı üzerindeki ekonomik ve çevresel etkilerini açıklayan ve kredilendirme sırasında dikkate alınması gereken bu unsur, müşterilerin dışında gelişir ve satışların düşüşü gibi beklenmedik etkileri olabilir. Bu sebeple ekonomik koşullar kredi analistleri tarafından çok iyi incelenmeli ve olumsuz durumları işaret eden tüm uyarılar dikkate alınmalıdır (Ture, 2015: 20).

1.3.1.5. Teminat

Teminat, kredinin geri ödenmesinin ve kredi kaybına karşı korunmanın nihai kaynağı olarak hizmet veren borçlunun şirkete neler sunabileceğini ifade eder (Eveline, 2010: 24).

Kredinin riskini belirleyen ve riski azaltan önem arz eden unsurlardan biri olan teminatın analizi varlıkların niteliğine ve teminat olarak sunulan varlıklara dayanır. Kredinin geri ödenmemesi durumunda bankanın toplam alacağı konusunda genellikle ipotek kullanılmaktadır. İpoteğe konu olan mallar firmanın veya firma sahip ya da yöneticilerinin olabilir fakat firma başarısından doğrudan etkilenebilecek malları seçmek dezavantaj doğuracağından firma faaliyetleri ile ilgisi olmayan varlıkları teminat kapsamına almak faydalı olacaktır (Ture, 2015: 21).

1.3.2. Kredi Kullanım İlkeleri

Banka, kredi kullanımında; yasal düzene, kredi politikalarına, iç mevzuat ve stratejilerine göre uygun davranarak, kârlılık ve likidite dengelerini koruyup diğer önemli konulara da dikkat etmek zorundadırlar. Bankacılık uygulamasında müşterilerin kredilendirilmesinde esas oluşturan bu ilkeler bankanın müşterilerine kredi kullanımını esnasında kredi verilmeye degecek başvuruyu belirlemede önemli rol oynayan ilkelere (Özden, 2010: 37).

Güvenlik (Emniyet) İlkesi: İşletmenin finansal yapısı, piyasadaki mevcut itibarı ve deneyimiyle alakalı çalışmalar yapıp, finansal analiz raporu hazırlanır, kredi kullanılmadan öncene zaman geri ödeneceği ve firma faaliyeti sonucunda elde edilecek fonlarla ödenip ödenmeyeceği konularında güvenin oluşması gereklidir. Güvenlik ilkesince önceden belirlenemeyen

riskler için güvence sağlanması da şarttır. Güvenlik ilkesinin uygulanmasında aşağıdaki konulara dikkat edilir (Şakar, 2011: 12);

- Kredilerin dönmesi amacıyla gerekli önlemlerin alınması,
- Kredilerin çeşidine bağıntılı güvencelerin alınması,
- Güvencelerin noksansız ve kusursuz şekilde tesis edilmesi gereklidir.

Seyyaliyet (Akışkanlık) İlkesi: Bankalar için kredi vadelerinin dağılımı likiditeye tesir eden önemli bir unsurdur. Bununla birlikte bankalar kısa, orta ve uzun vadeli krediler verebilirler. Kısa süreli krediler diğer vadelere göre daha likit olur. Kredinin kullandırıldığı işle ilgili olarak kredi hareketlerinin olması, kredi kapama ve tekrar kullandırma işlemlerinin seyredilmesi, kredinin dolu ve donuk kullandırılmaması akışkanlık ilkesidir (Özden, 2010: 42).

Verimlilik İlkesi: Verimlilik ilkesi kredi güvenlik ilkesine zarar vermeden bankanın maliyet yapısına göre maksimum kazancın sağlanmasını amaçlar.

Bu ilke sayesinde ; menşe oluşturabilecek biçimde üretim, ihracat ve satış olabilecek olan kredi müşterilerine kredi kullandırım, kredilerin faiz aracılığıyla komisyon geliri ve kredi müşterilerinin getiri sağlayacak işlemlerinin o bankada toplanması sağlanır (Yıldırım, 2007: 35).

Dağılımın Uygunluk İlkesi: Bankalar kredilerini sektör, müşteri, coğrafya, kredinin çeşidi, süre ve güvenceler içerisinde dengeli şekilde dağıtılmış olarak vermesi gerekir. Bankalar kredi kullandırırken kredilendirilecek firmanın iş konusu ve bulunduğu sektörü iyi analiz ederler. Banka firma seçimine özen göstermeli, piyasanın köklü, yerleşmiş ve itibarlı firmalarına kredi müşterisi olarak seçerken yeni kurulmuş küçük ve orta boy işletmelere

de gerekli değerlendirmeleri yaparak kredi kullandırılmasına çalışmalıdır (Aras, 1996: 51).

Diğer İlkeler : Günümüz koşullarında artan rekabet ve etkinlik gösteren bankaların artmasından dolayı yukarıda belirtilen ilkeler bankalar tarafından hafifletilerek daha fazla müşteriye ulaşılması amaçlanmaktadır. Bu olay müşteriye fazlaca seçenek sağlarken, bankaların kazancını da düşürmektedir. Artan tehlikelere karşı daha kuvvetli olunması bakımından risk yönetimi yrtmleri sağlanmış ve bununla beraber geliştirilen yeni ilkeler aşağıda gösterilmiştir ;

- Yaygınlık İlkesi
- Temdit- Tecdit Yapılmaması İlkesi
- Teminatlı Kredilerde Teminat Almadan Riske Girmeme İlkesi
- Yan Risklerden Kaçınma İlkesi gibi ilkelerdir (Bahadır, 2018: 6).

1.4. KREDİ SRECI

Kredilendirme işlemi, kredi talebindeki müşterinin bankaya başvurmasıyla başlayan bir süreçtir. Bu sürecin sonunda ortaya çıkan sonucun olumlu olup olamaması yapılan analiz ile birlikte bankanın kredilendirme sürecinde kullandığı politika ve prosedürlere uygun olmasına bağlıdır (Doğanay, 2003: 51). Kredilendirme sürecinin oluşumu da öncelikle bankanın kredi politika ve prosedürlerini belirlemesiyle başlar.

Kredi Kaynakları: Plase ettikleri tutarları çeşitli kaynaklardan sağlayan bankalar, kredi vermek için temel olarak özkaynaklarından ve yabancı kaynaklardan yararlanırlar (Ture, 2015: 12).

Bankalar açtıkları kredileri yaptıkları plasman ve yatırımları esas itibariyle mevduat toplamak, tahvil ihraç etmek, ya da başka şekillerde

borçlanmak suretiyle sağladıkları fonlarla karşılarlar. Bankaların sermayeleri, ihtiyat akçeleri ve ilerde muhtemel zararlar için ayırdıkları karşılıklar ise, bankaların faaliyete başlayabilmeleri, faaliyetleri sırasında uğramaları muhtemel zararları karşılayabilmeleri için gerekli fonları meydana gelir. Buna göre bankaların kaynaklarını şöyle sıralayabiliriz (Zarakolu, 1993:121):

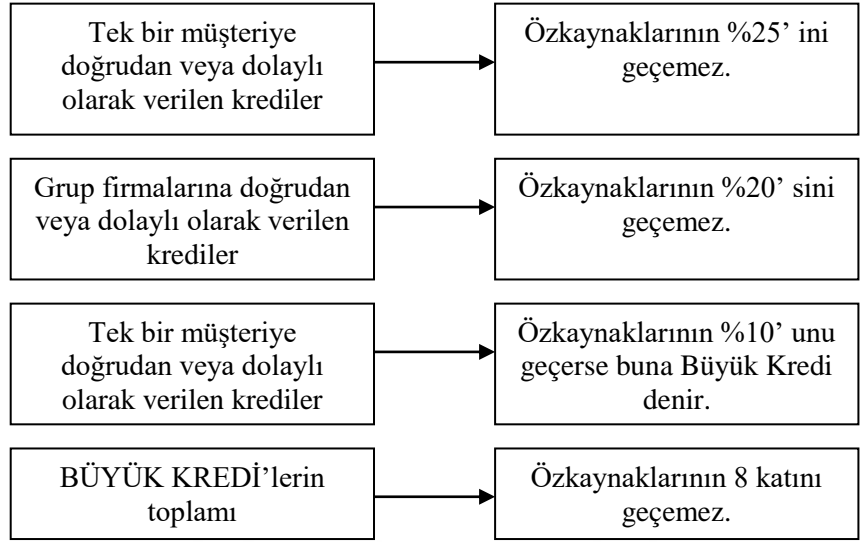
Özkaynaklar; Ödenmiş sermaye, Sermaye yedekleri, Kar yedekleri, Geçmiş yıl kar ve zararları, Dönem net karı(zararı).

Yabancı Kaynaklar; Mevduatlar (vadesiz-vadeli)

T.C.M.B.' dan sağlanan krediler, yurtiçi bankalardan sağlanan krediler, yurtdışı bankalardan sağlanan krediler, muhtelif borçlar , tahvil ihracı ile sağlanan borçlar , menkul kıymet yatırım fonları, ihracat akreditifleri, prefinansmanlar, dağıtılacak karlar, pasif hesaplarda yer alan diğer borçlar, tortu fonlar, bankaların kasalarına giren, birkaç gün bekleyen her türlü kar bu kapsamda düşünülebilir. Maaş ve ücretlerin ATM ler vasıtasıyla ödenmesi, hemen hemen sıfır maliyetli önemli fonların oluşmasına neden olmaktadır (Şakar, 2011:6).

Bankacılık Kanunu Kredi Sınırlamaları

Ülkemizde krediler ile ilgili sınırlamalar açıkça; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu' nunda belirtilmiştir. Burada amaç; bankaların çok fazla riziko ile karşılaşmalarının önüne geçmek, kredi riskini azaltmak, kredilerin belli kişi ve kurumlarda fazlaşmasını engellemek, kredilerin mali ve sosyal bakımdan öncelik taşıyan sektörlere verilmesini sağlamak ve bankaların riske karşı duyarlı sermaye yeterliliği oranlarıyla kredi işlerini gerçekleştirmelerini sağlamaktır (Bahadır, 2018: 23).

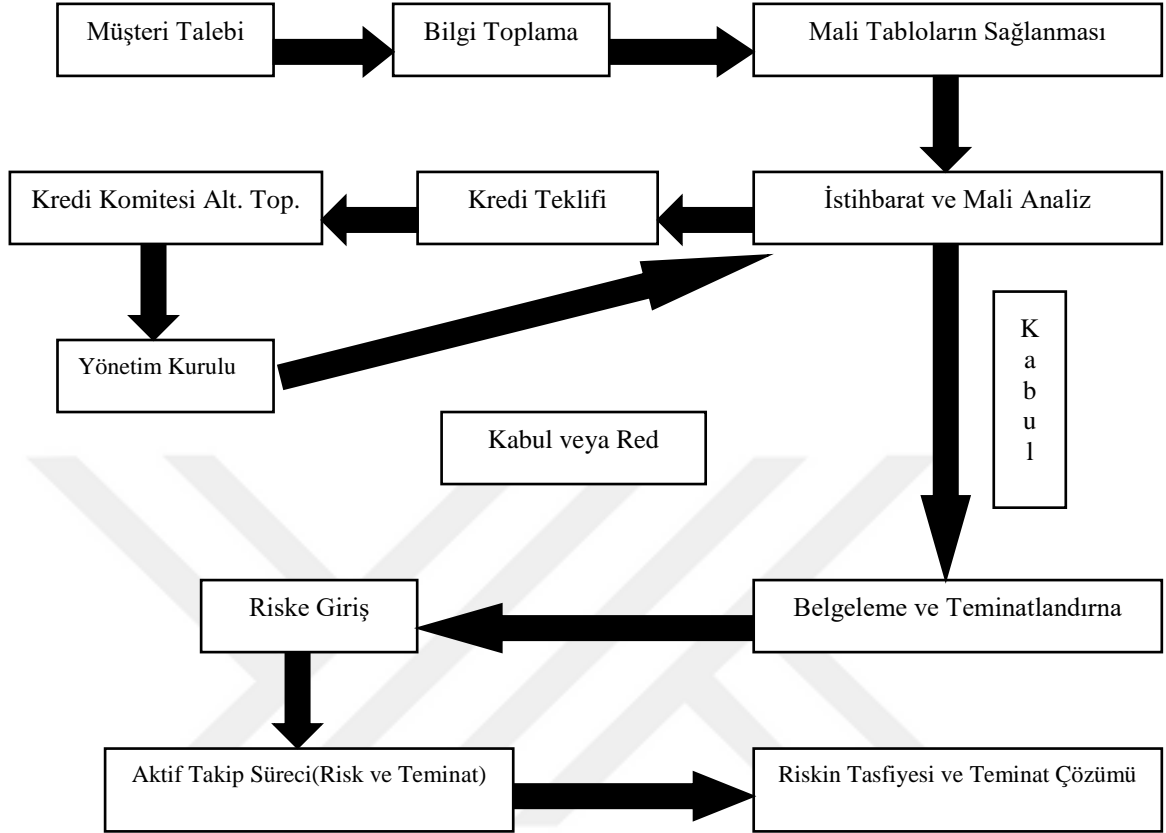

Kredilendirme süreci, kredilendirmek istenen müşteriyle ilk ilişkiye geçilmesiyle başlayan ve kredinin anaparası ile tüm faiz, komisyon vb. ek ödemelerinin yapılarak teminatların serbest bırakılması ve ilişkinin tasfiye edilmesi ile sona eren bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içinde yapılan tüm işlemleri tanımlamaktadır (Şakar, 2001:63).

Kredilendirme süreci içinde kredi riski kabul edilebilir, ancak kredi riski istenmeyen bir risk türüdür. Bir kredi kullanıldığında zaman daima kredi müşterisinin zamanında ve istenen miktarda aldığı krediyi geri ödememe riski vardır ve olacaktır. Bu yüzden bankalar normal düzeydeki batacık kredi giderlerini giderebilmek için bankalar kar edebilecekleri fiyatın biraz daha üstünde fiyat belirleyerek kredi faizlerini saptarlar.

Kredilendirme süreci, kredilendirmek istenen müşteriyle ilk ilişkiye geçilmesiyle başlayan ve kredinin anaparası ile tüm faiz, komisyon vb. ek ödemelerinin yapılarak teminatların serbest bırakılması ve ilişkinin tasfiye edilmesi ile sona eren bir zaman dilimini ve bu zaman dilimi içinde yapılan tüm işlemleri tanımlamaktadır (Şakar, 2001:62).

Şekil 2 : Kredi Süreci

Kaynak: Şakar, 2001: 63

Bir kredi tahsis edildiği zaman daima kredi müşterisinin zamanında ve istenen miktarda aldığı krediyi geri ödememe riski vardır. Normal düzeydeki batak kredi giderlerini giderebilmek için bankalar kar edebilecekleri fiyatın biraz daha üstünde fiyat belirleyerek kredi faizlerini saptarlar. Batak kredileri normalin çok üzerinde olan bankalar için kredi riski tehlikeli bir sorun teşkil eder. Kredi riskine karşı korunmanın en iyi yolu kredi portföyünün çeşitlendirilmesidir (Belkıs, 1990:37).

Söz konusu sürecin kavramsallaştırıldığı kredilendirme süreci birbirine bağlı beş aşamadan oluşmaktadır (Aras, 1996: 55).

- I. Kredi başvurusu,
- II. Kredi değerlemesi,
- III. Kredinin yapılandırılması ve kabul – red kararı
- IV. İ denetim ve kredinin izlenmesi,
- V. Geri ödeme gücü

1.4.1. Kredi Başvurusu

Kredi süreci, esas olarak pazarlama faaliyetleri ile başlayabileceği gibi müşterilerin doğrudan bankamıza kredi başvurusu ile de başlayabilir (Akkaya, 2012: 72). Kredili müşterinin seçiminde kredi yöntemleri, hedefteki müşteri topluluğu ve pazarlama Őekillerine dikkat edilmesi gerekir.

Kredi İsteğinde Bulunan Firmayla n Görüşme Yapılması

İşletme talep ettiği kredinin amacını, vadesini, miktarını bankaya ulaştırması ve işlemlerin yapılması amacıyla yapılan görüşmedir. Bu süreçte işletmeyle yapılan ön görüşme esnasında, işletmenin talep ettiği kredi tutarı, kredi türünün bankanın vermiş olduğu kredi türleri içinde yer alıp almadığı ve geri ödeme yöntemi belirlenir (Şakar, 2011: 31).

Ziyaret ve İlk Görüşme

İşletmeye konu olan araştırma süresince toplanan bilgilerin, yeterli olması aşağıdaki bilgilerin tam alınmasına bağlıdır (Linder, 1993: 41).

- Müşterinin ne zamandır tanındığı
- Görüşme sırasında alınan bilgilerin yeterliliği

- Kredi sürecinde bankanın edindiği bilgilerinin güncel olması
- Muhtemel riskin bankaca gösterilmesi
- Borçlunun mali imkanlılığı
- Verilen güvencelerin değeri ve paraya dönüştürülebilme derecesi

Müşteri hakkında edinilen bilgi ve kanaatler Müşteri Görüşme Formu'nda belirtilir. Yapılan ön görüşmede müşteriden alınan bilgilerin olumlu bulunması halinde, firma ve ortaklarının (T.C. Ziraat Bankası Eğitim Daire Başkanlığı, 2008: 3) ;

- Senet, çek, icra, iflas, ihale yasaklılığı ile bireysel kredi,
- Kredi Kayıt Bürosu,
- Kısıtlayıcı haller, yasa dışı fiiller içinde bulunma durumu,
- Bankamız ve diğer finans kuruluşları ile geçmişte veya hali hazırda problemi olup olmadığı,
- Kredi ilişkisinde bulunduğu bankalarda hangi tür, tutar ve şartlarda kredi limit ve risklerinin bulunduğu,
- Sektördeki yeri, rakipleri, alıcı, satıcı ve rakip firmalardan alınan bilgiler,

Araştırma sonuçlarının olumlu olması halinde kredi sürecine devam edilir.

İstenen Belgeler: Yapılan ön görüşmede ve değerlendirilmelerin olumlu bulunması halinde, aşağıda belirtilen belgeler müşterilerden, firma ortaklarından ve kefillerinden alınır (T.C. Ziraat Bankası Eğitim Daire Başkanlığı, 2008: 6) :

- Müşteri/ortakların/kefillerinin kimlik belgesi (nüfus cüzdanı/ehliyet/pasaport) fotokopisi, adres tevsik belgesi (elektrik/su/telefon faturası)

- Ticaret Sicil Gazetesi veya Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Sicili Gazetesi
- Oda Kayıt Belgesi
- Temsile yetkili kişilerin/kefillerin Noter Onaylı İmza Sirküleri,
- Varsa taşınmazların tapu fotokopileri, taşıtların ruhsat fotokopileri,
- Kefilin ücretli/maaşlı olması durumunda; en son aya ait onaylı bordro,
- Varsa faaliyet konusu dışında elde edildiği belirtilen gelirleri tevsik edici belgeler,
- Vergi levhası,
- Son üç yıllık döneme ait; Bilânço ve Gelir Tablosu veya İşletme Hesap Özeti'nin Vergi Dairesi/Serbest Muhasebeci Mali Müşavir veya Yeminli Mali Müşavir onaylı sureti
- Yeni müşteri kaydedilecek müşterilerden alınan Kredi Risk Beyannamesi ve Taahhütnamesi
- Müşterinin faaliyet konusu ile ilgili olarak ihtiyaca binaen alınması gereken diğer belgeler,
- Tüzel kişi kefillerden kredi açılması için gerekli tüm belgeleri gerçek ve tüzel kişi kefillere ilişkin Gerçek ve Tüzel kişi İstihbarat Formu doldurulur.

Kredi Dosyasının Hazırlanması: Tahsis edilen ve kullanılan kredilerin risk doğurmaması, geri ödemesinde sorun yaşanmaması bakımından müşteriden ve kefillerinden alınması gereken bilgi ve belgelerin tam ve eksiksiz alınması, istihbarat ve sorgulamaların yapılması, kredi değerliliğinin buna göre tespiti ile bütün bu bilgi ve belgelerin kredi dosyasında ayrıçlara göre klase edilerek saklanması esastır (Akkaya, 2012: 74).

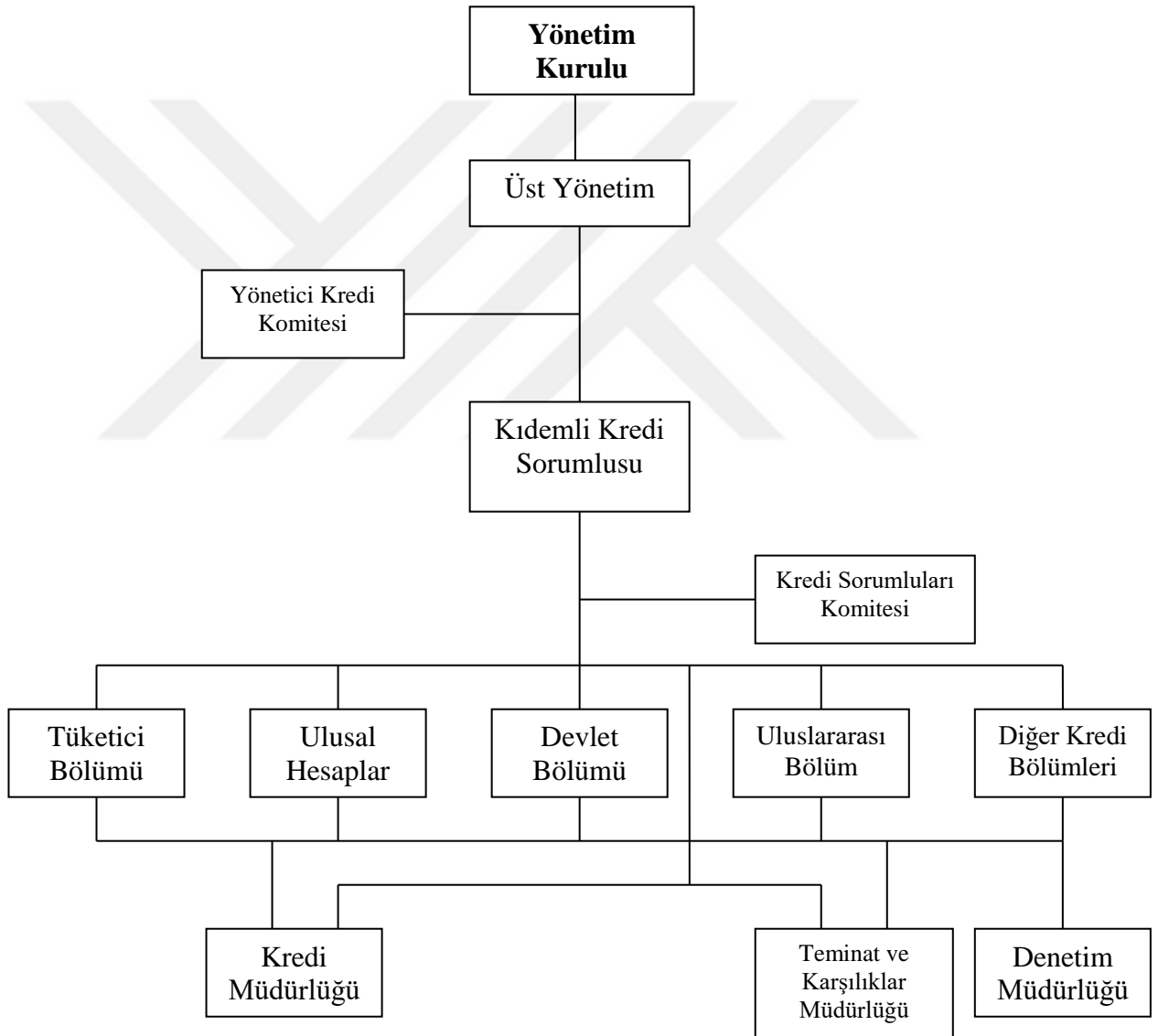
1.4.2. Kredi Organizasyon Yapısı

Kredilendirme süresince kredilendirmeye konu yöntem ve tekniklerin uygulanabilmesi için bir organizasyon yapısı ve bu yapının kontrol mekanizmasının oluşturulmuş olması gereklidir. Zira bir kredinin açılması, sadece bankanın uygun gördüğü kaynakların müşteri ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla tahsis edilmesinden ibaret sayılmaz. Uzun vadeli bir başarı için, müşteri ihtiyacının karşılanması görüşü iyi örgütlenmiş, etkin bir kredi yönetimi ile pekiştirilmelidir. Kredi örgüt yapısı, bankanın yapısına ve büyüklüğüne göre farklı biçimlerde oluşabilmektedir. Aşağıdaki şekilde görülen borçlanma fonksiyonu için oluşturulan organizasyon şemasında orta ölçekli bir bankada, bir kredi kararının en alt birimden üst yönetime kadar nasıl oluştuğu izlenmektedir. Kredi organizasyon şemasında yer alan bölümler ve görevleri aşağıda ele alınmıştır (Aras, 1996: 57) :

- Kredi Bölümü: Kredi bölümünün temel işlevi, hazırdaki kredi müşterisinin ve yeni başvuru yapanın borç ödeme yeteneğini ve kredi derecesini görebilmektir. Kredi bölümü bazı durumlarda kredi gözetlenmesinden de sorumlu olabilir. Bu görev, büyük bankalarda denetleme birimlerince üstlenilir.
- Teminat Bölümü: Kredinin desteklenmesi için alınan teminatların içerdiği menkul kıymetlerin faiz getirilerinin takibi de kredi faaliyetlerinin önemli ve zor olanlarından. Bu işlemlerdeki hukuki karmaşıklık ve bürokratik çalışmalar bu işin ayrı bir bölümde takibini gerektirmektedir.
- Kredi Komiteleri: Kredi isteklerinin ve krediyle bağlantılı hataların incelenmesinde bankaların belli bir komiteye ihtiyacı vardır. Genelde yöneticilerden oluşan krediler komitesi, asgari büyüklük sınırlarının üzerinde olan kredi taleplerini inceler. Bu komite çok sık toplanır. Toplanma büyük bankalarda neredeyse her gün , küçük bankalarda ise haftada bir gerçekleşebilir. Yöneticilere ait kredi komitesi ise birinci

komitenin kabul etmiş olduğu kredi başvurularını gözden geçirir. Genelde bu komite banka genel müdürü, üst düzey kredi görevlileri, iki veya daha fazla yönetim kurulu üyesinden oluşur. Üst komite diye adlandırabileceğimiz söz konusu komite vadesi dolmuş ve sorunlu kredileri de inceler.

Şekil 3: Kredi Organizasyon Şeması

Kaynak: T.C Ziraat Bankası Eğitim Daire Başkanlığı, 2008: 6

1.4.3. Kredi Analizi

Kredi analizi, kredi başvurusunda bulunan müşterinin banka tarafından krediye uygunluğunun incelenmesi aşamasıdır. Bu analizin yapılabilmesi için, kredi soruşturması sonunda iç ve dış kaynaklardan elde alınan bilgiler ve firmanın mali verilerinden yararlanır (Aras, 1996: 57).

Kredi analizinde temel amaç, olması gereken kadar kredi kullanılarak rizikonun minimuma inmesinin sağlanmasıdır. Riskin minimum düzeyde kalmasına yönelik çalışmalarda, bireysel, iktisadi ve mali etkenlerin tek tek ele alınması ve bunların değerlendirilmesi gerekir. Bu sebeple kredi analizinde dikkate alınacak etmenler (Gülmüş, 1989: 3) :

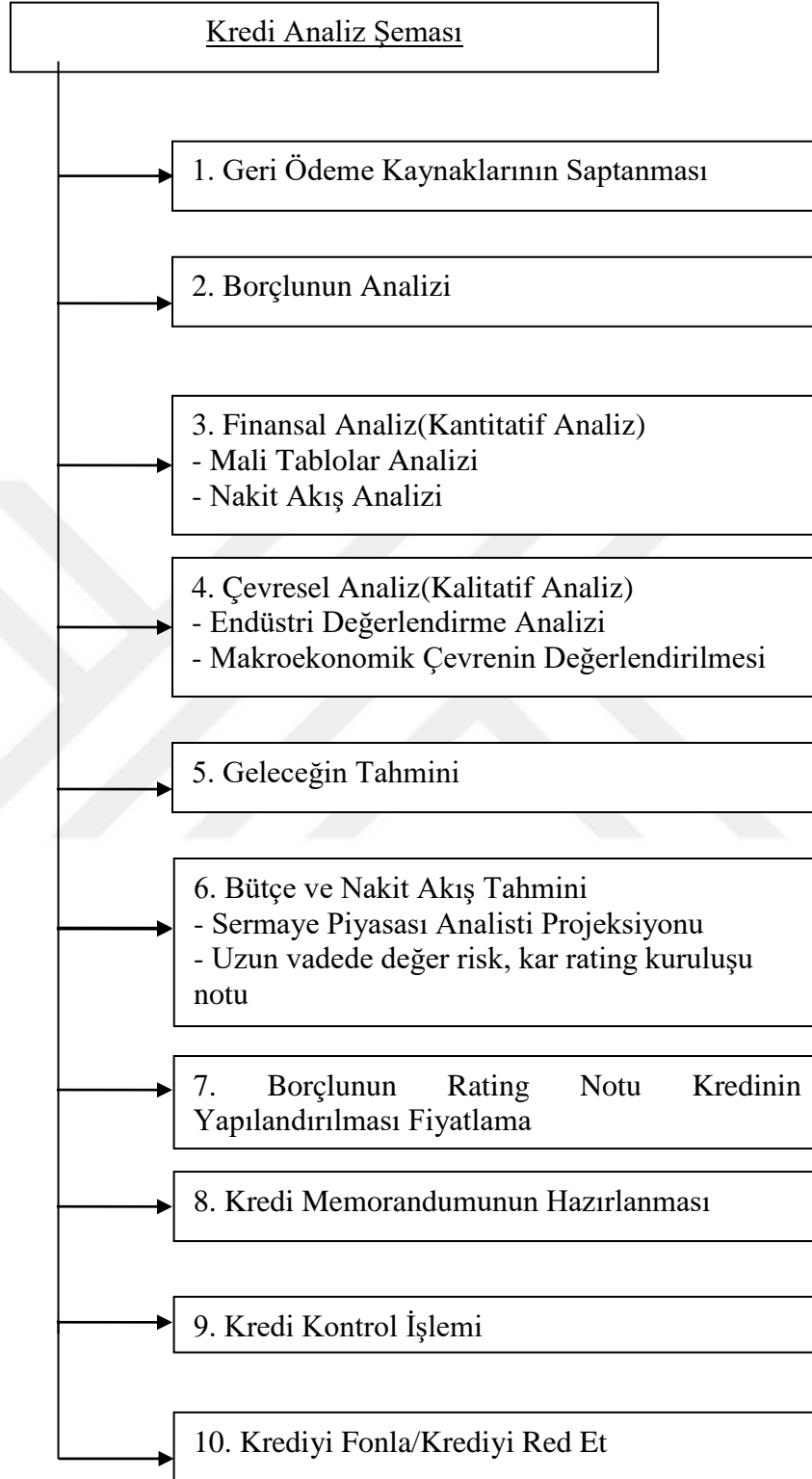
1. Kredi talep edenlerle ilgili kişisel nitelikler,
2. Ekonomik faktörler,
3. Mali faktörler, olmak üzere 3 tanedir.

Kredi kararları ve kredi analizleri firmanın nakit akışının, borç ödeme gücünün, firma sahibinin ortaklarının şahsi, mali ve ekonomik durumlarının incelenmesi ile sağlıklı yapılabilir. Nakit akışı genellikle bilanço ve gelir tablosunun özellikle anahtar rasyolar denilen(borç/özkaynak, cari oran vb.)'lerin bulunarak, firmanın içinde bulunduğu sektörle karşılaştırılmasıyla yapılır. Kredi analizinin kalitesi, kaynakların tam ve güvenilir olması ile birlikte değerlendirmenin doğru yapılmasına bağlıdır. Kredi isteklerinde kredinin hangi nedenle istendiğinin bilinmesi, kredi riskinin azaltılması bakımından önemlidir (Şakar, 2011: 40).

Kredi analizinin sağlıklı sonuçlar vermesi için gerekli kurallar şöyledir (Hale, 1983: 199):

1. Kredi analizi kopya olmamalıdır; Bu kural kredi analizinin belirlenmesinde en önemli kuraldır. Analist öncelikle durum hakkında düşünmeli, seçiciliğini kullanarak durumlar arasında seçim yapabilmeli ve bunları en uygun şekilde raporlandırabilmelidir. Raporu okuyan yetkililer firmaların kuvvetli ve/veya zayıf oldukları yönlerini anlayabilmeli ve bu yönlerin geri ödeme riskini ne şekilde etkileyebileceğiyle ilgili fikir edinebilmelidir.
2. Kendilerini simgeleyen hareketler; tutar ifade eden tablolar, şekiller ve grafikler hazırlayıp, bunların yorumunun tamamıyla okuyana bırakılması doğru olmalıdır. Bunlarda çok fazla detay yerine, yorumların bulunması okuyana daha fazla anlam ifade eder.
3. Yalın sözcüklerin kullanımı raporun okunmasını kolaylaştıracak gibi, soyut sözcükler, nesnelere yapılmış eylemler ya da yabancı kökenli sözcükler ve uzun teknik sözcükler raporun anlaşılmasını güçleştirir.
4. Yararsız sözcükleri kullanmamak; Bazı analistler genelde uzun ve derinlemesine rapor yazmaları gerektiğine inanırlar. Raporun kalitesi yazılan kelime sayısı veya sayfa sayısının fazla olması ile ilgili değildir.
5. Özet ve sonuç kısımları raporun ilk bölümünde olmalıdır. Çünkü söz konusu raporu okuyan ilk olarak kredi analistin vermiş olduğu kararı bilmek ister. Her zaman bu ilk olarak bunun yazılacağı anlamına gelmez. Çalışma bitirildikten ve ayrıntılı değerlendirme yapıldıktan sonra sonuç bölümü yazılır ve raporun başına eklenir.

Şekil 4 : Kredi Analiz Şeması

Kaynak: Şakar, 2011: 41

1.4.4. Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi

Kredi isteğinin incelenmesinde işletmenin kredi değerliliğinin saptanması amaçlanır. Yapılan inceleme sonucunda ya kredinin analizine geçilir ya da vaziyet olumsuz ise müşteri talebi reddedilir. İşletmenin vaziyetiyle ilgili yapılan incelemeler sonunda, işletmenin finansal analiz rakamlarının olumlu çıkması sonucu, işletme hakkında edinilen genel intiba, işletmenin vereceği güvenceden de önemlidir. Banka yetkililerinde güven faktörü oluşturmayan işletmeye kredi verilmez. Kredi değerlendirme esnasında işletmeyle ilgili bulgular farklı kaynaklardan bulunabilir. Bu farklı kaynakları aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Şakar, 2011: 35) :

- İşletme sahibinin üye olduğu ya da işletmenin çalışma kolu ile ilgili dernek ve kulüpler
- Bankalardan
- Kredi raporlarından
- Medyadan
- İşletme ziyaretlerinden
- İşletmenin kendi bünyesinden
- Yıllık mali ve muhasebe raporlarından
- Ticari kurumların uluslararası yapıtlarından

Kredi sürecinde yapılan çalışmada isim, adres, yöneticilerin adı ve sanları, esas hissedarların adları ve ortaklık hisseleri, şirket türü, ana sözleşme, temsil yetkisi, yetki kullanım sistemi ve temsili yetkililer, firmanın ne zamandır mevcut işi yaptığı kullanılır. İşletmenin dürüstlüğü, moralitesi, sorumluluklarını yerine getirme ölçüsü, bankayla işbirliği yapma kararlılığı tespit edilmek amaçlanır. Kredi isteği incelenirken, kredinin türü, kullanım

amacı, faiz oranı, vadesi, teminatları detaylı bir şekilde incelenir (Özden, 2010: 63,64).

1.4.5. Kredi Taleplerinin Reddi/ Sınırlandırılması

Bankalara yapılan kredi talepleri ve bankaların red ettiği kredi taleplerinin sayısı ve tutarı hususundaki bilgiler mevcut değildir. Fakat uygulamada tüm kredi taleplerinin bankalarca karşılanmadığı da bilinen bir gerçektir. Kredi talebi yasal nedenlerden, firmayla ilgili olumsuzluklardan ya da bankanın kredi politikalarından dolayı reddedilebilir. Bankanın genel kredi politikası ile ilgili karar verme aşamasında kullanılan temel esaslar aşağıdaki gibidir (Yılmaz, 2010: 46) ;

- Kredi analizinin kapsayıcı ve doğru şekilde yapılmış olması,
- Kredi kararının niteliği, toplanılan bilgilerin niteliği ile doğru orantılı olması sebebiyle edinilen bilgilerin doğruluğundan emin olunması,
- Kredi alacak işletmenin iş hayatındaki deneyimi ve deneyim süresi,
- Teminatın kalitesi ve yeterliliği
- Bankanın likidite pozisyonunun uygunluğu,
- Teminatın ana geri ödeme kaynağını oluşturmadığı unutulmamalıdır.

Gözlemlere dayanılarak bankalarca kredi taleplerinin red nedenleri üç geniş başlık altında toplanabilir (Akgüç, 2006: 250); (1) kredi isteyenlerle, (2) bankanın kredi politikasıyla, (3) bankacılık faaliyetlerini düzenleyen mevzuatla ilgili red sebepleri.

(1) Kredi Talep Edenlerle İlgili Red Nedenleri

Kredi isteyenlerle ilgili red nedenlerinin çeşitleri olmakla beraber başlıcaları şöyle belirtilebilir:

- I. Kredi talebinin hukuken borçlanma ehliyeti olmaması ya da kredi talebinin firmanın yetkili organlarınca yapılmaması,
- II. Kredi isteğinin banka tarafından kabul edilebilir ekonomik bir nedene dayanmaması,
- III. İşletmenin likidite durumunun borç ödemeye elverişli bulunmaması,
- IV. İşletmenin öz sermayesinin yetersiz borç/ öz sermaye oranının aşırı bir derecede yüksek oluşu ve fiktif işlemlerle işletmenin karlı ve öz sermayenin yüksek gösterilmesi,
- V. İşletmenin geçmiş yıllar faaliyet sonuçlarının yetersiz ya da başarısız görülmesi
- VI. İşletme yöneticilerinde kendilerinden beklenen fonksiyonları gerçekleştirebilecek yeteneklere sahip oldukları hususunda ciddi kuşkuların bulunması,
- VII. Geçmiş dönemlerde, işletmenin borçlarını ve banka kredilerini geri ödemede yaşadığı gecikmeler,
- VIII. İşletmenin gösterdiği kredi teminatının istenen tutar veya nitelikte olmayışı,
- IX. İşletmenin henüz yeni olup, durumunun mali tablolarla saptanamamış olması.

(2) Bankanın Kredi Politikasına İlişkin Red Nedenleri

Bankanın genel kredi politikasıyla ilgili olarak kredi taleplerinin geri çevrilmesi nedenleri şöyle sıralanabilir.

- I. İstenen kredinin vadesinin, bankanın öngörüldüğünden uzun oluşu,
- II. Talep edilen kredi tutarının çok az veya çok yüksek oluşu,
- III. İstenen kredinin, bankanın vermeyi planladığı kredi türlerinden olmayışı,
- IV. Firmanın faaliyette bulunduğu işkolunun, bankanın kredi verdiği sektörlerle dahil bulunmayışı, diğer bir deyişle bankanın uzmanlaştığı alanların dışında kalan bir sektörden kredi talebin gelmiş olması,
- V. Bankanın, kredi talebinin geldiği sektör veya kredi türü ile ilgili kredi limitinin dolu olması, daha genel bir deyişle bankanın olanaklarının kredi talebini karşılamaya elverişli olmaması,

(3) Mevzuata İlişkin Red Nedenleri

Bankacılık faaliyetini düzenleyen mevzuat, dolaylı ya da dolaysız biçimde de olsa bazı kredi taleplerinin geri çevrilmesini zorunlu kılabilir. Bankalar Yasası, bir gerçek veya tüzel kişiye verilebilecek kredi limitlerini belirlediği gibi, bazı tür kredilerin verilmesini (örneğin taşınmaz mal ticareti için kredi) yasaklamakla ve kabul edilebilecek güvenceler konusunda sınırlamalar getirebilmektedir. Ayrıca Merkez Bankası, selektif (seçici) kredi kontrolleri yaparak, bazı sektörlerle verilecek kredilere tavanlar koymaktadırlar.

1.4.6. Kredilerin Yapılandırılması

Doğru bir kredi yapılandırması için uygulanması gereken temel esas, müşterinin finansman gereksinimleri ile kredi olanaklarını uyumlu bir biçimde bütünleştirmek, ve müşterinin gereksinimlerine cevap olacak kredi imkanları sunabilmektir.

Kredinin yanlış biçimde yapılandırılması, müşterinin kredi değerliliğinin yüksek olduğu durumda bile kredinin geri ödenmesinde sorunlar yaratabilir (Şakar, 2011: 39). Finansal analiz ve araştırmalar sonucunda kredinin verilmesine karar verildikten sonra aşağıda belirtilen kredi öğelerinin belirlenmesi beklenir (Aras, 1996: 65) :

- Kredinin süresi, tutarı ve geri ödeme çizelgesi,
- Asgari mevduat sınırı,
- Teminat,
- Kredi sözleşmesi

Kredinin Fiyatlaması; Kredinin değeri, bankanın kredi müşterisine kendi kaynaklarından kullanılmış olduğu fonun karşılığı olarak saptadığı bir değerdir. Bu değer belirlenmesinde bankalar farklı politikalarını ve yöntemlerini kullanmaktadır.

Bankaların kredilerini fiyatlandırırken kullanıldığı çok farklı yöntemler mevcut olmakla birlikte, temelde banka, kredi fiyatını belirlerken öncelikle kredilendirilecek banka fonunun maliyetini dikkate almak durumundadır. Bu maliyetin üzerine ise, kredi ile ilgili işlem ve idare giderleri ve belirlenmiş bir kar marjı ilave edilir. Maliyete ilave edilecek olan kar marjını ise kredinin riski belirleyecektir. Bankaların, taşımış oldukları bu riskin bedeli olarak elde ettikleri bu kazanç, tasarruf sahiplerinin mevduatlarına ödenen faizle, krediden alınan faiz arasındaki farktır (Eken, 2006: 75). Zira kredilerin fiyatlaması, müşterinin kredi değerliliğine göre belirlenen kredi riskini esas almaktadır. Bu duruma göre kredi değerliliği düşük olan yani yüksek riskli olan müşteriler için uygulanacak kredi fiyatı, kredi değerliliği yüksek olan düşük riskli müşterilere uygulanacak fiyata göre daha yüksek olacaktır.

Bankaların itibari müşterileri için uyguladıkları “**prime rate**” (temel oran) bu esasa dayanmaktadır (Gerald, 1985: 332). “Prime rate, aynı zamanda değişken oranlı krediler için temel bir dayanak olarak kabul edilmektedir”.

Son yıllarda kredi fiyatlamaında LIBOR oranı benimsenmiştir. Bu oranın banka maliyetini gösterdiği düşünölmektedir. Öbür taraftan, kredilendirmede derecelendirme yöntemi de fiyatlama için bir başka yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak bu yöntem, fiyatlamaa ilişkin temel faktörleri dikkate almadığı için uygun bir fiyatlama yöntemi olmadığı şeklinde eleştirilmektedir (Akkaya, 2012: 87).

Asgari Mevduat Limiti; Asgari mevduat bakiyesi , kredi müşterisinin bankadaki hesabında belli bir tutarın üstünde vadesiz mevduat ya da düşük faizle vadeli mevduat tutmaya mecbur kılan, ayrıca müşterisinin bir yılda kullanmış olduğu kredinin ortalama miktarının belli bir seviyenin üstünde olmasını şartlayan bir kavramdır. Belirlenen bu limit, banka ve müşterisi bakımından güvence özelliği de taşır. Banka yöneticisinin politikalarına göre belirlenen bu oranın ortalama olarak %15 olarak uygulandığı görölmektedir (Akkaya, 2012: 88).

Kredinin Teminatı; Bankalar, verilen kredileri güvenceye almak için teminata başvururlar (Altman, 1985: 497). Müşterinin borcunu ödeyememesi durumunda, teminatlı bir kredi de bankanın nakde dönüştürerek kredinin kapatılmasında kullanmaya hakkı vardır.

Uygulamada genellikle, kısa vadeli kredilerin teminatsız olarak kullandırıldığı görölmektedir. Uzun vadeli kredilerde ise teminat istenmekte, özellikle de küçük bankaların kredi işlemlerinde teminat çok önemli bir yer tutmaktadır. Agresif bankalar çoğu kez kredileri teminatsız kullandırmaktadırlar. Bankaların ancak önceden tanıdıkları itibarlı müşterilerine teminatsız uzun vadeli kredi kullandırdığı gözlenmektedir.

Gerçekte banka, güvencenin sahipliğini almak istememesine rağmen, güvence banka açısından verilen kredinin geri ödenmesinde çok önem arz etmektedir. Ayrıca banka, borçlunun fon yaratma yeteneğini ya da bazı fonksiyonlarını kısmen kaybetmesi halinde onun varlıklarına rehin koyma hakkına sahiptir. Bu durumda firma, faaliyetlerini ve hizmetlerini sürdüremeyeceğinden zorunluluklarını yerine getirmek durumundadır. Her durumda banka varlıklarının değerini ya ipotek koyarak ya da ek borç taleplerini sınırlayarak korumaya çalışır.

Krediye ilişkin alınan teminatın niteliği ve müşterinin borcunu ödeyememe durumuna düşmesi durumunda nasıl kullanılacağına ilişkin durumlar kredi sözleşmesinde belirtilir. ***Kredi karşılığında bankalar tarafından alınan güvenceler iki sınıf ayrılmaktadır;*** birincisi maddi varlıklardır. Bu amaçla resmi şekilde varlığa haiz olduğundan araştırılıp belgelenmesi, varlığın gerçek değerinin uzman yardımıyla saptanması, ipotekli olup olmadığının ve vergilerinin ödenip ödenmediğinin belirlenmesi gereklidir (Aras, 1996: 62).

Alınan teminatlara örnekler;

1- Kefalet: Kefalet aynı zamanda bir sözleşmedir, bununla birlikte kefil borçlunun borcunu ifa etmemesi halinde, alacaklıya karşı bundan şahsen sorumlu olmayı yüklenir (Akıntürk, 2011: 331). Yeni Borçlar Kanunu da 581 inci maddesinde kefalet sözleşmesi şu şekilde tanımlanmaktadır. ‘Kefalet sözleşmesi, kefilin alacaklıya karşı, borçlunun borcunu ödeme sorumluluğunun yerine getirmemesi sonuçlarından bireysel anlamda sorumlu olmayı kabul ettiği sözleşmedir (TBK, m.581).

2- Rehin: Bir borcun öngörülen şartlara uygun olarak ödenmemesi ya da alacağını tehlikeye girmesine istinaden borçlu tarafın, borcunu ödeyeceğine teminat anlamında ve borcu ödediğinde ise geri verilmesi şartıyla alacaklıya vermiş olduğu değerli eşya vb. unsurlara ‘rehin’ denir.

Taşınır Rehni ; alacağın tahsili için borçlu tarafa ya da üçüncü bir şahsa ait olan taşınır eşya, alacak ya da hak üstünde kurulan ve alacaklıya borç ödenmediği zaman rehin hususu üzerinde paraya çevirme hakkı veren durumdur. *Taşınmaz Rehni* ; Kanunda düzenlenen taşınmaz rehni türleri ise; ipotek, ipotekli borç senedi ve irat senedir. Taşınmaz rehni 3 tür şeklinde düzenlenmiş olmasına rağmen, uygulama alanı sadece ipotekten oluşmaktadır. MK'nın 881. Maddesinde ipoteğin, halen var olan veya ileride meydana gelecek veya henüz doğmamış olmakla beraber doğması kesin veya olası bulunan herhangi bir alacağın güvence altına alınması için kurulabileceği öngörülmüştür. İpoteğin nasıl kurulacağına ilişkin özel bir düzenleme belirlenmediği için genel hükümlerden hareketle bir ayni hakkın kurulmasına ilişkin şekli esaslar burada da uygulanmaktadır. İpotek, bir taşınmaz maliki ile alacaklı arasında yapılan ve bu taşınmazla güvence altına alınmış alacaklıya, malike veya üçüncü kişiye ait borç vadesinde ödenmediği takdirde taşınmazı paraya çevirerek bedelinden alacağını tahsil etme yetkisi veren bir ipotek sözleşmesinin varlığını gerektirir (Memiş, 2015).

3- Senet: Bir kimsenin ödemeye ya da yapmaya borçlu olduğu şeyi belirtmek üzere imzalayıp verdiği belgeye denir. Bir belgenin senet olabilmesi için, yazılı olması ve aleyhine delil teşkil edecek kişiden sadır olduğunu belirtecek imza veya imza yerine geçen bir işaret ya da onay taşınması gerektiği kabul görmektedir (Taşpınar Ayvaz, 2012: 326).

Kredi Sözleşmesi: Krediyi veren banka bu sözleşme ile kredi alan müşteriye belli bir sınır dahilinde devamlı ya da belirli süreli olmak üzere kredi vermeyi taahhüt etmekte, karşılığında ise faiz ve komisyon almaktadır. Hukuki niteliği tartışmalı olan kredi açma sözleşmesi, Borçlar Hukukundaki sözleşme tiplerinden birisiyle açıklanamamaktadır. Sözleşmeyi, ön ödünç olarak niteleyen görüşe göre, bir kimse diğerine belli bir tutarda ödünç para vereceği hususunda taahhütte bulunmaktadır.

Rızai ödünç olarak niteleyenlere göre ise banka, bir miktar paranın mülkiyetini müşteriye geçirmeye, müşteri de bunu öngörülen koşullarla geri ödeme borcu altına girmiştir. Çok aşamalı kendine özgü bir sözleşme olarak açıklayanlara göre ilk aşama kredinin açılmasının hazırlığı olup çeşitli türdeki kredi sözleşmelerinin dayanağını oluşturan genel bir önsözleşmedir (Karınca, 2001: 48).

1.4.7. Kredilerin İzlenmesi Ve Kredi Kayıplarını Önleme

Kredinin tahsisi ile vadesi arasında geçen sürede müşterinin kredi değerliliğinde meydana gelecek değişimleri bulmak, sorun yaratabilecek kredileri önceden belirlemek ve bunları bünyesine alarak sorunları çözmek işlemine *kredi izleme* adı verilmektedir (Berk, 2001: 85). Kredi izleme ve kontrolü kurum tarafından ulaşılmak istenen amaçların ya da üstlenilen görev ve sorumlulukların eksiksiz, verimli ve zamanında gerçekleşip gerçekleşmediğinin yaptırımli bir biçimde izlenerek, gerektiğinde düzeltici önlemlerin alınmasını da içeren temel görevlerden oluşan bir süreçtir (Yılmaz, 2010: 51).

Kredili firma, kefil ve ortakların iş ve varlık vaziyetleri yakından izlenir. Bunun nedeni kredinin ödenme durumunun takip edilmesidir. İzleme, kredi talebinin şubeye iletilmesi ile başlamakta olup; kredi kullandırım süresince devam eder ve kredinin kapatılması ve teminatın çözülmesi ile son bulur. Bu süreç, rizikonun tahsilatı gecikmiş alacak haline gelmiş olması durumunda da devam etmektedir (Şakar, 2011: 46).

Etkin kredi izleme sistemi şu konulardaki değerlendirmelerin yapılabilmesini sağlamalıdır (Özen, 1998: 15) :

1. Bankanın, kredi alanın mali vaziyetiyle ilgili bilgi sahibi olması,
2. Kredilerin mevcut sözleşmelere uygunluğu,
3. Onaylanmış kredilerin müşteriler tarafından kullanımının takibi,
4. Büyük kredilere için tasarlanmış nakit akışlarının hizmet gereklerini karşılayabilmesi,
5. Kredi alanın mevcut mali durumuna ilişkin olarak güvencelerinin yeterliliği,
6. Problemlı kredilerin vaktinde fark edilmesi ve sınıflandırılması,
7. Merkez Bankası Memzuçları,
8. Çek protesto, icra araştırmaları,
9. Devre faizlerinin ödenme durumu,
10. İstihbarat Raporları,
11. İşletme ziyaretleri,
12. İşletmenin mevduat ortalamaları,
13. İşletmenin Keşide çekleri, (ödemelerin düzenli olup olmadığı)
14. Sistemden (şubedeki firma işlem hareketleri),
15. Mali tablolarından (Bilanço, gelir tablosu),
16. Ticari firmalardan toplanan düzenli istihbarat .

Teminat olarak menkul veya gayrimenkul rehni alındığı zaman, rehin evraklarının saklanmasına dikkat edilmeli, herhangi bir zarara uğramaları için önlem alınmalı ve değerlerinde düşme olup olmadığı izlenmelidir (Özen, 1998: 15).

Tablo 1 : Rating Notlarına Göre Yeniden Değerleme Periyotlarının Örneği

Rating	Periyot	Tanım	Belirli Koşullar
A	360 Gün	Çok İyi	<ol style="list-style-type: none">1. Finansal gücü çok iyi önemli şirketlere açılan teminatsız krediler2. Krediler, yeterli oranda nakit karşılık, devlet tahvili, mevduat ve benzerleri ile teminatlandırılmıştır.3. Krediler seçilmiş seçkin menkul kıymetlerle teminatlandırılmıştır.
B	180 Gün	İyi	<ol style="list-style-type: none">1. Kredi riski makuldür. A grubundan biraz daha az kredibilitesi vardır.2. Krediler listede yer alan seçkin kağıtlarla yeterli oranda teminatlıdır.3. Krediler genelde alacak temliki, stoklar ve diğer satılabilir teminatlarla garanti edilmişlerdir.
C	90 Gün	Orta	<ol style="list-style-type: none">1. Krediler teminatlandırma, finansal ve hukuki konularda ortalama daha fazla dikkat ve itina ister.2. Kredi teminatlarının değeri standart altındadır.3. Geri ödeme konusunda endişe vardır. Ancak bugüne kadar aksamamıştır.
D	30 Gün	Şüpheli Kayıp	<ol style="list-style-type: none">1. Bütün krediler kontrol makamınca sınıflandırılmıştır.2. Özel yönetim gerektiren anormal yüksek kredi risklerini içerir.

Kaynak: Hempel ve diğerleri, 1986: 346

1.4.8. Kredinin Geri Ödenmesi veya Yenilenmesi

Kredilendirme sürecinde en son aşama, kredinin geri ödenmesidir. Bankacılara göre geri ödeme, kredi fonlarının kullanıldığı amaçla alakalı olmalıdır. Müşterinin kredi sınırı banka aracılığıyla yılda bir kez yenilenmelidir. Aksi durumda, kredi müşterisi tarafından bazı daimi gereksinimlerin karşılandığı düşünülebilir (Aras, 1996: 70).

Her bir kredinin vade sonu geldiğinde anaparayla ilgili iki temel gelişme gerçekleşmektedir. Bunlarda ilki, son ödemesi yapılmış olabilir, ikincisi, müşteri kredi yenilenmesi isteğinde bulunabilir. Yenileme isteğinin bir diğer çeşidi de başlangıçta yapılan anlaşmanın bitiş tarihinden sonra da geçerli olacak biçimde kredi limitinin kullanılması ya da kredinin uzatılmasıdır. Son ödeme, kredi isteyen ve yenileyen müşteri tarafından yapılmamışsa, bu kredi süreci içinde kredi ilişkisinin sona ermesi için geçerli bir nedendir. Çünkü banka, doğal olarak ödeme sorunu olan müşteriye tekrar kredi vermek istemeyecektir (Aras, 1996: 70).

Kredi kuruluşları, özellikle yatırım projelerine dayanan orta vadeli kredi isteklerinin değerlendirilmesinde, finansal analistlerin yanında mühendis, ekonomistlerin teknik bilgi ve hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Bu uzmanlar, kredi isteklerini değerlendirirken, yalnız finansal etmenlere değil, reel faktörlere daha fazla önem göstermekte, teknolojik ve ekonomik hayattaki olası gelişmeleri, üretilecek mal ve hizmetlerin piyasa halini, işletmenin rekabet kuvvetini ve üye olduğu endüstrinin niteliklerini dikkate almaktadırlar. Ayrıca uzun vadede normal şartlar altında bir işletmenin başarısı, büyük ölçüde, yöneticilerine bağlı olduğundan, yöneticilerin özellikleri, yetenekleri, tecrübeleri, faaliyet dereceleri, vadeli kredi isteklerinin incelenmesinde ağırlık verilen önemli bir etmen olmaktadır.

Bu açıklamaların da ortaya koyduğu gibi, orta vadeli kredi veren finansman kurumları, farklı alanlarda ihtisas sahibi uzmanların bilgi ve tecrübelerinden en iyi şekilde yararlanmak ve bunların görüşlerini bağdaştırmak durumu ile karşı karşıya bulunmaktadırlar (Akgüç, 2006: 80).

2.BÖLÜM

KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

Kredi riski yönetimi günümüzde oldukça önem taşımaktadır. Bunun sebebi ise küreselleşme, bireylerin değişen, çeşitlenen ürün ve hizmet istekleri ve teknolojik ve ekonomik gelişmelerdir. Bankalar işlemlerini, içlerindeki rekabeti ve ürün, hizmet ve teknolojik gelişmeler gibi daha bir çok varlığını muhafaza etmeye yönelik sarf ettiği gayretlerini ulusal değil uluslararası mali sisteme ve onun şartlarına göre belirlemektedir. Her şey olumlu gittiği gibi bir anda olumsuz da dönüşebilir. Bankaların etkinlik gösterdikleri ülkelerde ve içinde buldukları coğrafi bölgelerde oluşabilecek bir kriz, belirsizlik veya siyasi, sosyal ya da iktisadi sorunlar veya büyük çaplı krizler gibi istenmeyen fakat kontrol edilemeyen etmenler ülkemizde mali sistemde önemli rol sahibi bankaları oldukça güç dönemlere sokabilmektedir. Bu durum, rizikoların bir tehdit olmasıyla beraber artık fırsat olarak da ele alınması ve artan rizikoların etkili biçimde yönetilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Bahadır, 2018: 31).

2.1.KREDİ RİSKİ TANIMI VE OLUŞUM SÜRECİ

Kredi riski, fon kullanıcıları tarafında ödünç alınan yabancı kaynakların anapara ve faizin geri ödenememe olasılığıdır (Temizel, 2007: 52). Konuyla ilgili birçok kredi riski tanımı söz konusudur. Kredi riski temelde bankaların kredi alacaklarını zamanında ve tam olarak tahsil edememesi başka bir ifadeyle, müşterilerin aldıkları krediyi geri ödememe riskidir (Bolgün ve Akçay, 2003: 200). Ayrıca kredi riski müşterilerin yükümlülüklerini kısmen ya da tamamen yerine getirmemesi olarak da tanımlanmaktadır (Bessis, 2010: 13).

Kredi riski, daha önce de belirtildiği üzere kredi kullanan müşterilerin kredi faizini ya da anaparasını süre bitiminde ödememesi halidir. Bunun yanında kredi riski ayrıca ödemelerin tümünün yapılmaması veya vadesinde yapılmaması da durumunu da içermektedir. Başka bir ifadeyle kredi riski borçlunun sorumluluklarını zamanında yerine getirememesi ya da getirmek istememesinden ortaya çıkmaktadır. Bu durum ise bankalar açısından nakit akış sıkıntısına ve belirsizliklere neden olmaktadır (Saunders ve Cornett, 2003: 142).

Kredi riskinin oluşum sürecini; başlangıçtan itibaren var olan kredi riski ve sonradan oluşan kredi riski olmak üzere iki şekilde sınıflamak mümkündür (Koçyiğit ve Demir, 2014: 223).

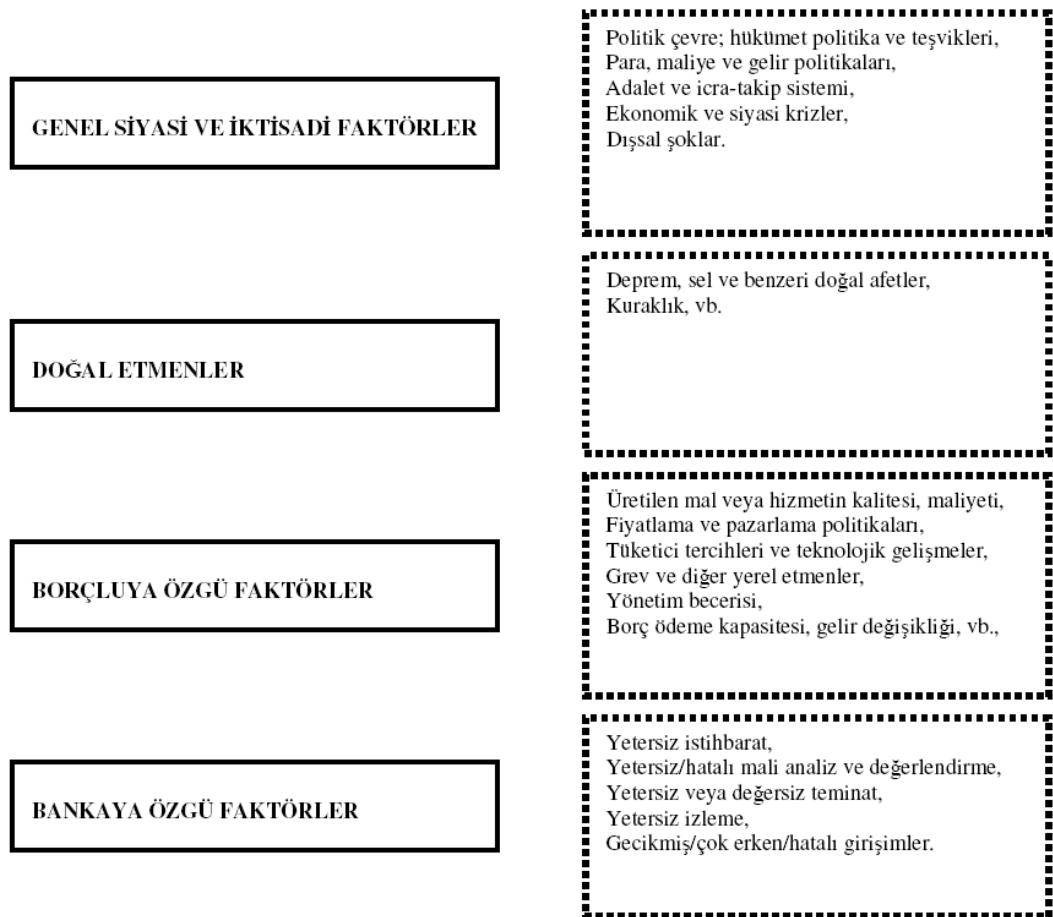
2.1.1. Başlangıçtan İtibaren Var Olan Kredi Riski

Kredi riski banka müşterisinin bankaya gelmesi ve kredilendirme için yapılan ilk girişimle başlar. Bankalar kredi vermeden önce kredi müşterisini tanımalı ve krediyi kime vereceğini bilmelidir. Bu sebeple, yeni bir kredi verme girişiminde bulunmadan önce kredi müşterisini tanımalı ve güvenilirliğinden emin olmalıdır. Tahsis edeceği kredi için özenli politikalar oluşturmalıdır. Bankalar bu işlemleri kredi kayıtlarına ulaşarak, referanslar alarak, şirketin yönetiminden sorumlu yetkilileri istihbarat yaparak, kişisel referansları ve finansal kayıtları kontrol ederek yapabilir (Nalbantoğlu, 2001: 138). İşte bu aşamada optimum bir müşteri değerlilik incelemesi yapılmaması, yanlış bir kredilendirme kararına ve tahsis edilen kredinin doğru fiyatlandırılmamasına ve risk oluşumlarına sebep olabilir. Böyle bir durumda risk, kredilendirme kararı itibarıyla doğmuş olur.

2.1.2.Sonradan Oluşan Kredi Riski

Bankalar kredi vermeden önce ne kadar doğru müşteri kredi değerlik incelemesi yaparlarsa yapsınlar pek çok nedenden dolayı sonradan da kredi riski oluşabilmektedir. Bu sebeple bankalar her türlü kötümser senaryoları, koşullardaki olası değişimleri ve bunun kredi alan müşteri üzerindeki etkilerini değerlendirmelidir. Kredi müşterisinin mali gücü ne kadar yüksek olursa olsun her kredi verilirken, gelecekte ortaya çıkması muhtemel bozulmalardan kaynaklanabilecek bir risk mutlaka bulunmaktadır (Bessis, 2010: 21).

Şekil 5: Kredi Riskini Doğuran Faktörler

Kaynak: Altıntaş, 2006: 58

2.2. BANKACILIKTA RİSK YÖNETİMİ VE SÜRECİ

Bankacılıkta risk yönetimi; bankanın hem likiditesini hem de karlılığını garanti etmek amacıyla mevcut risklere karşı uygulanan politikaların toplamı olarak ifade edilebilir (Kaval, 2000: 24).

Kredi riskinin yönetimi de, kredinin tahsisinden başlayan ve kapatılmasına kadar geçen süreç içerisindeki tüm gelişmelerin doğru bir şekilde değerlendirilerek, gerekli tedbirlerin zamanında alınmasına yönelik işlemleri kapsamaktadır (Çerçi, 2008: 64).

Bankacılıkta risk yönetim süreci risklerin tanımlanması, risklerin ölçülmesi, uygulama, takip ve değerlendirme olmak üzere dört aşamada sınıflandırılabilir (Altıntaş, 2006: 3) :

2.2.1. Risklerin Tanımlanması

Risk yönetim aşamasında ilk olarak yapılması gereken risklerin tanımlanması ve özelliklerinin belirlenmesidir (Altıntaş, 2006: 4). Bu aşamada bir firmanın faaliyetleri sonucunda karşılaşılabileceği risklerin ortaya çıkarılması, tanımlanması ve tespit edilmesi söz konusudur. Ayrıca bu aşama bir firmanın maruz kaldığı risklerin doğasının ve niteliklerinin belirlenme sürecidir (Ünal, 2008: 11).

Risklerin tanımlanması safhasında, bir bankanın maruz kaldığı risklerin özellikleri tanımlanır ve tüm birimlerce bu hususlarda bilgi sahibi olunması sağlanır (Babuşçu, 2005: 12).

2.2.2. Risklerin Ölçülmesi

Risk tanımlamasından sonraki aşama risklerin ölçülmesi aşamasıdır. Risklerin tanımlanmasından sonra uygun yöntemler ile ölçülebilmeli ve bu risklere olasılıklar verilmelidir. Risklerin ölçülmesinde genel olarak nicel yöntemler yardımıyla riskler sayısallaştırılabilir de, bazı risklerin ölçülmesinde ise nitel yöntemler kullanılmaktadır. Her bir riziko için çeşitli ölçüm yöntemi kullanılması gerekebileceği gibi, aynı riziko için birden fazla ölçüm yöntemi de kullanılabilir. Yöntemlerden hangilerinin kullanılmasının daha uygun olacağını dikkatli bir biçimde değerlendirilmesi gerekir. Bunun yanında risklerin zamanında ve tam olarak ölçülebilmesi de önem arz etmektedir (Özsoy, 2012: 178).

2.2.3. Uygulama Aşaması

Riskler tanımlanıp ölçüldükten sonraki aşama, tanımlanan ve ölçülen risklerin yönetilmesi ve kontrol edilebilmesi için yapılan değerlendirmelerdir. Burada risk tanımlaması ve tespiti ardından riskin sayısallaştırılarak somut hale getirilmesi sürecinde firmanın taşıdığı risk belirlenmiştir. Bu aşamada firma bu risk türlerine karşı çeşitli politikalar üretmek zorundadır. Son dönemde çok kullanılan risk azaltım teknikleri ve risk transfer araçları bu aşamada uygulanarak riskin taşınabilir hale gelmesi ve firmanın faaliyetlerini çok daha güvenli olmasını temin etmektedir (Ünal, 2008: 12). Koruyucu tedbirlerin devreye sokulması veya riski üstlenme kararının verilmesi gereken aşamadır. Riskten kaçınma, risk azaltımı ya da risk transferi gibi risk yönetim araçları bu aşamada uygulanmaktadır. Bu seçeneklere karar verirken risk azaltım veya transferinde kullanılacak araçlar, araçların sağlayabileceği korunma düzeyleri ve bankaya maliyetleri gibi hususlar göz önünde bulundurulmalıdır (Altıntaş, 2006: 4).

2.2.4. Takip ve Değerlendirme

Risklerin etkin bir şekilde yönetilip yönetilmediği ve risk yönetim sürecinin etkili çalışıp çalışmadığının ortaya konulduğu aşamadır. Bu aşamada risk yönetimi politika ve uygulamalarının başarısı sürekli takip ve değerlendirmeye tabi tutulur. Risklerin iyi yönetilip yönetilmediği, risklerin belirlenen sınırlar dâhilinde tutulup tutulmadığı, değerlendirme dışı kalan veya resmen tanımlanmamış risklerin bulunup bulunmadığı takip ve değerlendirme aşamasında araştırılır. İzleme ve değerlendirme sonuçlarına göre, banka yönetim kurulu ve üst yönetim gerektiğinde risk azaltma faaliyetlerini yeterli bulmayarak bazı risklerin tasfiyesine karar verebilir veya ilave tedbirler alınmasını isteyebilir (Altıntaş, 2006: 5).

2.2.5. Kurumsal Risk Kayıt Sistemleri

Bir ülkede yer alan finans kuruluşlarının finanse ettikleri tüzel ve gerçek kişilerin mali durumlarını bilmeleri son derece önemlidir. Bu çerçevede finans kuruluşlarının kredi kullandırdıkları müşterilerinin mali durumlarını incelemenin yanında, tüm finans sisteminden kullandıkları toplam kredi miktarını görmeleri ve bu kişilerle ilgili güncel ve konsolide bilgileri edinmeleri kredi kullandırma kararları için yararlı olmaktadır. Ülkemizde finans kuruluşlarına bu katkıyı sağlayan kurumlar, T.C. Merkez Bankası bünyesinde bulunan Risk Merkezi ile bankalarca kurulan Kredi Kayıt Bürosu A.Ş.'dir. Bu kurumlardan Kredi Kayıt Bürosu A.Ş. Kredi Referans Sistemi aracılığı ile Kredi Kayıt Bürosu A.Ş. üyesi olan kurumlar arasında, bireysel kredi ürün müşterilerine ait detaylı bilgileri, kredi kararı aşamasında risk faktörünün belirlenmesine ve dolayısıyla da riskin minimize edilebilmesine olanak sağlamak üzere paylaşımını sağlamaktadır. KKB A.Ş.

üyeleri, Kredi Referans Sistemi sayesinde, her türlü bireysel kredi ürününe yönelik mevcut ve potansiyel müşteri konumundaki tüketici bilgilerini birbirleriyle paylaşmaktadırlar (Erdem, 2012: 188).

2.2.5.1. Risk Merkezi

Bankalar, risk durumları hakkında Merkez Bankası'nın kendilerinden istediği tüm bilgileri, Bankanın talimatına göre belirteceği süre içinde ve formüllere uygun olarak vermekle yükümlüdürler. Risk Merkezinin bütün işlem ve kayıtları gizli olup, Banka ancak yukarıdaki kurumları, müşterilerinin ya da kredi isteklilerinin risk vaziyeti hakkında aydınlatabilmektedir. Bu çerçevede ilgili kurumlar, daha önce belirtildiği gibi müşterilerinin risk durumları hakkında istenilen bütün bilgileri belirlenen format ve zaman diliminde vermekten sorumlu olup, bankaların müşterilerine ait kredi limit ve mevcut risk bilgileri ile negatif nitelikli bireysel kredi bilgileri, protesto olan senet bilgileri periyodik olarak T.C. Merkez Bankası Risk Merkezine gönderilmekte, Risk Merkezi'nde bu bilgiler birleştirilerek ilgili kurumlara geri bildirim sağlanmaktadır. Risk Merkezi tarafından bankaların müşterilerinin kredibilitelerinin belirlenmesi ve kredi kullandırma kararlarına yardımcı olmak amacıyla, kredi kullandırdıkları ya da kredi kullandıracakları müşterilerinin bankacılık sisteminden kullandığı toplam kredi miktarı, protestolu senet bilgileri ve negatif nitelikli bireysel kredi bilgileri periyodik olarak güncelleştirilmiş ve birleştirilmiş biçimde bankalara gönderilmektedir. Bilgilerin verilmesinde ayrıca bankalar için değerlendirmelerinde önemli katkı sağlayabilecek kredilerin vade grupları itibarıyla (1-12 ay, 12-24 ay, 24+ ay) dağılımı bilgisi sağlanmaktadır. Risk Merkezi işlemlerinin karşılıksız olarak sunulan bir hizmet olması, finansal kuruluşların istihbarat amaçlı giderlerini azaltmaktadır (Ziraat Bankası Ders Notları, 2010: 23).

2.2.5.2. Kredi Kayıt Bürosu

Kredi Kayıt Bürosu A.Ş. 5411 sayılı Bankacılık Kanununda öngörüldüğü üzere (md.73/4) kredi kurumları ile finansal kurumlar içerisinde en az beş banka tarafından kurulacak şirketler yardımı ile yapacakları her tür bilgi ve belge alışverişini sağlamak için kurulmuş bir şirket olup; üyemiz olan kurumlar da müşterilerine haiz kredi verilerini bu Kanunun aynı maddesi gereğince birbirleriyle paylaşmaktadırlar (Erdem, 2012: 193).

Kredi Referans Sistemi, KKB üyesi olan kurumlar arasında, bireysel kredi ürün müşterilerine ait detaylı bilginin, kredi kararı aşamasında risk faktörünün belirlenmesine v dolayısıyla da riskin minimize edilebilmesine olanak sağlamak üzere çağdaş yöntemler kullanılara paylaşımına olanak sağlayan bir "bilgi paylaşım sistemidir". KKB A.Ş. üyeleri, KRS sayesinde, her türlü bireysel kredi ürününe yönelik mevcut ve potansiyel müşteri konumundaki tüketici bilgilerini birbirleriyle paylaşmaktadırlar (Öker, 2007: 200) .

2.3. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ

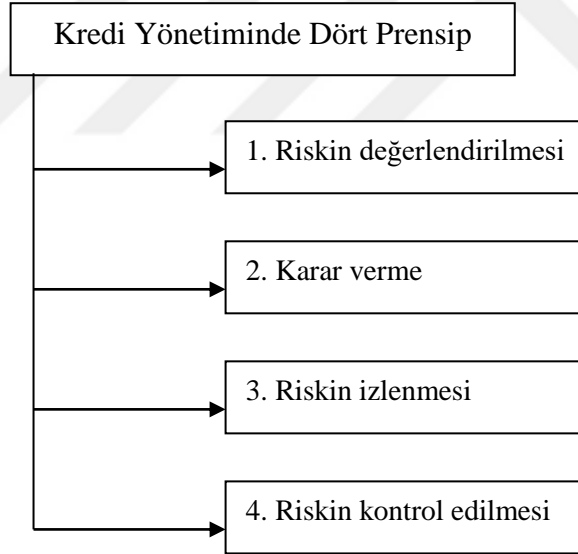
Kredi riski, Bankaların İç Denetim ve Risk Yönetimi Hakkında Yönetmelik'te; Banka müşterisinin sözleşme maddelerine uymayarak, sorumluluğunu kısmen ya da tamamen vaktinde yerine getirememesinden dolayı, bankanın karşılaştığı durum olarak tanımlanmıştır (Babuşçu, 2005: 99).

Aynı zamanda kredi riski bir bankanın kredi müşterisinin veya kendisiyle bir anlaşmaya taraf olanın anlaşma şartlarına uygun şekilde sorumluluklarını yerine getirememe olasılığıdır (Lokumcu, 2009: 31).

Kredi yönetimi, bankanın kredilendirmeye ilişkin uygulamalarının banka politikaları ile uyumlu olması ve kredi portföyünün krediye ait faiz ve anapara ödemelerinin zamanında yapılması ve problemlerin önceden tespit edilmesini sağlayacak şekilde yönetilmesi işlemlerini kapsamak olarak tanımlanmaktadır (Temel, 2006: 26).

Bankacılıkta kredi yönetimi dört temel prensibe dayanmaktadır. Bunlardan birincisi ilgili riskin mevcut koşullara göre değerlendirilmesi, ikincisi değerlendirilen riskin uygun koşullara göre karar verilip gerçekleştirilmesi, üçüncüsü karar verilen riskin izlenmesi, dördüncüsü ise riskin karşılanıp karşılanmadığının kontrol edilmesidir. Şekil 8 de bu prensipler ayrıca belirtilmiştir.

Şekil 6: Kredi Yönetimi Prensipleri

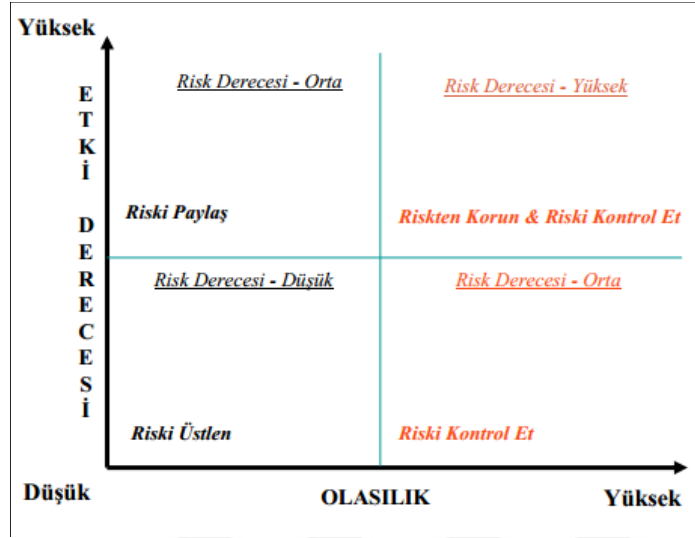
Kaynak: Coleshan, 1989: 9

Kredi riski yönetim birimi kredi kullanma talebinde bulunan müşterilere ilişkin kredi ile ilgili birimler tarafından yapılacak değerlendirmelere kredi riskinin üstlenilmesi, kredi riski azaltma imkânlarını dikkate alarak riskin paylaşılması ya da devredilmesinin mümkün olup olmadığı ve bunların etkisine ilişkin görüş ve değerlendirmeler sunan bir birimdir (Delikanlı, 2010: 118).

Kredi riskinin etkin bir şekilde yönetimi, risk yönetiminde kapsamlı bir yaklaşımın önemli unsurlarından birisidir. Kredi riski yönetiminin etkinliği için iyi bir kredilendirme analizi yapmak ve risk takip süreci yaratmak gereklidir. Bununla birlikte etkinliklerinin mevcut mevzuatlara uygun sınırlar içinde yapılması sağlanmalıdır. Bunların yanı sıra, kredi riskini hassas bir biçimde ölçmek, üstlenilen kredi riski için gerektiğinde sermaye artırımını yapmak ve risk azaltımı yada aktarımı için etkinlikte bulunmak kredi riskinin yönetiminde oldukça önemlidir (Altıntaş, 2006: 361).

Bankacılıkta riskler içinde kredi riski % 72 oranla, diğer risklere göre daha büyük bir paya sahiptir bu dağılımda piyasa riski %13, operasyonel risk ise %15 yüzdeye sahiptir. Tüm bu verilerin ışığında kredi riskinin bankalar için en önemli risk olduğu söylenebilir. Sonuçta bankalar için bu kadar önemli olan kredi riski yönetimi de ayrı bir öneme sahiptir (Yüzbasıoğlu, 2003: 19).

Şekil 7 : Etki ve Olasılık Derecesine Göre Uygulanacak Risk Yönetim Stratejisi

Kaynak: Delikanlı, 2010: 118

Şekil 7 de riskin olasılık düzeyi ve etkisine göre alınabilecek karar şekli gösterilmektedir. Delikanlı çalışmasında, kredi riski yönetiminde etki derecesi ve olası kredi riskini dikkate alarak bir model kurmuştur. Bu modele göre kredi talebinde bulunan müşterinin risk derecesi düşük ise riskin üstlenilmesi gerektiği; risk derecesinin orta düzeyde olması halinde riskin paylaşılması gerektiğini savunmuştur (Delikanlı, 2010: 118).

2.3.1. Kredi Riski Yönetiminin Amacı

Kredi riski yönetiminde esas amaç, kredileme etkinliklerini sağlıklı ve karlı bir biçimde devam ettirirken yaşanabilecek kredi zararlarını banka sermayesiyle en uygun bir şekilde minimumda tutmak olmalıdır. Bunu gerçekleştirmenin yöntemi ise sağlıklı bir kredilendirme ve risk takip süreci oluşturarak, etkinliklerin yasal ve ihtiyati sınırlar içerisinde sürdürülmesi ve kredi riskini olabildiğince hassas bir şekilde ölçerek, üstlenilen kredi riski için sermayeden karşılık ayırmak ve gerekti zaman sermaye artırımını, risk azaltımını yada aktarımını için tedbirler almaktır (Altıntaş, 2006:361)

Başka şekilde ifade edilecek olursa, Kredi risk yönetimin amacı, uygun parametreler içinde bankanın karşı karşıya kalabileceği riskleri etkin bir şekilde yöneterek bankanın risk ayarlı getirisini maksimize etmektir. Bankalar hem tüm kredi portföyünün taşıdığı riskleri hem de her kredinin taşıdığı riski iyi yönetmelidir. Bunun yanında banka, kredi risklerinin diğer risklerle ilişkisini de dikkate almaları gerekmektedir. Risk yönetiminde kapsamlı bir risk yaklaşımının önemli unsuru kredi riskinin etkin bir şekilde yönetimi denilebilir. (Korkmaz, 2004: 54) .

Kredi riski yönetimi, çeşitli etmenlerin göz önünde bulundurulmasıyla beraber, muhtemel tehditleri ve risklerin önceden fark edilmesi ve fark edilen risklerin çeşitli şekillerde yönetilmesi sonucu gelirlerin artışını amaçlar. Burada verilmiş olan tüm kredilerin kontrolüyle birlikte her bir kredinin kontrolü de söz konusu olmaktadır (Temel 2006, 96).

Kredi riski yönetimi sadece risklerin oluşmamasını hedeflemez. Kredi riski yönetimi mevcuttaki risklerin en iyi şekilde değerlendirilebilmesini ve yönetilmesini de hedefler. Bu bakımdan kredilerin değerlendirilmesi, kurama ait objektif etmenlerden yürütülmektedir. Özetle kredi riski yönetiminin amacı risk içeren kredilerin minimum seviyeye gelmesi ve piyasadaki rekabeti teşvik edecek kazancın sağlanabilmesidir (Gögebakan ve Arda, 2004: 81).

Kredi kullandırımında kredi riski yönetiminin üç temel amacı bulunmaktadır. Bunlar; kredi riski tutarını sınırlandırmak, üstlenilen riske uygun bir kazanç sağlamak ve ekonomik kayba karşı kredi riskini azaltımı olarak sıralanmaktadır.

2.3.1.1. Kredi Riski Tutarını Sınırlandırmak

Kredi riski diğer risk türleri gibi doğrudan ya da dolaylı oluşabilecek potansiyel zararı ölçülmek suretiyle sayısallaştırılabilir.

Firma, devlet, bireysel müşteri veya herhangi bir karşı taraf olsun borcunu ödememesi hali kredi zararının en genel şeklidir. Herhangi bir veya muhtelif karşı tarafla doğrudan bir kredi ilişkisi olmadan da kredi zararı ortaya çıkabilir. Bankalar zararın azalmasını sağlamak için işlemlerini kredi riskini düşürecek şekilde, teminatlandırma, sözleşmelere koruyucu hükümler derç etme gibi bir takım işlemler yaparlar. Herhangi bir borçludan kredi riski tutarı, riskteki tutara eşittir. Riskteki tutar ise kredinin hangi biçimde yapılandırıldığına bağlıdır. Örneğin, bir teminat, garanti, kredi temerrüt swabı veya kredi sözleşmesinde belirlenen şartlar kredi riskini düşürebilir. Bu nedenle kredi tutarı veya müşteri için kredi limiti konur. Bu tür limitler olmadan bankalar yüksek miktarlı kredi ile temerrüt oranı zararlarından korunamazlar. Kredi riski toplamını doğru şekilde sayısallaştırabilmek için kredi limiti tanınması ürün, sektör ve yerel veya küresel bazda toplanabilmelidir (İskender, 2014: 38).

2.3.1.2. Üstlenilen Riskle Uygun Kazanç

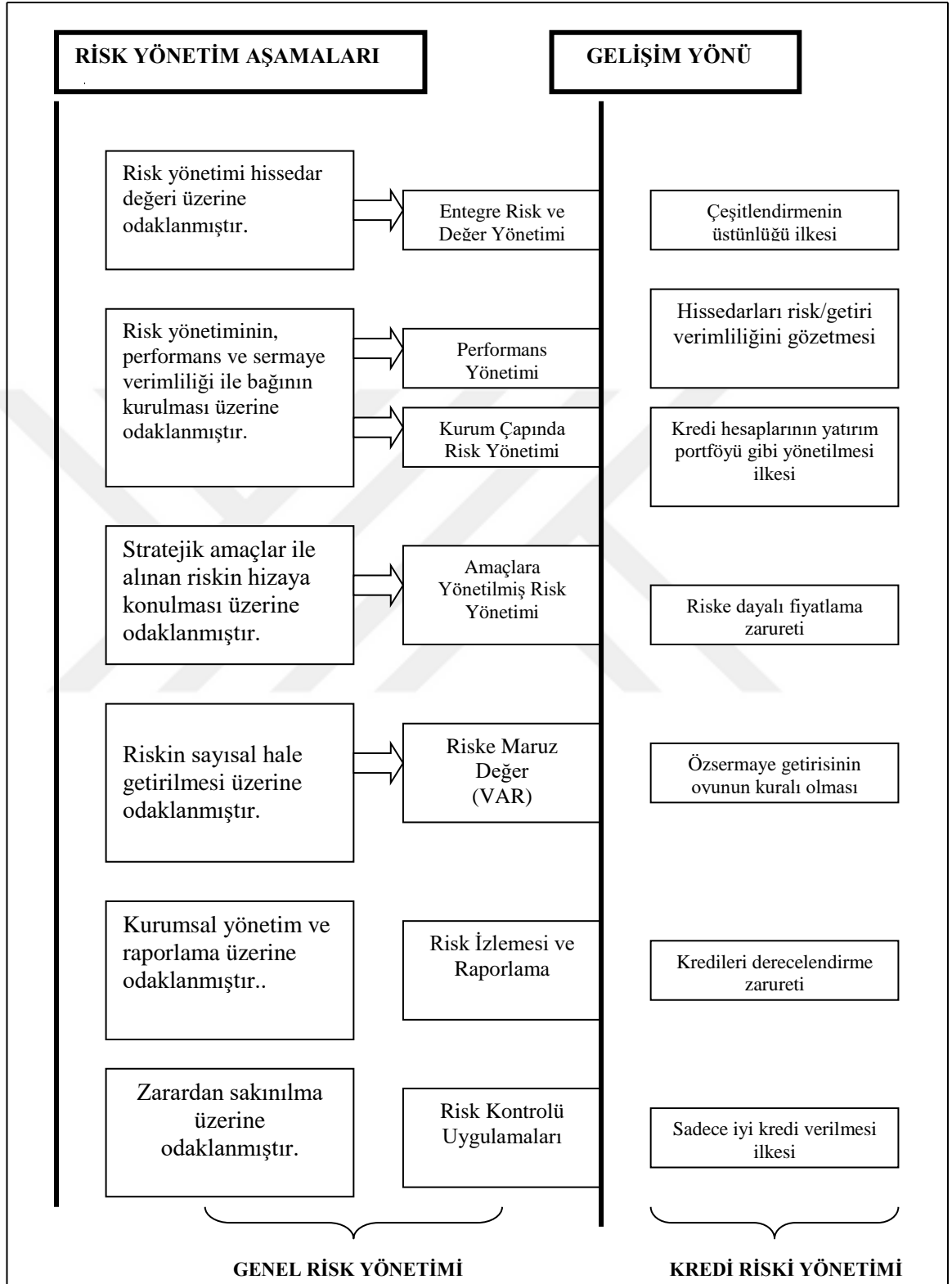
Kredi riski yönetimin bir diğer amacı, borç veren için kredi kullandırımından kaynaklanan riskler için yeterli derecede kazanç sağlayarak, gelirlerini, karlılığını ve hisse değerini artırmaktır. Fiyatlamanın ana belirleyicisi sermaye maliyeti olduğu için, fiyatlama toplam portföy düzeyinde riske göre düzeltilmiş risk-getiri dengesini gözetmelidir. Riskleri uygun bir kazanç sağlayabilecek şekilde fiyatlandırmak, hem kredi hem de ticari ürünlere uygulanabilecek entegre ölçüm değerlendirme araçlarının varlığını gerektirmektedir. Bu durum kredilerin değişen ekonomisinin geleneksel kredi

ürünlerini ve işlemlerinin fiyatlandırmasını değiştirmesidir. Örneğin kurumsal ve ticari kredilerdeki yeni fırsatlar özellikle sendikasyon kredileri, kaldıraçlı finansman, proje finansmanı, yapılandırılmış finansmanda olduğu gibi yeni riskleri de beraberinde getirmektedir. Bu nedenle hem ilk kullandırım esnasında riske göre düzeltilmiş fiyat performansının hem de portföyün güncel piyasa değeri analizinin yapılması gerekmektedir (İskender, 2014: 40).

2.3.1.3. Kredi Riskini Azaltmak

Kredi riskinin azaltımı, risk limitlerini tamamlamakta, böylelikle bankanın ekonomik zararına yol açabilecek riskleri azaltmayı, transfer etmeyi veya ortadan kaldırmayı amaçlamaktadır. Bununla birlikte, etkin bir kredi riski yönetimi toplam maruz kalınan riskini düşürmeli ve kredi riski göstergelerini önceliğine almalıdır. Kredi riski göstergelerini yakalamak için ise sağlam bir kredi tahsis sürecine sahip olunmalıdır. Kredi işlemleri etkin bir şekilde yapılandırıldığında, işlem riski temerrüt kaybına karşı değişik teknikler kullanmak suretiyle azaltılmış olur. Mevcuttaki bu tekniklerden en yaygın olanları teminatlandırma, varlık seküritizasyonu, garantiler, korumalar ve netleştirmelerdir. Bu risk azaltım teknikleri ve uygulamaları her bir işleme ilişkin kredi riskini ölçmek için kullanılmaktadır (Köylüoğlu, 2001: 10).

Şekil 8 : Genel Risk Yönetimi ve Kredi Riski Yönetimi Gelişimi

Kaynak: Yüzbaşıoğlu, 2003: 15

Bankacılık sektöründeki genel ve kredi risk yönetiminin zaman içerisindeki gelişimi de Şekil 8 de belirtilmiştir. Günümüzde müşteri verimliliğinin ön planda olduğu, kredilerin bir portföy olarak izlendiği, portföyün beklenen değerinden ne kadar sapabileceğinin istatistiksel yöntemler ile hesaplandığı, risk-getiri ilişkisinin ölçüldüğü ve kredi fiyatlamasında risk unsurunun dikkate alındığı daha kapsamlı bir risk yönetim yaklaşımı benimsenmiştir. Bu duruma istinaden temel işlevleri çerçevesinde bankacılık bir risk alma ve yönetme işi olduğundan, bankacılık faaliyetlerinden kaynaklanan risklerin gereğince anlaşılması, ölçülmesi ve iyi yönetilmesi gereklidir (Yılmaz, 2010: 66).

2.3.2. Kredi Riski Yönetiminin Önemi

Kredi riskini iyi yönetmek demek, risk yönetimini en verimli bir şekilde yerine getiren bankaların yaşayabilecekleri zararlar ile kazançlarında meydana gelebilecek azalışların, minimum düzeyde gerçekleşmesi demektir. Bu bankalar gelirlerini daha da artırma imkanlarına sahip olmaktadır. Zira bu bankalar risk yönetiminde, muhtemel negatif durumları ve muhtemel krizleri önceden ele almakta ve bu kıstaslara yönelik farklı önlemler oluşturmaktadır (Köylüoğlu, 2001: 1).

Kredi riskinin aktif bir şekilde yönetimi son yıllarda finansal kurumlar için önem arz etmektedir ve birtakım gelişmeler içermektedir. Bu gelişmeler temelde Basel II düzenlemeleri ile gündeme gelse de, küresel olarak sağlam bir finansal sistemin sağlanmasında kritik önem taşımaktadır. Bunun bir nedeni bankaların karmaşıklaşan finansal risklerle karşı karşıya kalmalarıdır. İkinci bir neden ise bugün piyasalardaki finansal ürünlerin, kredi kullanımının piyasa ve operasyonel risklerle ilgili olmasına neden olmasıdır. Örneğin kredi riskinin bir bileşeni, sermaye piyasalarında var olan

koşulların belirlediği ve piyasa riskini de ifade eden faiz marjlarından çıkarılabilir. Ek olarak verimlilik, işsizlik, ekonomik döngüler gibi ekonomideki değişikliklere bağlı olarak borçlunun karlılığının azalması ve temerrüt olasılığının artış göstermesi gibi kredi piyasasında değişiklikler meydana gelebilir. Bankaların içsel süreçlerinin, sistemlerinin veya kredi süreçlerinde görevli personelinin yeterli performans göstermemesi durumunda işlemler doğrudan ya da dolaylı zararlara neden olabilir. Bu bütünlük riskleri yönetmek krediler ve kredilerle ilgili, tüm faaliyetlere ilişkin zarar riskini tanımlayan ve ölçen sistematik ve düzgün bir sürece sahip olmayı gerektirmektedir.

2.3.3. Kredi Riski Yönetimine İlişkin İlkeler

Kredi risklerinin ölçüm ve kontrolü konusunda gelişmiş ülkeler arasında bir standart mevcut değildir. Basel komite bu tüm bankacılık gözetim ve denetim otoritelerini kredi risk yönetimi konusunda etkin ve güvenilir uygulamalar geliştirmeye teşvik etmek için 'Bankaların Kredi Riski Yönetimlerinin Değerlendirilmesine İlişkin Prensipler' adlı bir dökümanı hazırlamış bankaların dikkatine sunmuştur (Bakanoğlu, 2005: 45). Dokümanda üzerinde durulan süreç dört ana aşamadan oluşmaktadır.

- Kredi riskiyle ilgili uygun ortamın oluşturulması
- Kredi verme sürecinin etkin olarak işlemesi
- Uygun kredi yönetimi, ölçümü ve izleme işlevlerinin sürdürülmesi
- Kredi riskinin yeterli kontrolünün sağlanması

2.3.3.1. Kredi Riski Konusunda Uygun Ortamın Oluşturulması

1.prensip: yönetim kurulu düzenli olarak bankanın kredi riski stratejisini ve bunun yanında önemli kredi riski politikalarını gözden geçirmelidir.

Söz konusu strateji bankanın kredi riskine ilişkin müsamaha derecesini ve aldığı birtakım kredi riskleri karşılık elde etmeyi beklediği kar seviyesini yansıtmalıdır.

Bir bankanın bütün faaliyetlerinde olduğu gibi yönetim kurulu bankanın kredi verme ve kredi risk yönetimine dair fonksiyonların izlenmesinde de önemli bir rol oynamaktadır. Üst düzey yönetim, yönetim kurulunca onaylanan kredi risk stratejisinin uygulanmasından ve kredi riskinin tanınması, ölçülmesi, izlenip kontrol edilmesine yönelik politika ve prosedürlerin geliştirilmesinden sorumlu olmalıdır. İlgili politika ve prosedürlerde bankanın hem bireysel kredilerde hem de portföyünde taşıdığı tüm bankacılık faaliyetlerine ilişkin kredi risklerine yer verilmelidir (Caoutte vd. 1998). Her banka bir kredi risk stratejisi geliştirmeli veya kredi verme faaliyetlerine ilişkin hedeflerini ortaya koyan bir plan oluşturmalı ve ilgili faaliyetlerin yürütülmesine yönelik politika ve prosedürleri benimsemelidir. Kredi riskiyle ilgili banka stratejisi ve politikaları yönetim kurulunca düzenli olarak gözden geçirilmeli ve onaylanmalıdır. Yönetim kurulu, bankanın strateji ve politikalarının, kredi riskinin önemli bir risk unsuru olan faaliyetlerini kapsadığını bilmelidir (TBB, 1999: 5).

2.prensip: Üst düzey yönetim, yönetim kurulunca onaylanan kredi risk stratejisinin uygulanmasından ve kredi riskinin tanınması, ölçülmesi, izlenmesi, kontrol edilmesine yönelik politika ve prosedürlerin geliştirilmesinden sorumlu olmalıdır.

Sözü edilen politika ve prosedürlerde bankanın hem bireysel kredilerde hem de Portföyünde taşımış olan tüm bankacılık etkinliklerine ilişkin kredi risklerine yer verilmelidir.

Kredi risk stratejisini ve politikalarını belirleyen ve onaylayan yönetim kurulu belirtilen strateji ve politikaların uygulanması için üst düzey yönetimini sorumlu tutmaktadır. Yönetim kurulu kuralların çerçevesini çizmekte üst düzey yönetim ise uygulamasını gerçekleştirmektedir. Teorik çerçeve ile uygulama arasında kopukluk olmamalı kredi politikaları ve stratejileri ile kredilendirme faaliyetleri uyum içinde olmalıdır. Yazılı prosedürler oluşturularak kredi onay makamları, onay makamlarının kredi limitleri belirtilmelidir. Bankacılık gözetim otoritelerine özellikle önemli görevler düşmekte ve bankaları sürekli olarak faaliyetleri hakkında kamuya ve ilişkili birimlere bilgi paylaşımını sağlaması açısından denetlemelidir (TBB, 1999 : 7).

3.prensip: Bankalar tüm ürün ve faaliyetlerine bağlı kredi risklerini tanımalı ve yönetmelidirler. Bankalar yeni ürün ve faaliyetlerine ilişkin risklerin, Yönetim Kurulu veya Komite tarafından onaylanmadan önce yeterli prosedür ve kontrole bağlı olmasını sağlamalıdır.

Etkin kredi risk yönetiminin temel ögesi herhangi bir ürün ya da hizmetle ilişkili mevcut ve olası risklerin tanınmasıdır. Dolayısıyla, bankalar için sundukları ürün ve hizmetler ve faaliyetleri ile ilişkili tüm risklerin tanınması önem arz etmektedir. Bu da ürün ve ya faaliyetlerin taşıdıkları kredi riskine ilişkin özelliklerin dikkatlice incelenmesine bağlıdır.

Bankalar üst düzey ve daha karmaşık kredili işlemlerinde (sanayi sektörlerine açılan krediler, aktiflerin menkul kıymetleştirilmesi, kredi türevleri v.s.) kredi risklerini bilmeli ve önlemlerini almalıdırlar. Değişen

finansal ihtiyaçlar farklı finansal hizmet ve ürün gerektirmekte, bankalar yeni ürün ve hizmetlerinin taşıdığı risklerin yönetim kurullarına ya da komiteler tarafından onaylamadan önce uygun süreçte kontrole tabi tutmalıdırlar (TBB, 1999: 8).

2.3.3.2. Güvenilir Kredi Verme İşlevinin Bulunması

4.prensip: bankalar güvenilir ve açıkça tanımlanmış kredi verme kriterlerine uygun şartlarda çalışmalıdırlar. Bu kriterler hem ödünç alan hem kredinin yapısı, alınmasındaki amaç ve geri ödeme kaynağı hakkında yeterli bilgi edinilmesine olanak verir içerikte olmalıdır.

Bankalar, güvenilir ve açıkça tanımlanmış kredi verme kriterlerine uygun çalışmalıdırlar. Bu kriterler, hem kredi alan hem de kredinin yapısı, alınmasındaki amaç ve geri ödeme kaynağı hakkında yeterli düzeyde bilgi edinilmesine imkan verir içerikte olmalıdır. Hem bankacılık ve ticaret defterlerinde hem de bilanço ve bilanço dışı hesaplarda önemli risklere yol açabileceği yaklaşımıyla, bağlantılı şirketlerin oluşturduğu gruplara ve bireysel kredi müşterilerine yönelik genel kredi limitleri oluşturulmalıdır (Berk, 2001:65).

5.prensip: Bankalar bir araya geldiklerinde hem bankacılık ve ticaret defterlerinde hem de bilanço ve bilanço dışı hesaplarında önemli risklere yol açabileceği tutumuyla bağlantılı şirketlerin oluşturduğu gruplara ve bireysel kredi müşterilerine yönelik genel kredi limitlerini oluşturmalıdır.

Risk grubu ile ilgili olarak 5411 sayılı bankalar kanununda tanımlanmış ve risk limiti oluşturulmuştur (Bankacılık Kanunu, 2011: 52).

Bankalar;

- Yönetim kurulu üyelerine, genel müdüre, genel müdür yardımcılara ve kredi açmaya yetkili mensuplarına; bunların eş ve velayet altındaki çocuklarına; tek başlarına veya birlikte sermayesinin yüzde yirmibeş ya da fazlasına sahip oldukları ortaklıklara,
- İlk maddede sayılanlar dışında kalan mensuplarla bunların eş ve velayeti altındaki çocuklarına,
- Mensuplarının kurduğu ya da bunlar için kurulan sandık, dernek, sendika veya vakıflara,

Her ne şekilde ve suretle olursa olsun nakdi ve gayrinakdi kredi veremez, tahvil veya benzeri menkul kıymetlerini satın alamazlar.

6.prensip: Bankaların yeni kredilerin onaylanması ve bunun yanında mevcut kredileri arttırılmasına ilişkin açıkça tanımlanmış işlevleri olmalıdır.

Bankalarda kredi onayı, kredi analizi ve kredi pazarlaması gibi bölümlerde personel görev almakta ve kredi sürecini bölümlendirmektedir. Güvenilir kredi vermek için bankalar kredi bölümlerinin fonksiyonlarını koordine edecek şekilde düzenlemelidirler. Krediler için onaylanmış olup devam eden, riski olan kredinin yenilenmesi ve ya yeni müşteriler için kredi onayına ilişkin bilgi ve belgelere yönelik politika ve prosedürler üretmeli ve üretilen bilgi ise kredinin tahlili ve derecelendirme için temel oluşturacak tarzda olmalıdır. Bankalar üstlenilecek kredi riskleri için kararları uygulamaya yönelik olarak tecrübeli personeller istihdam etmelidir (TBB, 2014: 53).

7.prensip: Kredi verme işlemlerinde dikkatli olunmalıdır. Özellikle, şirketlere ve bireysel müşterilere verilen krediler yakından izlenmeli ve bunlarla bağlantılı kredilere ilişkin risklerin kontrolü ve azaltılmasına ilişkin diğer uygun önlemler zamanında alınmalıdır.

Yönetim kurulu, üst düzey yönetim ve hissedarlar bankanın kredi verme ve izleme işlevinde bozucu etki yaratmamalıdır. Kredi sınırlamalarına uyulmalı ve bankada bölümündeki ağırlığını kullanarak Prosedürleri bozucu işlemler yapılmamalıdır. Kredi Kriterlerin de bozucu etki yaratılmamalı ve ayrıca kamuoyu bilgilendirilmesi yapılmalıdır (TBB, 2014: 54).

Banka ile ilişkisi olan taraflarla yapılan maddi işlemler yönetim kurulunun onayına tabi olmalı ve ilgili durumlarda bankacılık gözetim ve denetim otoritesine rapor edilmelidir (TBB, 2014: 55).

2.3.3.3. Kredilerin Uygun Yönetimi, Ölçümü Ve İzlenmesi İşlevleri

Bankaların portföylerinden kaynaklanan çeşitli kredi risklerinin süreklilik içerisinde yönetimine yönelik sistemleri olmalıdır. Bankalar, yeterli karşılık ve bununla birlikte rezervlerin belirlenmesini de içermek üzere bireysel kredilerin izlenmesine yönelik bir sisteme sahip olmalıdırlar. Bankalar hem bilânço hem de bilânço dışı faaliyetlerindeki kredi riskinin ölçümüne yönelik bilgi erişim sistemleri ve analitik tekniklere sahip olmalıdırlar (Özden, 2010: 132).

8.Prensip: Bankaların, Portföylerinden kaynaklanan çeşitli kredi risklerinin devamlılık içerisinde yönetimine yönelik bir sistemleri olmalıdır.

Kredi yönetim alanlarının geliştirilmesinde bankaların üzerinde durması ve yapması gerekenler sıralanmaktadır (TBB, 2014: 56).

- Kredi yönetim faaliyetlerinde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması, dokümantasyonun, sözleşme koşullarının, yasal sözleşmelerin, teminatların vb. izlenmesini içermek üzere
- Yönetim bilgi erişim sistemlerine doğru ve zamanında bilgi temin edilmesi
- Arka ofis (Back Office) Prosedürlerinin yeterli kontrolünün yapılması
- Tanımlanan yönetim politikalarına ve Prosedürlerine ve aynı zamanda yasal düzenlemeler ve kanunlara uygunluğun sağlanması

Üst düzey yönetim kredi yönetimine ilişkin fonksiyonları doğru bir şekilde izlenmesini ve kontrolünü izlemelidir. Kredi alanların finansal ve genel geçer bilgileri kredi dosyalarından takip edilebilmelidir.

9.Prensip: Bankalar yeterli karşılık ve rezervlerin belirlenmesini de içermek üzere bireysel kredilerin durumunun takip edilmesine yönelik bir sisteme sahip olmalıdır.

Bankalar, portföyleri içinde bulunan bireysel kredilerin ve borçluların durumunun izlenmesine yönelik ayrıntılı prosedürler ve bilgi sistemlerini geliştirmeli ve bunları uygulamalıdır. Söz konusu prosedürlerde, daha sıkı şekilde izlemeye alınmasını, sınıflandırmaya tabi olmasını, karşılık ayrılmasını ve/veya düzeltici önlemlerin alınmasını gerektiren problemlerli kredilerin ve diğer işlemlerin tanınmasına ve rapor edilmesine ilişkin kriterler tanımlanmalıdır (TBB, 2014: 58)

10.Prensip: Bankalar kredi riskinin yönetiminde kurum içi (dahili) rating sistemlerini geliştirmeli ve kullandırmalıdır. Rating sistemleri bankanın faaliyetlerinin yapısı, büyüklüğü ve karmaşıklığı ile uyum halinde olmalıdır.

Dahili rating sistemi ile tüm kredi Portföyünün karakterini, kredi yoğunlaşmalarını, problemlı kredileri ve kredi karşılıklarının yeterliliğini etkin bir şekilde belirleme görevini üstlenmektedir. Dahili risk ratingleri kredi riskinin izlenmesi ve kontrolünde önemlidir. Erken uyarının sağlanabilmesi için bankanın dahili rating sistemi kredi riskindeki muhtemel ve mevcut bozulmalara ilişkin göstergelere karşı hassasiyet göstermelidir. Ratingleri bozulan krediler ayrıca izlemeye alınmalıdır. Kredi Portföyünün mevcut karakteristiğinin takip edilmesi ve bankanın kredi stratejisinde yapılması gerekli olan değişikliklerin belirlenmesine yardımcı olması açısından farklı departmanlardaki yöneticiler tarafından da dahili risk ratingleri kullanılabilir. Banka yönetim kurulu ve üst düzey yönetimine uygulanan risk ratinglerine göre kredi Portföyünün yapısı hakkında düzenli raporlar sunulması önem taşımaktadır (TBB, 2014: 58)

11.Prensip: Bankalar, hem bilanço hem de bilanço dışı faaliyetlerindeki kredi riskinin ölçümüne yönelik her türlü bilgi erişim sistemleri ve analitik tekniklere sahip olmalıdır. Bilgi erişim sistemleri, bankanın kredi Portföy kompozisyonu ve risk yoğunlaşmalarının tespitine yönelik yeterli bilgiyi temin etmelidir.

Bankalar kredi risklerini ölçmek adına çeşitli Metodolojilere sahip olmalıdır. Kredi riskinin ölçümünde çeşitli alanlara dikkat edilmesi gerekmektedir..

- Kredinin yapısı ve özellikleri, kredi sözleşmelerinin hükümleri ve finansal koşullar
- Olası piyasa hareketlerine paralel olarak vade bitimine kadar risk profilinin yapısı
- Garanti ve teminatlar
- Dahili risk ratingleri ve riske maruz kalınması sürecinde ratinglerdeki muhtemel değişim

Bankalar kanunlarda belirtilen risk limitlerine uyulup uyulmadığını kontrol etmelidirler. Bunun yanında bankalar büyüklüklerine ve faaliyetlerine göre uygun ve güvenilir Datalara dayanan ölçüm teknikleri kullanmalıdırlar.

12.Prensip: Bankalar mevcutlarındaki kredi Portföylerinin özelliğini ve durumunu izleme sistemlerine sahip olmalıdırlar.

Bankaların kredilerde yaşadığı en önemli risklerden bir tanesi yoğunlaşmadır. Kredi yoğunlaşması belirli bir kişi, grup, sektör, coğrafik bölge, ülke olabilmektedir. Yüksek oranda yoğunlaşma olması ve daha sonra yoğunlaşmanın yaşandığı kredi borçlusunun durumunun kötü olması bankanın durumunu kötüleştirmektedir. Bu nedenle bankaların ilave risklerin fiyatlandırılması ve ilave riskler için sermaye ayrılması gibi yöntemler geliştirebilirler. Bunun yanında kredi Portföyünde yoğunlaşmaları dağıtmak için farklı taraflarla kredi ilişkisine girebilirler (TBB, 2014: 59).

13.prensip: Bankalar bireysel kredileri ve kredi Portföylerini değerlendirirken ekonomik koşullarda olabilecek olası değişimleri de göz önünde bulundurmalı ve sıkıntılı bu koşullar altında karşılaşılabilecekleri kredi risklerini değerlendirmelidirler.

Bankalar ekonomi içerisinde faaliyet gösteren kurumlardır. Ekonomideki gelişmeler, olumsuzluklar veya yükselmeler bankalar üzerinde etkiler bırakmaktadır. Bu süreç içerisinde bankalar kredi Portföyünü nasıl yöneteceğini belirlemelidir. Stres testleri ve senaryo analizleri kullanılarak ekonomideki seyrin banka üzerindeki etkisi incelenebilmektedir (Ünal, 2008: 71).

2.3.3.4. Kredi Riskinin Uygun Kontrolünün Yapılması

14.Prensip: Bankalar kredilerin incelenmesine yönelik bağımsız ve aralıksız bir sistem oluşturmalı ve söz konusu incelemelerin sonuçları doğrudan banka yönetim kuruluna ve üst düzey yönetime bildirilmelidir.

Bir bankanın etkin bir şekilde yönetilmesi için bunların yanında etkin bir inceleme ve raporlama sistemine sahip olması gerekmektedir. Kredi izleme fonksiyonunda raporlama doğrudan yönetim kuruluna, denetim yetkisi olan komiteye ya da kredi verme yetkisi olmayan üst düzey yönetime yapılmalıdır (TBB, 2014: 61).

Kredi riskinin kontrolü yapılırken; kredi verme fonksiyonlarının uygun bir şekilde yönetilmi ve maruz kalınabilecek kredi risklerinin standartlar ve dahili sınırlara uygun düzeyde tutulması gerekmektedir. Bunun yanında sorunlu kredilerin yönetimine ilişkin bir sistemin oluşturulması da, kredi riskinin kontrolünde oldukça önemli bir yer tutmaktadır (Rich ve Curtis, 2003: 71).

15.Prensip: bankalar kredi verme fonksiyonlarının uygun bir şekilde yönetilmesini ve maruz kalabilecekleri kredi risklerinin ihtiyati standartlar ve kurum içi limitlere uygun seviyelerde tutulmasını sağlamalıdır.

Bankalar risk limitleri içinde kalmak ve risk ile getiri arasında optimum dengeyi sağlamak amacıyla uygun veri kontrollerini ve sağlayıcılarını kullanmalıdır. İç kontrollerle maruz kaldığı kredi riskinin limitini belirlemeli ve kredi riskinin neresinde olduğunu gözlemleyebilmelidir. Sonuçta kredi riskine karşı hamlelerini yapma olanağı bulunmaktadır. İç denetim sistemi ile birlikte bankanın işleyişinin başlangıçta oluşturulan strateji ve politikalara uygun işleyip işlemediği belirlenmektedir (Önder, 2008: 73).

16.Prensip: Bankaların sorunlu kredilerin yönetimine ilişkin bir sistemleri olmalıdır.

Bankaların problemlı kredilere ilişkin olarak tespit edilmesi, yönetilmesi ve geri kazanılabilmesi için üzerinde birleşilmiş bir yöntemi olmalıdır. Problemlı krediler için birimler oluşturulmalı, sorumluluk ve yetki dağıtımı ise kredinin yapısı ve büyüklüğü ile problemin nedeni göz önüne alınarak atanmalıdır (TBB, 2014: 62).

2.3.3.5. Gözetim Ve Denetim Otoritesinin Rolü

Gözetim ve denetim otoritesi, risk yönetimine genel yaklaşımın bir unsuru olarak bankalarda kredi risklerinin tanınması, ölçümü, izlenmesi, ve kontrolüne yönelik etkin bir sistemin olmasını öngörmelidir (Lokumcu, 2009: 34).

Gözetim ve denetim otoritesi, bir bankanın kredi verme işlevi ve portföylerinin aralıksız yönetimine ilişkin politika, strateji ve uygulamalarının bağımsız olarak değerlendirilmesini yapmalıdır. Ayrıca bankaların bireysel müşterileri ya da bağlantılı şirketlerden meydana gelmiş gruplar dolayısıyla maruz kalabilecekleri riskleri sınıflandırmak amaçlı ihtiyati limitler oluşturmalıdır (Özden, 2010: 133).

17.Prensip: Gözetim ve denetim otoritesi risk yönetimine genel yaklaşımın bir unsuru olarak bankalarda kredi risklerinin tanınması, ölçümü, izlenmesi ve kontrolüne yönelik etkin bir sistemin olmasını tahmin etmelidir.

Gözetim ve denetim otoritesi her bankanın risk ölçüm, kontrol ve izleme sistemlerini değerlendirmelidir. Bankaların kullandığı çeşitli ölçüm ve yöntemlerinde (içsel derecelendirme ve kredi risk modelleri) uygunluğunu denetlemelidir. Banka politikalarının uygunluğu, risk pozisyonlarının üst yönetimce incelenme süreci, kredi risk yönetiminin etkin denetiminin uygulanmasını değerlendirmeye tabi tutmalıdır (TBB, 2014:66).

Gözetim ve denetim otoritesi bankaların kredi risk yönetiminde ihtiyati limitler belirlemelidir. Gözetim ve denetim otoritesi kredi Portföyündeki fazla yoğunlaşma, sorunlu kredilerin sınıflandırılması, ek karşılıkların belirlenmesi ve faizlerdeki artışın nakit durumunda yol açacağı gecikmelerin banka karlılığına etkisini gibi kıstaslarda banka yönetimi yol göstermeli ve dikkatini çekmelidir (Ünal, 2008: 74).

2.4. KREDİ RİSKİNİ ÖNLEMeye YÖNELİK POLİTİKALAR

Günümüzde bankalar uyguladığı kredi politikaları ile karşı karşıya kaldıkları ve kalabilecekleri risklerini ölçme ve kontrol etme çabası içerisindedir. Bankaların risk yönetimindeki amaçları, ileride meydana gelebilecek kayıpları belirleme ve bu kayıplardan kaçınmak için risk ile getirisi arasında değerlendirme yaparak risk alıp almama kararını vermedir (Yılmaz, 2010: 72).

2.4.1. Riskin Yansıtılması

Kredi riskinin yansıtılması; müşteri üzerindeki kredi riskinin başka bir unsur üzerine yansıtılmasıdır. Bu yansıtma kredi anapara, faiz ve komisyonunun ödenmediği durumda bankanın karşı karşıya kalacağı zararın bertaraf edilmesi amacıyla uygun teminatın alınmasıdır (Yılmaz, 2010: 72).

Bankalar için kredilerin emniyet prensipleri içerisinde kullanılması ve bir sorun yaşanmadan geri dönüşümü sağlamak amacıyla kredilerin azami ölçüde teminata bağlanması son derece önemlidir. Kullandıkları krediler karşılığında teminat almayan bankanın, kredi takibe düştüğü takdirde, alacağının tahsili zorlaşacaktır. Firmanın mali durumu kredinin verildiği tarihte iyi olabilir. Lakin, ileride firmanın mali durumunun ne şekilde olacağını tam olarak tespit etmek oldukça zordur. Bu nedenle verilen krediler için güvence alınması önemlidir (Takan, 2002: 330).

2.4.2. Riskin Sınırlandırılması

Burada amaçlanan bankanın vereceği kredilerde kuruluş, sektör ya da ekonomik faaliyet alanına göre kredi sınırlandırılması yapmaktır. Bu yaklaşımla bankanın kredi riski ortadan kaldırılmamakla birlikte azaltılabilmektedir (Bakanoğlu, 2005: 57).

Bir müşteriye kredi tahsis edilirken bu müşterinin dahil olduğu risk grubu da dikkate alınarak kredi sınırlamaları uygulanır. Bu kredi sınırlamaları; müşteri grup limiti, müşteri umumi limit, nakit kredi limiti, gayrinakit kredi limitidir. Kredi türü bazında da müşteriye kredi sınırlaması konulmakta olup müşteri bu kredi türünün dahil olduğu nakit veya gayrinakit sınırı böylece aşamayacaktır (Şakar, 2001: 68).

2.4.3. Riskin Paylaştırılması

Riskin paylaştırılması, farklı yapıdaki birden fazla bankanın bir araya gelerek kendi aralarında yaptıkları planlama doğrultusunda bir kredi tutarını kararlaştırılan şekilde karşılamaıdır. Kredi paylaşımı; krediye katılım ve menkul kıymetleştirme olmak üzere iki yöntemle yapılmaktadır (Yılmaz, 2010: 75).

Krediye Katılım: Bankaların tek başına giremedikleri veya girmek istemedikleri büyüklükteki kredi işlemlerine birkaç bankanın birlikte katılımı ile kredi kullandırmasıdır. Böylece borç verme fırsatının değerlendirilmesinin yanı sıra müşteri ile ilişkilerin devamı da sağlanmış olur. Kredi işlemine bankalar aynı oranda katılabilecekleri gibi, büyük banka kredinin büyük bir kısmını da karşılayabilir. Genellikle bu tür işlemlerde büyük banka diğer bankaların krediye katılımını sağlamaktadır (Yılmaz, 2010: 75).

Sendikasyon kredileri bir grup banka tarafından paylaşılan kredilere örnek teşkil eder. Sendikasyon kredisi; iki veya daha fazla kredi veren kurumun bir araya gelmesiyle benzer hüküm ve şartlarla, ortak belge ve ortak bir alan kullanılarak büyük miktarda fon gereksiniminde olan bir fon talep edene verilen kredidir (Sakarya ve Sezgin, 2015: 6)

Bu kredilerde bir çok taraf bulunmaktadır. Bunlarda ilki lider bankadır. Bir sendikasyon kredisi genellikle lider bankanın borçluya finanse etme teklifiyle başlar. Borçlunun bu teklifi kabul etmesinin akabinde lider banka bir taslak hazırlar. Bu taslak borçlu hakkında verileri, borçlunun mali durumunu ve girilecek borç ilişkisinin detaylarını içerir. Lider banka bu taslak ile birlikte diğer bankaları konsorsiyuma katılmaya davet eder ve daha sonra kredi sözleşmesi sendikasyona katılan tüm bankalar tarafından imzalanır (Thomas ve Wang, 2004: 299-329).

Menkul kıymetleştirme: Gelecek bir nakit girişi doğuracak alacak, bireysel krediler ve benzeri borçlanma araçlarının bir araya getirilerek havuz oluşturulması, bu havuzlara dayalı olarak menkul kıymet ihraç edilerek ve kredibilitelerinin zenginleştirilerek ve derecelendirilerek, üçüncü taraf yatırımcılara satılması işlemidir. Menkul kıymetleştirme işlemi, likit olmayan varlıkların, likit ve pazarlanabilir menkul kıymetler haline dönüştürülmesi ve üçüncü taraf yatırımcılara, yatırım aracı olarak sunulmasına imkan sağlamaktadır (Ceylan, 2002: 437).

2.4.4. Kredi Türevleri

Kredi türevleri, kredi ile ilgili kayıplara karşı sigorta veya diğer bir manayla güvence sağlayan mali anlaşmalardır. Bu mali anlaşmalar hem yatırımcılar hem borç verenler hem de bankalar için, kredi satış ve menkul kıymetleştirme yöntemlerini tamamlayacak yeni teknikler ortaya çıkarmışlardır (Yılmaz, 2010: 77). Kredi türevleri hem teorik hem de pratik anlamda son zamanlarda dikkat çeken mali ürünlerdir (Güney, 2018: 12).

Kredi türev ürünlerinde temel alınan aktifin kredi riskleri, bir prim ödemesi karşılığında başka birine devredilmektedir. Böylece riskin alıcısı, gerçekte satın alma zorunluluğu olmaksızın, referans aktifin kredi riskini üstlenmiş olur. Kredi türev ürünlerinin içerdikleri ödemenin içerdikleri ödemenin tutar ve kapsamı, referans varlığın değerine ya da kredi işleminde bir riskin gerçekleşmesine veya kredi marjının (Credit Spread) büyüklüğüne ve kredi derecesinin (Credit Rating) değişkenliğine bağlıdır (Yüksel, 2002: 548).

Kredi Temerrüt Swapları

Kredi temerrüt swapları (CDS), kredi türevleri arasında en yoğun olarak işlem gören finansal enstrümanlardan birisidir. CDS kontratları, kredinin temerrüt riskinin transfer edilmesini sağlayan sözleşmelerdir. CDS işleminde koruma alan taraf periyodik olarak önceden üzerinde kararlaştırılan belli bir primi koruma satan tarafa ödemektedir. Fakat referans varlıkta herhangi bir temerrüt durumunun meydana gelmesi halinde koruma satan taraf, koruma alan tarafa ödeme yapmaktadır. Böylece koruma alan taraf, kredi riski taşıyan bir varlığı risksiz bir varlığa dönüştürmektedir. Koruma alan tarafın koruma satan tarafa ödemiş olduğu primler genellikle dönemsel olarak yapılmaktadır. Ancak, bazı kısa vadeli CDS işlemlerinde primler en başta ödenebilmektedir (Erdil, 2008: 46).

Krediye Dayalı Tahviller (Credit Linked Notes)

Krediye dayalı tahviller, menkul kıymet ihracını yapan firmanın bir yükümlülüğü olup, diğer menkul kıymetler gibi periyodik ödemeleri ve bir son ödemeyi kapsamaktadır. Bu tür tahvil, normal bir yıl ile kredi opsiyonunun kombinasyonudur. Tahvil üzerindeki kredi opsiyonu, tahvili çıkaran bankaya ya da özel amaçlı kuruma, tahvilin değişkenlerinde kötüleşme olduğunda, tahvil ödemelerini azaltma imkanı sağlamaktadır (Yılmaz, 2010: 79).

Krediye dayalı tahviller (CLN), kredi temerrüt swaplarının bilanço içi karşılığı şeklinde yapılandırılmaktadır. Aslında temelde, piyasadan bono ya da tahvil satın alınmasıyla pek bir farkı yoktur. Bono veya tahvilde olduğu gibi dönemsel faiz ödemesi ve anapara ödemesi yapılmaktadır. Basit şekliyle krediye dayalı tahviller, kredi temerrüt swap işleminin bono veya tahvil ile birleşimi şeklinde değerlendirilebilir (Erdil, 2008: 49).

Teminatlı Borç Senetleri

Teminatlı borç senetleri (CDO), ilk 1998 yılında kullanılmaya başlanmıştır. CDO'da özel amaçlı kuruluş, varlıklardan oluşan havuzun nakit akımlarına karşılık bono ya da tahvil ihraç etmektedir. Havuzdaki varlıklar bono, tahvil, kredi veya bono ve kredinin karışımı şeklinde yapılanmaktadır. Esasen CDO'lar yüksek getirili tahviller ve likit olmayan finansal enstrümanlardan meydana gelmiş portföylerin yapılandırılmasıyla ortaya çıkmıştır. 1990'lı yıllarda kredi türevleri piyasalarının gelişimi ile birlikte sentetik CDO'lar yoğun olarak işlem görmeye başlamıştır (Erdil, 2008:51).

Toplam Getiri Swapları (Total Return Swaps)

Toplam getiri swapları (TRS), kredi riskini hedge etme olanağı vermesinin yanı sıra aynı zamanda piyasa riskine karşı da koruma sağlamaktadır. TRS işlemleri yatırımcılara referans varlığa sahip olmadan varlığa ilişkin bütün nakit akımları alabilme imkanı vermektedir (Bomfim, 2005:83).

Referans varlık genelde kredi ya da tahvil olurken aynı zamanda piyasa endeksleri ve portföylerden de meydana gelmektedir. Referans varlığın toplam getirisi bütün değer artış ya da değer azalış nakit akımlarını kapsamaktadır. TRS'lerde iki taraf bulunmaktadır. Değişken faiz ödemelerini ve değer azalışlarını gerçekleştiren ve referans varlığın toplam getirisini alan taraf toplam getiri alıcısıdır (koruma satan taraf). Toplam getiri ödeyicisi (koruma alan taraf) ise değişken faiz ödemeleri karşılığında varlığın toplam getirisini (kupon+değer artış) ödeyen taraftır. Değişken faiz ödemeleri genelde LIBOR'a endekslidir (Erdil, 2008: 54)

Kredi Spread Opsiyonları (Credit Spread Options)

Kredi spread opsiyonları (CSO), kredi spread'larındaki birtakım değişikliklere karşı koruma ve aynı zamanda alım-satım imkanı veren bir kredi türevlerinden biridir. Kredi spread'ı, genel anlamıyla, kredi riski doğuran tahvilin ya da kredinin getirisi ile risksiz bir menkul kıymetin getirisi arasındaki farkı ifade etmektedir (Das, 2005:18).

Kredi spread opsiyonları (CSO) belli bir borçlunun kredi spreadine dayanan bir opsiyondur. Kredi temerrüt swaplarından ve toplam getiri swaplarından farkı, karşı tarafın spesifik kredi olaylarını tanımlamak zorunda olmamasıdır. Kredi spread opsiyonlarında referans varlık kredi spreadi değeridir. Yani, riskli tahvil ile risksiz tahvil getiri oranları arasındaki farktır (Erdil, 2008: 56). CSO, varlıktan kaynaklanabilecek kredi riskine karşı koruma sağlamayıp, kredi riskindeki gelişmelere karşı gelir veya giderlerdeki değişimler için koruma sağlamaktadır. Ancak, kredi spread opsiyon primlerindeki gelişmeler değerlendirilerek kredi riskinin azaltılması ya da kredi riski için koruma satın alımı yoluna gidilmesi gibi stratejiler geliştirilebilmesi mümkündür (Delikanlı, 2010:106).

2.4.5. Riskin Farklılaştırılması

Riskin farklılaştırılması; miktarı dikkate alınmadan riskin nitelik olarak farklı gruplara yayılmasını öngören politikalardır. Örneğin, tüketiciler, küçük ticari, büyük ticari müşteriler, şirketler ve kurumsal yatırımcılar gibi farklı müşteri grupları oluşturulabilir. Pazarlama politikaları da bu gruplara uygun geliştirilerek, grup bazında kullanılacak kredilerin üst sınırları belirlenir ise aynı anda hem kredi risk sınırlaması hem de risk farklılaştırması yapılmış olacaktır. Toplam kredilerin hangi bölgelerde ne kadar kullanılacağı

şeklindeki kararlarla da risk farklılaştırmasıdır. Başka bir farklılaştırma vadeler itibariyle yapılabilir (Yılmaz, 2010: 80).

2.5. KREDİ RİSKİ ÖLÇÜMÜNDE KULLANILAN TEMEL KAVRAMLAR

Kredi riskinin ölçülmesinde amaç, kredilerin bir portföy yaklaşımıyla yönetilmesi, fiyatlamasının riskleri içerecek şekilde yapılması ve beklenmedik zararlara karşı güvence tesis edilmesidir (Gönenç ve Kılıçhan, 2004: 53).

2.5.1. Temerrüt

Temerrüt, banka tarafından borçlunun banka grubuna olan borcunu rehlin paraya çevrilmesi gibi yollara başvurmaksızın tümüyle ödemeyeceğini değerlendirdiği (Saretto, 2004) veya borçlunun yükümlülüklerinden herhangi birini yerine getirmeyi 90 günden fazla geciktirdiği durumu ifade eder (Lokumcu, 2009: 34). Böyle bir uygulamanın ülkenin koşullarına uygun düşeceğine karar vermeleri durumunda denetim otoriteleri, perakende krediler ve merkezi hükümet içinde yer almayan kamu kurumlarına kullandırılan krediler için yükümlülüğün türüne göre azami 180 gün olmak üzere temerrüt süreleri için farklılaştırmaya gidebileceklerdir. Ulusal piyasa koşullarına göre aynı konunun, bankaların kurumsal kredileri için de geçerli olmasının uygun olacağına karar verilmesi durumunda, bu sadece 5 yıllık bir geçiş süreci boyunca geçerli olabilecektir (Yetim, 2004: 137).

BDDK'nın, 30.06.2001 tarih ve 24448 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmış bulunan "Bankalarca Karşılık Ayrılacak Kredilerin ve Diğer Alacakların Niteliklerinin Belirlenmesi ve Ayrılacak Karşılıklara İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmeliği"ne göre aşağıdaki iki tanım yapılmaktadır (Yetim, 2004: 137) :

Kredi Değerliliğinin Zayıflaması: Kredi değerliliğinin zayıflaması; borçlunun, varlıklarının yükümlülüklerini vadesinde ve tam olarak karşılama yetersiz hale gelmesi, finansal kaldıraç oranının banka tarafından kredi değerlendirilmesinde kullanılan standart kriterlere göre kabul edilebilir seviyede olmaması, borç ödeme gücünden önemli ölçüde yoksun hale gelmesi, işletme sermayesinin veya öz kaynaklarının kredinin tahsil kabiliyetini zaafa uğratabilecek ölçüde yetersiz kalması durumlarından herhangi birinin varlığıdır.

Kredinin Zafiyete Uğraması: Kredinin zafiyete uğraması; yapılan değerlendirmelerde mevcut şartlar ve olayların esas alınması kaydıyla, kredi sözleşmesinde yer alan bağlayıcı şartlar çerçevesinde vadesi gelen kredi tutarının banka tarafından tahsilinin sağlanamayacağı anlaşılmaması durumunu ifade etmektedir.

2.5.2. Geri Kurtarma

Geri kurtarma ya da geri kazanılma oranı (recovery rate), kredinin, borçlusu tarafından ödenmemesi durumunda bankanın tahsil edebileceği veya geri alabileceği miktarı ifade eder. Diğer bir deyişle, geri kazanılma oranı, kredi tutarının, temerrüde düşme durumunda kaybedilebilecek olan bölümünü temsil eder. Temerrüde düşme ve geri kazanılma oranları, bireysel olarak karşı tarafa dayandırılmak yerine kredi risk derecelerine dayandırılır (Weber, 2006: 75) .

Kredi geri kurtarmada teminatların değeri ve varsa krediye konu olan malın değeri gibi varlıklar önem kazanmaktadır. Standart&Poors'un ve Altman&Eberhart'ın bu konuda yapmış oldukları çalışmalar, geri kurtarma oranları ve kayıp oranlarının, borcun kıdemlilik durumuyla ilgili olduğunu ve kıdemliliğin bir fonksiyonu olduğunu ortaya koymaktadır. Sektörlere göre yapılmış geri kurtarma oranları olduğu gibi, ratinglere göre yapılmış olanları da bulunmaktadır (İşipek, 2005: 15).

2.5.3. Rating Derece Kaymaları

Sorunlu krediler esas olarak temerrüt olasılığının yüksekliği derecesinde oluşmaktadır. Ancak tahmin edileceği gibi temerrüde düşme, özellikle büyük ölçekli ve kıdemli firmalar dikkate alındığında tepeden inme bir şekilde olmamaktadır. Önce firmaların finansal yapısında kötüleşme görülmekte ve bunu firmanın kredi değerliliğindeki kötüleşme izlemektedir. Kredi değerliliğindeki kötüleşme firmanın temerrüde düşme olasılığı da artmaktadır. Bu nedenle bir çok kredi riski modeli, kredi riski kaynağı olarak temerrüt olasılığı yanında özellikle büyük firmalar için kredi derecesi kayma olasılığını da dikkate almaktadır (Bessis, 2002: 85).

Her rating derece kayması, bir takım gözlemlenebilen açıklayıcı değişkenlerin oransal risklerinin tahmin edilmesi şartı altında bağımsız rekabetçi risklerin sonucu oluşmaktadır. Burada genel yaklaşım, rating değişikliklerinin değer değişmeleriyle bağlantılı olduğu seklindedir. Rating geçişme matrislerine bağlı temerrüt olasılık bazlı modeller, "rating göçü (rating migration) modelleri" olarak tanımlanmaktadır (Lokumcu, 2009: 39). Bu tür hesaplamalarda en önemli unsur, farklı ratinglerin değişme-geçişme olasılıklarıdır. Bu olasılıklar, zaman ve rating derecelerini içeren bir matris şeklinde listelenmektedir. Örneğin; belirli bir zaman içerisinde "Aa" ratingi olan bir bononun ratinginin değişerek "Baa" olması gibi. Bir grup kredinin

rating değerinin değişme olasılığının bilinmesi, kredi riski açısından oldukça önemlidir. Çünkü mevcut kredi grubunun diğer kredilerle olan korelasyonu ile ilgili herhangi bir bilgi rating geçişme matrisinde bulunmamaktadır. Birçok model için bu geimse matrisleri tamamlayıcı olarak önem taşımaktadır. Kredi kalitesindeki değişiklik, sabit getirili menkul kıymet yatırımcıları için doğrudan kar veya zarar anlamı taşımaktadır. Bonolarda kolay bir şekilde gözlenen bu gelişme, ticari krediler için de aynı şekilde geçerli olacaktır. Benzer etki, kredi portföyü üzerinde de benzer sonuçları doğurabilecektir. Kredi derecesi gerileyen bir Şirketin riski artacak, bu artış da, kredi fiyatına marj (spread) artışı olarak yansıyacaktır. Aynı Şirkete kredi derecesi gerilemeden önce kredi veren banka, kredi derecesi geriledikten sonra kredi veren bankaya göre daha az bir marj ile aynı riski bilançosunda taşıyacaktır (İŞipek, 2005: 58).

2.5.4. Riske Göre Ayarlanmış Performans lm

Kurumlar, tüm risklerine bir bütün olarak yaklaşmak ve bu mevcut risklerin ortaya çıkardığı sermaye gereksinimini belirlemek zorundadırlar. Kurumlar, söz konusu sermaye gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla, "Riske Göre Düzeltilmiş Sermaye Getirisi - RAROC" gibi gelişmiş risk yönetimi tekniklerinin kullanımına yönelmektedirler. Bu gibi gelişmiş teknikler, piyasa ve kredi riskinin kapsamlı olarak değerlendirilmesi ve yönetilmesine olanak tanımaktadır (Yüzbaşıoğlu, 2003: 4).

RAROC süreci, kötü durum senaryosu hakim olarak aktif değeri değerlendirmekte olup, daha sonra potansiyel kayıpların neden olduğu sermaye azaltmaya eşit saymaktadır. RAROC'a göre beklenen kredi kayıpları gelirlerden düşülmüş ve beklenmeyen kayıplar riske göre düzeltilmiş (beklenen ve beklenmeyen kredi kayıpları da) sermayenin kredi riski unsurunu ifade etmektedir (Lokumcu, 2009: 40).

2.5.5. Riske G6re Sermaye

Basel II Uzlaşısı, Basel Komitesinin 1988'de kabul ettiği sermaye gereklerinin risk temeline dayandırılması (Risk Based Capital) yaklaşımını sürdürmektedir. Amaç, mevcut çerçevenin, değişen koşullara göre uygulanmasında ortaya çıkan aksaklıkların dikkate alınarak gözden geçirilmesidir (Berk, 2011: 62).

Yeni yaklaşımın üç dayanak noktası vardır. Bunlar:

- Asgari sermaye yeterliliği,
- Sermaye yeterliliğinin denetimi,
- Piyasa disiplindir.

Asgari sermaye gerekliliği konusunda Komite, Basel Uzlaşısı'nın bazı bölümlerinde değişikliğe gitmiş, özellikle bankaların risk profilinin daha detaylı olarak tanımlanması gereği üzerinde durmuştur. Bu bağlamda yapılan bir önemli değişiklik de; riskin, faiz ve operasyon risklerini de kapsayacak biçimde daha geniş bir biçimde tanımlanmış olmasıdır (Lokumcu, 2009: 41).

Sermaye yeterliliği çerçevesinin ikinci unsuru, sermaye yeterliliğinin denetimi sürecidir. Bu süreç, "gözetim ve denetim yetkisinin (supervisory authority)", bankaların sermaye durumunun genel risk profilleri ve stratejileri ile uyumlu olmasını sağlayacak şekilde denetim yapmasını gerektirmektedir. Bundan beklenen ise, gözetim ve denetim yetkisinin, bir bankanın sermayesinin riskini karşılamakta yetersiz kalması durumunda erken müdahale edebilmesini sağlamaktır (Yavuz, 2002: 21).

Konunun üçüncü unsuru piyasa disiplini. Bu başlık altında, bir bankanın diğer piyasa katılımcıları tarafından durumunun değerlendirilebilmesi ele alınmaktadır. Bu şekilde bir değerlendirmenin anlamlı ve faydalı olabilmesi için, bankaların gerekli bilgileri, zamanında açıklayacak saydamlıkta olmaları gerekmektedir. Bunun sağlanması ise düzenleyici yetkelerin sorumluluğunda olacaktır (TBB, 2006: 124).

2.5.6. Beklenen Kayıp

Her kredi portföyü için beklenen bir kredi zararı söz konusudur. Zararın boyutu belirli zaman aralıklarıyla ölçülmektedir. Bu zaman aralığı genellikle 3 ay, 6 ay, en sık olarak da yıllık olarak seçilmektedir. Seçilen zaman aralığında karşılaşılan kredi zararı gerçekleşen zarar olarak adlandırılır. Gerçekleşen zarar miktarı ilgili dönem içerisinde gerçekleşen kayıp sayısı ve kayıp büyüklüğü ile doğru orantılı olduğu için dönemsel olarak büyük değişiklikler gösterebilecektir. Zarar, dönemsel olarak değişim gösterse de bankaların uygulamada ortalama zarar beklentileri belirlemeleri gerekmektedir. Bu gereklilik kapsamında, ortalama zarar büyüklüğünün portföy bazında hesaplanması söz konusu olacaktır (Özden, 2010: 133).

Yukarıda değinildiği gibi kredi zararı borçluların yükümlülüklerinin bir kısmını ya da tamamını karşılamamalarından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle kredi borçlusu bazında beklenen kaybın hem borçlunun yükümlülüklerini yerine getirmeme olasılığını hem de bu durum gerçekleştiğinde kredi borcunun ne kadarını tahsil edilebileceğini içermesi gerekmektedir. Bu ise aşağıdaki formül ile elde edilebilecektir (Candan, 2005: 56).

$$BK = TO * THK * TT$$

Formülde TO; temerrüt olasılığını (borçlunun yükümlülüklerini yerine getirememesi olasılığını),

THK; temerrüt halinde kaybı (borçlunun temerrüdü halinde kredi borcunun ne kadarının kayıp edileceği),

TT; temerrüt tutarını ifade etmektedir .

2.5.7. Beklenmeyen Kayıp

Beklenmeyen kayıp (unexpected loss), beklenen kayıpların ötesinde de gerçekleşebilecek, belirsizlik ve beklenen kayıp değerinin ortalaması etrafındaki dağılımdan dolayı oluşabilecek kayıp miktarıdır (Aksel, 2002: 74). Diğer bir deyişle, beklenen kayıp, kredi kayıplarının ortalamadan standart sapması niteliğindeki beklenmeyen kayıp, beklenen kayıpların ve beklenen kaybı oluşturan değişkenlerin volatilitésinin bir ölçüsü olarak da tanımlanabilir. Beklenen kayıp, kendi başına bir risk oluşturmamakta; risk, kayıp seviyelerindeki standart sapmadan kaynaklanmaktadır (Kealhofer ve Bohn, 2006 : 35).

2.6. KREDİ RİSKİ YÖNETİMİ VE BASEL UZLAŞILARI

Basel Bankacılık Gözetim Otoritesi 1974 yılında uluslar arası ödemeler bankası tarafından banka denetim ve gözetiminde kullanılan tekniklerin geliştirilmesi ve bankalara riskleri ile sermayesi arasında asgari standart oranları üzerinde çalışmalarda bulunmak üzere G 10 ülkelerinin merkez bankaları başkanları ve banka denetim otoritelerinin başkanlarından oluşan bir komisyon olarak kurulmuştur. ABD, İngiltere, Japonya, İsviçre, Almanya, Fransa, Kanada, İtalya, İsveç, Hollanda, Belçika, İspanya ve

Lüksemburg bankacılık denetim otoriteleri komitede temsil edilmektedir. Komitenin yayınladığı raporlar ve araştırmaların uygulama zorunluluğu olmayıp tavsiye niteliğindedir. Finansal sektördeki oyuncuların çoğunluğunun bu tavsiyeleri uygulaması sonucunda uluslar arası finansal sistemde ülkelerin rekabet ve güvenilirlik ölçüsü niteliği, uluslar arası finansal sistemin birbirine bağlılığı düzenlemeleri bankacılıkta bir ölçü haline getirmiştir (Candan ve Özün, 2006: 8).

Bankaların müşterilerinin ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına global bir hizmet ağı oluşturabilmeleri ve bu amaçla dünya üzerindeki diğer bankalar ile temasta bulunmaları, bankaların birbirleri ile olan süreçlerinde de riskler taşımalarına sebebiyet verir. Finansal piyasalardaki uygulamaları standart hale getirebilmek ve bu şekilde riskleri aşağı çekebilmek adına, önce bu ağıdaki oyuncuların risklerinin doğru tanımlanması ve standardize edilmesi gerekliliği doğmuştur. 1974 yılında ‘BIS’ (“Bank for International Settlement”) tarafından Basel düzenlemeleri geliştirilmiştir. Bu düzenlemelerin temel hedefi bankalardaki risk ve denetim konuları olup, bu yönde hesaplama ve kurallar koyarak standartlar oluşturmaktır. Bu şekilde bankaların risklere karşı dayanıklılıklarını arttırmak amaçlanmaktadır (Şen, 2017: 45).

2.6.1. Basel Bankacılık Gözetim Komitesi

Basel Bankacılık Gözetim Komitesi, 1930 yılında İsviçre’nin Basel şehrinde kurulan Uluslararası Ödemeler Bankasının bünyesinde,

- Bankacılık gözetim ve denetiminde uluslararası işbirliğini sağlamak,
- Uluslararası bankacılık sisteminde ortak düzenlemelere gitmek ve güvenliği sağlamak,

- Bankaların genel olarak denetlenebilmelerine imkân verecek teknikleri geliştirmek,
- Ulusal denetim otoritelerine yol göstermek vb. amaçlarla G-10 lkeleri merkez bankaları guvernrleri tarafından, 1974 yılının Aralık ayında “Bankacılık Düzenleme ve Denetim Uygulamaları Komitesi” adıyla oluşturulmuştur (Yıldırım, 2015: 9).

Bankaların asgari sermaye gereksinimlerini lmlemesi için bir standartlar manzumesidir (TBB, 2013: 3). Basel Komite, ye ülkelerin denetleme teknikleri ve çalışmalarını ayrıntılı bir şekilde belirlemekten çok, ortak ve standart yaklaşımlar saptayarak, belirli bir vizyonu dünyaya yayabilmek amacı taşımaktadır. Bu erevede, Komitenin önemli amaçlarından birisi de uluslararası denetim sistemindeki boşlukları doldurmaktır. Bu kapsamda iki önemli prensip belirlenmiştir.

- Birinci prensip, hiçbir bankacılık kuruluşunun denetlemeden kaçmaması gerektiği,
- İkinci prensip ise, yapılan denetlemelerin yeterliliğidir (Babuşçu, 2005: 260).

Basel Komitesi, bankacılık sektörüne ilişkin etkin bankacılık ve gözetim için ön koşullar sunmuştur. Bunlar: • Faaliyet izni ve yapı, • Bankaların yönetimine ilişkin düzenlemeler ve yükümlülükler, • Aralıksız banka gözetimine ilişkin yöntemler, • Bilgi verme yükümlülükleri, • Gözetim ve denetim otoritelerinin yasal yetkileri, • Sınır tesi bankacılık. Basel Komitesi, bu kurallar sayesinde ülkelerin kendi denetim ve gözetim sistemlerini değerlendirmelerini ve eksik yanlarını düzelterek etkin bir şekilde uygulamaya geçirmelerini amaçlamıştır (Active, 2000: 24).

Basel Komitesinin risk yönetimi alanındaki düzenlemeleri, bankaların karşılaştığı olumsuz riskleri sınırlandırmak, oluşan senaryolarla belirsizliği azaltarak, finansal piyasaları istikrarlı bir ortama kavuşturmak (Bolgün ve Akçay, 2005, 10). Komite, 1988 yılında Basel I Kriterlerini, 2004 yılında Basel II Kriterlerini ve 2010 yılında da Basel III Kriterlerini yayımlamıştır (Yıldırım, 2015: 10)

2.6.2. Basel I Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri

Bankaların sermayelerinin, riskli aktiflere oranının yüzde 8'den az olmamasını bu sayede sermaye yeterlilik oranının oluşmasını önermiştir. Bu dünya bankacılık sistemini tek bir standart ölçüt ile denetleme anlayışının, finansal piyasaların istikrarının, ilk adımı olmuştur. Basel I Kriterleri, bir bankanın batması sonucu, bankanın mevcut sahiplerinin karşılaşılabileceği maliyetleri en aza indirmek amacıyla asgari olarak tutulması gereken sermaye üzerine odaklanmıştır. Basel I Kriterleri böylelikle, 100'den fazla ülkede banka sermaye düzenlemelerinin temeli haline gelmiştir. Basel I düzenlemeleri ile uluslararası alanda faaliyet gösteren bankaların varlıkları ile buldukları sermaye arasında, risk esasına dayalı bir ilişki kurulmaya çalışılmıştır (Yıldırım, 2015: 10).

Basel Komitesinin temel amacı, bankaların karşı karşıya kaldıkları riskleri ortaya koyan bir sistemi oluşturmaktır. Ancak, sadece asgari sermaye yeterlilik rasyosu ile bu amacı gerçekleştirmek zordur. Bunun için etkin bir denetim ve gözetim sisteminin oluşturulması ve piyasa disiplininin etkinliğinin artırılması gereklidir. 1990'larda sermaye yeterliliğine sahip olmasına rağmen iflas eden bankaların varlığı bu konuda farklı tedbirlerin alınması gerekliliğini ortaya koymuştur (Cengiz, 2013: 149).

2.6.3 Basel II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri

Ekonomik, sanayi ve teknoloji alanındaki gelişmeler yeni riskleri de beraberinde getirmiştir. Basel I kriterleri sadece kredi riskini ve piyasa riskini dikkate aldığından diğer risklerin yönetilmesi için yeni standartlara ihtiyaç duyulmuştur. Böylece Basel Komitesi, 2004 yılında yaptığı çalışmaları bitirerek “A Revised Framework on International Convergence of Capital Measurement and Capital Standards” adı ile yayınlanmıştır. Basel II standartlarını içeren bu yayınlarla Basel I standartları önemli ölçüde değiştirilmiştir (Cangürel, 2012: 27).

Basel-II, 3 adet yapısal bloktan oluşmakta olup bunlar (BIS, 2006);

1. Asgari Sermaye Yeterliliği,
2. Denetim Otoritesinin İncelenmesi,
3. Piyasa Disiplini.

2.6.3.1. Birinci Yapısal Blok (Asgari Sermaye Yeterliliği)

Basel II’de en az sermaye yeterlilik oranının hesaplanmasında esas olan üç risk grubu dikkate alınmış olup bunlar; kredi riski, piyasa riski ve operasyonel risktir. Basel I kriterlerinde sadece kredi ve piyasa riski ele alınmıştır. Operasyonel risk Basel II’de ele alınmıştır (İmişiker, 2005: 23).

Basel I kriterlerinde yer alan sermaye tanımı ve asgari sermaye yeterlilik oranının yüzde 8 olması koşulu Basel II’de de aynı kalmıştır. Ancak sermaye yeterlilik oranının paydasında önemli değişiklikler yapılmıştır. Kredi riski daha detaylı tanımlanmış, piyasa riskinde çok az değişiklik yapılmış ve operasyonel risk ilave edilmiştir. Basel II standardında kredi riski için, temel içsel derecelendirme ve gelişmiş içsel derecelendirme yaklaşımı olmak üzere üç yaklaşım önerilmiştir. Operasyonel risk için de çalışmalar yapılmış ve temel gösterge, standart ve ileri ölçüm olmak üzere üç yaklaşım ortaya konmuştur (Altınkaya, 2017: 29-30).

2.6.3.2. İkinci Yapısal Blok: Denetim Otoritesinin İncelenmesi

Basel-I'de yalnızca 'yasal sermaye yükümlülüğü' mevcut iken Basel-II'de denetim otoritesinin denetimin esaslarını belirleyen ilave bir sorumluluk eklemiştir. Risk odaklı denetimin etkin olarak uygulanması ön koşul olarak getirilmiştir. Gözden geçirme ve denetim sürecinin istenilen şekilde proses edilmesi amacıyla yönelik olarak komite dört temel prensip belirlemiştir (Şen, 2017: 47-48).

Prensip 1: Bankaların kendi risk profillerini ve sermaye yeterliliklerini değerlendirmeleri: Bankaların sermaye seviyelerinin korunmasına yönelik stratejilerinin olması beklenmektedir.

Prensip 2: Denetim otoritesinin bankanın risk profilini ve sermaye yeterliliğini değerlendirmesi: Denetim otoriteleri bankaların kendi içsel değerlendirmeleri ve stratejileri ile birlikte sermaye yeterliliğini izlemesi ve gözden geçirmesi beklenmektedir. Denetim otoritesinin bu süreçten tatmin edici sonuç alamadığında gerekli tedbirler alma yoluna gidebilecektir.

Prensip 3: Bankaların asgari yasal sermayenin üzerinde sermaye ile çalışmaların sağlanması: Denetim otoriteleri, bankanın asgari yasal sermaye yükümlülüğünün üzerinde sermaye ile faaliyette bulunmalarını istemeli ve bunu gerçekleştirecek otoriteye sahip olması önemlidir.

Prensip 4: Sermayenin asgari sermayenin altına düşmesi riskine karşı gerekli düzeltici tedbirlerin erkenden alınması: Denetim otoriteleri, bankaların risk profiline göre belirlenen sermayelerinin asgari seviyenin altına düşmesini engellemek için erken müdahalede bulunabilmelidir. Sermayenin korunamadığı veya tekrar yerine konulamadığında bankadan hızlı düzeltici tedbirlerin alınmasını istemelidir.

2.6.3.3. Üçüncü Yapısal Blok: Piyasa Disiplini

Bankaların sermaye ve sermaye yeterliliği ile risk değerlendirmeleri dahil olmak üzere kritik olan konularda kamuyu bilgilendirme ve bu şekilde şeffaf bir ortamın oluşturulması hedeflenmektedir. Şeffaflık ve paydaşlar ile bilgi paylaşımı, etkin risk yönetimi sistemini sağlayacağı gibi bankaları da disipline edebilecektir (Ayadi, 2005, s.41).

2.6.4. Basel III Kriterleri ve Türk Bankacılık Sektörüne Etkileri

Basel III, 2008 küresel krizinin ardından bankacılık sektöründeki risk yönetiminin, denetimin ve finansal düzenlemelerin güçlendirilmesi amacıyla Basel Bankacılık Denetim Komitesi tarafından geliştirilmiş kapsamlı reform tedbirleridir. Basel III, asgari sermayenin miktar olarak artırılması, kalitesinin iyileştirilmesi, risk temelli olmayan en az sermaye ihtiyacının ekonominin içinde bulunduğu koşullara göre artırılabilmesi ya da azaltılabilmesi, asgari likidite oranlarına yönelik düzenlemeler yapılması gibi birçok yeni uygulama getirmiştir. Bu uygulamalara 2013 yılından başlayarak 2019'a kadar aşamalı olarak geçiş yapılması planlanmaktadır (BDDK, 2015).

Basel III ile ilgili dört temel nokta vurgulanmalıdır (Gürel vd., 2012: 16-28):

- Basel III kriterleri finans sektörüne daha fazla şeffaflık getirmiştir. Bu durum belirsizliği ortadan kaldırmak açısından katkı sağlayabilir.
- Basel III kriterleri sistematik riske karşı uygun sermaye ihtiyacını belirlemeyi amaçlamıştır. Basel III kriterleri ile sistematik riski sınıflandırmak mümkün olabilir.

- Basel III kriterleri ile gereğine uygun ve uzun bir geçiş dönemi planlanmıştır. Böylece ekonomiye olan yeni kredi akısını desteklemek, uygun kazanç korumak, daha yüksek sermaye standartlarına ulaşmak mümkün olabilecektir.
- Basel III kriterlerine uygun davranılmalı, kayıtsızlıktan kaçınılmalıdır. Aksi durumda bankalar ve banka denetçileri, bir mali krizden çıkmak ve davranışsal değişiklikleri teşvik etmek için daha fazla çaba harcayacaklardır.

Basel III olarak belirtilen düzenleme ile ulaşılmak istenen hedefler şu şekilde özetlenebilir (Cangürel, vd., 2010: 5-6):

- Küresel krizlere, finansal ve ekonomik şoklara karşı bankacılık sisteminin sağlamlılığının artırılması,
- Risk yönetimi uygulamalarının sürekli olarak geliştirilmesi,
- Bankaların şeffaflığının artırılması ve kamuya doğru, güvenilir ve hızlı bilgi vermesinin sağlanması,
- Bankacılık sektörü için yapılan düzenlemelerle bankaların güçlendirilmesi,
- Dünya çapında yapılan düzenlemelerle finansal sistemin soklara karşı direncinin artırılması.

2008 yılında yaşanan dünyanın en güçlü ekonomilerini bile sarsan global krizin ardından Basel III uzlaşısı hazırlanmıştır. Basel III uzlaşısı sadece bankaların bulundurması gereken sermaye miktarlarını konu almakla kalmayıp piyasayı krizlere karşı sağlamlaştırma ve risk yönetimi konularına da değinilmiştir. Ayrıca küresel ve ulusal krizleri önlemesi düşünülen kararlar alınmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan düzenlemeler ise şunlardır (Taşpınar, 2013, 1):

- Asgari sermayenin kantitatif ve kalitatif yönden artırılması, asgari sermaye ihtiyacı standardının getirilmesi ve gerektiğinde sıkıntılı dönemlerde karşılık oranının artırılması,

- Asgari likidite oranlarına ilişkin düzenlemeler yapılması,
- Alım-satım hesaplarıyla ilgili sermaye yeterliliği hesaplamalarında değişiklik yapılması,
- Karşı taraf kredi riskinin hesaplanmasına ilişkin değişiklik yapılması,
- Sınır ötesi bankacılık kurallarının geliştirilmesi,
- Etkin bankacılık denetiminin tekrardan gözden geçirilmesi ve standart denetim uygulamalarının geliştirilmesi.

Söz konusu düzenlemelerin Basel II Kriterleri uygulama esaslarını ortadan kaldırmadığı, bununla birlikte Basel II Kriterlerinde önemli sapmalar göstermeyen ve yükümlülükleri daha da arttıran bir özellik gösterdiği, bankacılık sisteminin bu düzenlemelere tam anlamıyla adapte olabilmesinin ise 2019 yılına kadar devam edebileceği öngörülmektedir (Taşpınar, 2013: 21)

3. BÖLÜM

TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNDE FAALİYET GÖSTEREN BANKALARDA BİREYSEL KREDİLERİN KREDİ RİSKİNİ ETKİLEYEN BİREYSEL FAKTÖRLER ÜZERİNE BİR UYGULAMA (GARANTİ BANKASI ÖRNEĞİ)

Bireysel kredi kullanımını her geçen gün gelişen tüketici ihtiyaçları doğrultusunda günümüzde hızla yükselmektedir. Müşterilerin artan hizmet beklentileri, bunun yanında bankaların risklerini kontrol altında tutmak istemeleri ve bankacılık sektöründe yaşanan iç ve dış rekabet ortamı, yaşanan ekonomik krizler ve olumsuz şartlar sebebiyle son yıllarda devlet tarafından yapılan denetimlerin artması kredi kullandıran kuruluşların "kredi riski" kavramına her geçen gün daha fazla önem vermelerini sağlamıştır (Budak ve Erpolat, 2012: 27).

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Bu çalışmanın temel amacı, Türkiye içerisinde faaliyet gösteren bankacılık sektöründe önemli yer tutan bireysel kredilerin kredi riskinin belirlenmesinde önem arz eden bireysel faktörlerin belirlenmesi ve bankaların kredi risklerinin minimize etmesini sağlayacak birtakım önlemleri almalarını sağlamaktır.

Günümüzde banka kredilerinde kanuni takip oranlarında meydana gelen artışlar bununla birlikte azalan mali kaynaklar ve birçok bankacılık riskleri, verimlilik kavramının öneminin giderek artmasına neden olmaktadır. Bankacılıkta kredi riskinin doğru bir şekilde yönetilmesi, kaynakların verimli kullanılması, karşılaşılabilecek risklerin önceden tahmin edilerek gerekli tedbirlerin bugünden alınmasıyla gerçekleşecektir.

3.2. BİREYSEL KREDİLER ÜZERİNE YAPILAN DAHA ÖNCEKİ ÇALIŞMALAR

Sinkey ve Greenawalt 1991 yılındaki çalışmalarında 1984-1987 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyette bulunan ticari bankaların kayıp kredi deneyimlerini ve risk alma davranışlarını analiz etmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışmada kayıp krediler ve takipteki krediler kredi riskinin göstergeleri olarak ele alınmıştır. Genel risk göstergeleri olarak ise ortalama kredi geri dönüş oranı, ortalama kredi/ toplam varlık oranı, ortalama dalgalı fon oranı, ortalama mevduat/ toplam varlık oranı ve öz kaynak/ toplam varlık oranı kullanılmış ve bunların takipteki kredi ve kayıp krediler üzerindeki etkileri araştırılmıştır. Çalışmada ayrıca faaliyet gösterdikleri bölgeler itibarıyla bankalar arasında kredi riski bağlamında farklılık olup olmadığı da incelenmiştir. Uygulamada yöntem olarak regresyon analizi kullanılmıştır. Çalışmanın sonucunda kredi geri dönüş oranı, ortalama kredi/ toplam varlık oranı, ortalama dalgalı fon oranı, ortalama mevduat varlık oranı değişkenlerinin bağımlı değişkenler üzerinde beklendiği gibi pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Öz kaynak/ toplam varlık oranının etkisi ise negatif çıkmış fakat bu etki istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Ahmad ve Ahmad (2004) Malezya'daki İslami bankaların kredi riskini etkileyen faktörleri inceledikleri çalışmalarında geleneksel bankalar ve İslami bankalar arasındaki kredi riskini etkileyen faktörlerin kıyaslamasını yapmışlardır. Çalışmada 1996-2002 yılları arasında faaliyette bulunan altı geleneksel banka, altı İslami banka verileri kullanılmıştır. Çalışmada

kullanılan değişkenler etkinlik, kaldıraç oranı, zorunlu sermaye, kayıp kredi karşılığı, fon sağlama maliyeti, risk ağırlıklı varlıklar, toplam kaynakların doğal logaritması, kredi/ mevduat oranıdır. Çalışmanın sonucunda İslami bankaların geleneksel bankalara göre kredi riski seviyesinin daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. İslami banka ve geleneksel bankaların farklı kredi riski faktörlerine maruz kaldıkları anlaşılmıştır.

Rinaldi ve Arellano 2006 yılında yaptıkları çalışmada son yıllarda biriken büyük kredi artışlarının nedenini bulmayı ve Euro bölgesindeki ülkelerin finansal kırılganlığını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Çalışmada zaman seri analizi yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmada kullanılan değişkenler; toplam borçlar (mortgages, tüketici kredileri ve kredi kartları), gelir, servet, kredi faiz oranı, işsizlik oranı, konut fiyatları, enflasyon oranı, sahibi tarafından kullanılan konut oranıdır. Çalışmada yerel finansal koşulların zenginlik ve kazanç açısından daha kırılgan bir yapıya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, finansal kırılganlığı tespit etmek için en iyi verinin takipteki kredi oranı olduğu anlaşılmıştır.

Das ve Glash 2007 yılında yapmış oldukları çalışmalarında problemlili kredilerin hem makroekonomik hem de mikro ekonomik etkilerini incelemişlerdir. Çalışmada yöntem olarak panel veri analizi kullanılmıştır. Çalışmada 1994-2005 yılları arasında faaliyette bulunan Hindistan kamu bankaları incelemeye alınmıştır. Kullanılan değişkenler; reel gayri safi yurt içi hasıla, reel büyüme, banka şube sayısındaki artış oranı, etkinlik oranı, öncelikli olmayan sektör kredileri/ toplam krediler, banka büyüklüğü, sermaye/ risk ağırlıklı varlıklar, kar payı, net faiz marjıdır. Çalışmanın sonucunda makro seviye, gayri safi yurt içi hasıladaki büyüme, banka seviyesi, reel kredi büyümesi, faaliyet giderleri ve banka büyüklüğünün problemlili krediler üzerinde önemli etkiye sahip olduğu ortaya çıkmıştır.

Masood, ve Aktan 2009 yılında yapmış oldukları çalışmada Türk ve Pakistan bankalarında takipteki kredi riskini etkileyen faktörleri incelemişlerdir. Çalışmada Türk bankalar için 1999-2001 yıllarının verileri kullanılırken, Pakistan bankaları için ise 1996-1998 yıllarının veriler kullanılmıştır. Türk bankaları için çalışmada kullanılan değişkenler; banka mevzuatı ve denetimi, muhasebe, sermaye, hükümet müdahalesi, sermaye tabanı, sermaye kalitesi, kredi riski değerlendirme, şirketler ve borsa simsarlarına verilen kredi yüzdesidir. Pakistan bankaları için değişkenler; temel eğitim, mesleki eğitim, hizmet yılı, kredi yöneticilerinin katıldığı kurs sayısı, kredi yöneticilerinin deneyim yılı, kredi yöneticilerinin kredi limiti, kredi yöneticilerinin iletişim yetenekleridir. Çalışmanın sonucunda Türk bankacılık sisteminde takipteki kredileri çoğunlukla etkileyen faktörlerin hükümet müdahaleleri ve borsa simsarlarına ödenen krediler olduğu ortaya çıkmıştır. Pakistan bankacılık sisteminde takipteki kredileri hizmet yılı, kredi yöneticilerinin deneyim yılı, kredi yöneticilerinin iletişim yeteneklerinin etkilediği sonucuna varılmıştır.

Zribi ve Boujelbene 2011 yılındaki çalışmalarında bankaların kredi riskinin belirleyicilerini tespit etmeyi amaçlamışlardır. Bu çalışma kredi riskini etkilediği düşünülen hem makroekonomik hem de mikro ekonomik değişkenleri içermektedir. Çalışmada yöntem olarak regresyon modeli kullanılmıştır. Çalışmada 1995-2008 yılları arasında faaliyette bulunan Tunus borsasındaki ilk on ticari bankaların verileri kullanılmıştır. Kullanılan değişkenler; sahiplik yapısı, mevzuat, gayri safi yurt içi hasıla, enflasyon oranı, döviz kuru, faiz oranı, banka büyüklüğü, sermaye oranı, süreklilik, varlıkların geri dönüşüm oranı, öz sermaye/ toplam aktif oranıdır. Çalışmanın sonucunda bankaların maruz kaldığı kredi risklerinin ana belirleyicileri olarak sahiplik yapısı, sermaye ihtiyatlığı, karlılık ve makroekonomik göstergeler olduğu ortaya çıkmıştır.

Avrupa Merkez Bankası (European Central Bank) 2011 yılında yapmış olduğu bir çalışmada bankaların takipteki kredilerini ölçerek kredi kalitesini tespit etmeyi amaçlamıştır. Çalışmada yöntem olarak regresyon analizinden yararlanılmıştır. 2000-2010 yılları arasında faaliyette bulunan 80 ülkenin bilanço verileri kullanılmıştır. İncelemede kullanılan değişkenler; reel gayri safi yurt içi hasıla, nominal efektif döviz kuru, hisse senedi fiyatı, kredi faiz oranıdır. Çalışmanın sonucunda reel gayri safi yurt içi hasılanın takipteki kredileri etkileyen ana etmenlerden biri olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca, kambiyo oranlarında herhangi bir değer düşüklüğü meydana geldiğinde takipteki kredilerde bir artış söz konusu olacağı anlaşılmıştır.

3.3. ARAşTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada, bireysel kredi müşterilerinin kredi ödeme durumlarına göre sınıflandırmak amacıyla lojistik regresyon analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu tip analizlerde temel amaç, bağımlı ve bağımsız değişkenler arasındaki ilişkiyi, en az değişken ile en iyi uyuma sahip olacak biçimde tanımlayabilen kabul edilebilir bir model kurmaktır (okluk, 2010: 1357-1407). Neden sonuç ilişkilerinin ortaya konulması amacıyla yapılan çoğu araştırmada, incelenen değişkenlerden bazıları olumlu-olumsuz, başarılı-başarısız, evet-hayır, memnun memnun değil biçiminde iki düzeyli veriler ile anlatılmaktadır. Bu türde bağımlı değişkenin iki düzeyli ya da çok düzeyli kategorik verilerden oluşması halinde; bağımlı değişken ile bağımsız değişken(ler) arasındaki neden-sonuç ilişkisinin incelenmesinde lojistik regresyon önem taşımaktadır (Girginer ve Cankus, 2008: 181-193).

Lojistik regresyon, varsayımlarından dolayı diğer regresyon yöntemlerinden farklı olduğu bazı durumlar mevcuttur. Esasında bu farklılıklar araştırmacılara önemli faydalar sağlamakta ve sonuçlarını yorumlamada kolaylıklar göstermektedir.

Aşağıda bu farklılıklara maddeler halinde değinilmiştir (Erdoğan, 2002: 24-25; Aktaş, 1997: 46; Gujarati, 2006: 555):

- Regresyon analizinde bağımsız değişkenlerin çoklu normal dağılım göstermesi ve özellikle bağımlı değişkenlerin sürekli olması şartı aranırken, lojistik regresyonda bu şartlar aranmaz.
- Lojistik regresyon bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı probleminin olmadığını varsayar.
- Lojistik regresyon analizinde varyans-kovaryans matrislerinin eşitliği şartı aranmamaktadır.
- Lojistik regresyon fonksiyonu, doğrusal olasılık fonksiyonunun hata kavramı olan “e” nin birikimli olasılık dağılımı gösterdiğini varsayar. Bununla birlikte doğrusal regresyon modeli P_i 'nin X bağımsız değişken ile doğrusal ilişki içerisinde olduğunu varsayarken, logit modeli üstünlük oranı (Odds ratio, olma olasılığını olmama olasılığına oranı) X bağımsız değişkeni ile doğrusal ilişkide olduğunu varsayar.

3.3.1. Veri Toplama Tekniği

Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren bir bankadan (Garanti Bankası) yaklaşık bir yıl önce bireysel kredi kullanmış olan 499 kişi rastgele olarak çalışmanın örnekleme seçilmiştir.

3.3.2. Çalışmanın Bağımlı ve Bağımsız Değişkenleri

Bağımlı Değişken: Örneklem için rastgele seçilen müşterilerin son bir yıl içerisindeki kredi geri ödemeleri incelenmesi sonucunda müşteriler ‘kredisini düzenli ödeyen’ ve ‘kredisini düzenli ödemeyen’ şeklinde iki gruba ayrılarak çalışmanın bağımlı değişkeni elde edilmiştir.

Y= {1, kredi ödemelerinde son bir yılın içerisinde ard arda 30 günden fazla gecikmesi olan

0, kredi ödemelerinde son bir yılın içerisinde ard arda 30 günden fazla gecikmesi olmayan}

Bağımsız Değişkenler: Kredi ödemelerini ve bununla birlikte kredi riskini etkileyeceği düşünülen aşağıda belirtilen bağımsız değişkenler tespit edilmiştir.

Yaş: Yasal olarak 18 yaşın altında olan müşterilere kredi verilmesi mümkün olmadığı gibi, bununla birlikte 65 yaş üzere müşterilere de kanunen bir kısıt olmamakta, kredi tahsisi sınırlı veya belirli koşullar altında gerçekleştirilmektedir. Buna istinaden 65 yaş üzerine 4 verilmiş, 18-30 yaş aralığına da 1 puan verilmiştir.

Medeni Durum: Yaşam biçimi, standartlar, düzen, yerleşik olma, sorumluluk gibi faktörler nedeniyle evli olmak bekarlığa göre kredibilitenin artmasını sağlayan bir unsur olarak değerlendirilmiş, bekarlık 1, evli olmak ise 2 şeklinde kodlandırılmıştır.

Cinsiyet: Kredibilitenin etkilenebileceği bir diğer faktör erkek ve kadın ayrımıdır. Analizde kadın 1 , erkek 2 olarak kodlanmıştır.

Gelir: Aylık elde edilen gelir banka bireysel müşterisinin nakit akışının ve bununla birlikte ödeyebileceği maksimum kredi limiti ve aylık taksit tutarının tespit edilmesinde kullanılmıştır. Çalışmada geliri 1.000 TL olan müşteriler 1 , 5.001 TL ve üzeri geliri olanlar 4 şeklinde kodlanmıştır.

Kredi Tutarı: Kredibilitenin etkileyeceği düşünölen kredi tutarı 0-5.000 tl arası 1, 25.001 tl üzeri 4 olarak kodlanmıştır.

Kredi Vadesi: Çalışmada kısa vadeli olarak düşünölen 3-12 ay 1 , uzun vadeli olarak düşünölen 36 ay ise 4 şeklinde kodlanmıştır.

Meslek: Kişinin yaşam tarzı, standartları, geliri, eğitim gibi pek çok önemli kredibilite göstergesi ile birlikte ele alınmakta, ve bu meslek grupları belli başlı kategorilerde gösterilmektedir.

Kredi Kartının Varlığı: Bankalar kredi işlemlerinde karar verirken diğer bankalardaki davranışları da yakında izlemektedirler. Çalışmada kredi kartına sahip olanlar 1, olmayanlar ise 2 olarak kodlamaya tabi tutulmuştur.

Tablo 2: Modelde Kullanılan Bağımsız Değişkenler

	Değişken parametreleri			
	1	2	3	4
YAŞ	18-30	31-50	51-65	65 VE ÜZERİ
MEDENİ DURUM	BEKAR	EVLİ		
CİNSİYET	KADIN	ERKEK		
GELİR	0-1000	1001-2000	2001-5000	5001 VE ÜZERİ
KREDİ TUTARI	0-5000	5001-10.000	10.001-25.000	25.001 VE ÜZERİ
KREDİ VADESİ	3 AY- 12 AY	13 AY – 24 AY	25 AY – 36 AY	36 AY ÜZERİ
MESLEK	MEMUR (ÖZEL-KAMU)	İŞÇİ	ORTA/ÜSTÜ DÜZEY YÖNETİCİ	EMEKLİ
KREDİ KARTININ VARLIĞI	VAR	YOK		

3.4. ARAŞTIRMANIN MODELİ

3.4.1. Modelde Kullanılan Değişkenler

Çalışmada kullanılan 8 tane bağımsız değişkenin (yaş, medeni durum, cinsiyet, gelir, kredi tutarı, kredi vadesi, meslek ve kredi kartının varlığı) sadece 4 tanesi (medeni durum, cinsiyet, gelir, ve kredi tutarı) anlamlı olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre medeni durum, cinsiyet, gelir ve kredi tutarı değişkenlerinin kredi riski üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.4.2. Modelin Açıklama Gücü

Tablo 3: Modelin Açıklama Gücü

Step	-2 Log likelihood	Cox & Snell R Square	Nagelkerke R Square
1	537,766 ^a	,212	,290
2	539,602 ^a	,210	,286

a. Estimation terminated at iteration number 6 because parameter estimates changed by less than ,001.

Bu çalışmada geriye doğru eleme yöntemi olan ‘ Backward Yöntemi’ kullanılmıştır. Burada 2LL değerlerinin arttığı görülmektedir. Çalışmamızın model sonuçlarında -2 Log Likelihood değeri 537,766, Cox &Snell R Square değeri 0,212, Nagelkerke R Square değeri 0,290 olarak elde edilmiştir. Ayrıca ki-kare istatistiği 119,198 ve sig değeri 0,000 olduğundan modelin uyum iyiliğinin sağlandığı anlaşılmıştır.

Lojistik regresyonda, gözlenen değer tahmin edilen değer ile karşılaştırılması, log ihtimal/olabilirlik fonksiyonuna dayanır. Gözlenen

sonuçların yüksek olasılık oluşturduğu model en iyi model olarak kabul edilir. Log olabirlik değeri, 0-1 aralığında değerler alır. Bu oran, bağımlı değişkenin bağımsız değişkenler tarafından tahmin edilme olasılığını göstermektedir.

Birden küçük sayıların logaritması 0 ile eksi sonsuz arasındadır. Yani olabirlik oranı 1 ise, -2LogL istatistiği sıfıra eşit olmaktadır. Bunun anlamı -2LogL istatistiğinin küçük olmasıdır. Eğer model mükemmel uyumlu olursa diğer bir değişle, verileri en iyi şekilde temsil edebilirse, olabirlik 1 ve -2LogL olabirlik de 0 olur. Tahmin edilen logit modeli genel olarak test eden bu istatistik, sabit terim dışındaki tüm logit katsayılarının sıfıra eşit olup olmadığını sınamaktadır (Ege ve Bayrakdaroglu, 2012: 149).

Tablo 4.: Modelin Anlamlılık Testi Hosmer and Lemeshow Test

Step	Chi-square	df	Sig.
1	20,797	8	,008
2	11,693	8	,165

Hosmer and Lemeshow testi, modelin uyum iyiliği, bağımlı değişkeni açıklamak için oluşturulan en iyi modelin etkinliğinin bir ölçüsünü göstermektedir. Bu amaçla sıfır hipotezi “oluşturulan lojistik model uygundur” şeklinde formülize edilirken ve alternatif hipotez “oluşturulan lojistik model uygun değildir” şeklinde formülize edilir. Diğer bir şekilde kurulan hipotezleri gösterecek olursak;

H_0 : Tahmin edilen değerler ile gözlenen değerler arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

H_1 : Tahmin edilen değerler ile gözlenen değerler arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Çalışmada test sonuçlarının anlamlılıklarının 0.05' ten büyük olduğu görülmektedir. Bu gözlenen değer ile beklenen değer arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir. Başka bir deyişle modelin tahmin edilebilirliği gerçek durum ile benzeşmektedir.

Tablo 5: Lojistik Regresyon Modelinin Doğru Sınıflandırma Oran Tablosu

	Observed		Predicted		
			Y		Percentage Correct
			Gecikme yok	Gecikme var	
Step 1	Y	Gecikme yok	271	44	86,0
		Gecikme var	102	82	44,6
	Overall Percentage				70,7
Step 2	Y	Gecikme yok	287	28	91,1
		Gecikme var	125	59	32,1
	Overall Percentage				69,3

Her adımdan sonraki doğru sınıflandırma anlamına gelen bu tabloda seçilen değişkenlerin modeli temsil etme yüzde değerlerinin sırasıyla 70,7 ve 69,3 şeklinde olduğu görülmektedir. Tablo 5'te görüldüğü gibi birinci adımda % 95 anlamlılık seviyesinde girilen 315 tane gecikme olmayan kredinin 271 tanesi doğru tahmin edilmiş olup 184 tane gecikmesi olan kredinin de 87 tanesi doğru tahmin edilmiştir. Başka bir deyişle gecikmesi olmayan kredilerin % 86 sını gecikmesi olan kredilerin % 44,6 sını doğru tahmin edilmiştir.

3.4.3. Parametrelerin Anlamlılık Testi

Tablo 6: Parametrelerin Anlamlılık Testi

	B	S.E.	Wald	df	P	Exp(B)	Lower	Upper
Medeni(1)	0,326	0,240	1,847	1	0,174	1,386	0,866	2,218
Cinsiyet(1)	-0,425	0,224	3,617	1	0,057	0,654	0,422	1,013
Gelir			30,299	2	<0,001			
Gelir(1)	3,665	0,790	21,547	1	<0,001	39,067	8,312	183,624
Gelir(2)	2,442	0,763	10,250	1	0,001	11,492	2,578	51,229
Kreditutar			31,112	3	<0,001			
Kreditutar(1)	1,108	0,583	3,610	1	0,057	3,028	0,966	9,495
Kreditutar(2)	-0,519	0,340	2,332	1	0,127	0,595	0,306	1,159
Kreditutar(3)	-1,188	0,317	14,081	1	<0,001	0,305	0,164	0,567
Sabit	-2,949	0,757	15,180	1	<0,001	0,052		

β katsayısı pozitif bir katsayı ise bu sayının dönüştürülmüş hali ya da üstel katsayısı 1'den büyük olacaktır. Diğer bir değişle bağımsız değişkendeki bir birim pozitif değişime karşılık $\text{Exp}(B)$ değeri yükselecektir. Aynı şekilde β katsayısı negatif ise, üstel katsayı 1'den küçük olacaktır. $\text{Exp}(B)$ değeri düşecektir. β katsayısının sıfır olması ise üstel katsayı değerinin 1 olması demektir. $\text{Exp}(B)$ katsayısının 1 olması ise bağımsız değişkendeki bir birimlik değişimin bağımlı değişkende bir değişime neden olmayacağı anlamına gelir (Çokluk, 2010: 1390).

Tablo 6 ya göre yorumlama yapacak olursak, geliri 0-1000 tı aralığında olan banka müşterilerinin gelirlerindeki bir birimlik değişme olması halinde %1 anlamlılık düzeyinde müşterilerin kullandığı bireysel kredi riskini 39 kat arttırmaktadır.

Parametrelerin anlamlılık testine göre kredi tutarı da anlamlı değişkenlerdendir. Kredi tutarındaki bir birimlik değişim bireysel kredi riskini 3.02 kat arttırmaktadır.

3.5. UYGULAMA SONUÇLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Lojistik regresyon analizinde modele alınacak değişkenlerin bağımlı değişkene göre farklılık göstermesi gerekmektedir. Yukarıda SPSS te kullanılan her bir tablo tüm değişkenler için ayrı ayrı kullanılmış olup analiz sonuçlarına göre sadece “kredi kartı varlığı” değişkeni gecikmesi olanlarla olmayanlar arasında farklılık göstermemiştir. Dolayısıyla bu değişken lojistik regresyonda modele dahil edilmemiştir.

Oluşturulan modelde ‘kredi kartı varlığı’ dışındaki tüm değişkenler modele dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre Hosmer – Lemeshow uyum iyiliği sonucuna göre kurulan model anlamlı değildir ($p < 0,05$). Modelin doğru olması için bu değerin 0,05’in üzerinde olması gerekir. ‘Yaş’ ve ‘meslek’ değişkenleri de modelden çıkarılmıştır, çünkü bu değişkenler de model içinde anlamsız çıkmışlardır. Bu değişkenlerin de çıkarılmasıyla beraber kurulan Hosmer – Lemeshow uyum iyiliği sonucu 0,05’in altında çıkmıştır ($p=0,016$).

Bu da yine kurulan modelin tam anlamıyla oturmadığını göstermektedir. Son adımdaki sonuçlara bakıldığında ‘kredi vadesi’ değişkeni de anlamlı bulunmamış ve modelden çıkarılmıştır. Bununla birlikte elde edilen son modelde uyum iyiliği testi sonucu $p=0,165$ çıkmış ve model anlamlı bulunmuştur.

SONUÇ

Günümüzde bankacılık sektörü hız kesmeden büyümeye devam eden bir sektördür. Bankacılıkta kredileri içerisinde bireysel kredi oranı her geçen gün artmaktadır. Bununla birlikte bireysel kredilerin öneminin artması, sektördeki yerinin büyümesi ile kredi riski daha çok incelenmeye başlanmıştır.

Türkiye’de kredi riski, kredi risk yönetimi, global gelişmeler ve değişimler çerçevesinde makro ekonomik alt yapı içinde en önemli gündem maddesi olarak kalmaya devam etmektedir. Türk bankacılık sektörü bu yapı içerisinde kendini stratejik olarak geliştirmekte ve istikrarlı bir ekonomik modele hazırlanmaktadır. Bankacılığın özünde, kredi risk yönetimi yattığından, kredi riskinin tanımlanıp ölçülmesi, gözetimi ve raporlanması bu durumda önem arz etmektedir. Bu bağlamda sektörün tümü, uluslar arası alanda kredi risk yönetimi hakkındaki gelişmeleri yakından takip etmek durumdadır. Kredi risk yönetimi sistemlerinin geliştirilmesinde Basel II gerekliliklerinin dikkate alınması ve yapılması gerekenlerin belirlenmesi de sektörün önünde duran görevlerdir.

Kredilerin problem yaratmadan geri döndürülebilir olmasını sağlamak için kredi riski belirleme ve ölçümü devreye girmektedir. Bankalar başarılı bir istikrar sürdürebilmeleri için kredi riski yönetimine önem vermelidirler.

Bankaların karşı karşıya kaldığı en önemli risklerden bir olan kredi riski, borçlunun, bankaya karşı yükümlülüğünü zamanında yerine getirememesi nedeniyle doğacak finansal kaybı ifade etmektedir. Banka kredilerinin, bankaların faaliyetlerine bağlı olarak bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarda yer alması bu denli önemli bir faaliyetin sürdürülmesinde etkin risk yönetimi anlayışını zorunlu kılmaktadır. Dolayısıyla, kredi riskinin etkin şekilde yönetilmesi, risk yönetiminde kapsamlı bir yaklaşımın da önemli unsurlarındandır.

Kredi riski borçlunun hakkında yapılan istihbaratın yeterli olmaması, finansal tabloların yetersiz analizi, yetersiz teminat veya yetersiz izleme ile meydana gelebilmektedir. Bu riskin gerçekleşmesi sonucunda krediler sorunlu hale gelmektedir. Sorunlu kredi, banka ile borçlu arasındaki geri ödeme anlaşmasının önemli şekilde bozularak tahsilatın gecikmesidir. Bir bankada sorunlu kredilerin var olması bu tür kredilere tahsis edilen fonların, daha yüksek getirili alternatif alanlara yönlentilemeyeceği; yöneticilerin zamanlarını daha verimli alanlara harcamamalarına neden olur.

Türkiye’de mali kaynakların çok büyük bir kısmı bankalar tarafından toplanmakta ve kullanılmaktadır. Mali sistem içerisinde önemli bir yere sahip olan bankaların, bu sistemde sorunsuz işlemesi ve ilerlemesi için bazı konularda daha dikkatli olması ve gerekli önlemlerini alması gerekmektedir. Bu konulardan en önemlisi kredi riskidir. Kredi riski kredilendirilecek doğru müşterinin seçimiyle başlar, kredinin tahsil aşamasına kadar devam eder. İşte bu durumda bankalar kredi riskini minimum düzeyde tutacak önlemler almalıdır. Burada en doğru kararın verilip verilmediğinin, alınan riskler karşısında yeterli getirinin elde edilip edilmediğinin ve buna ayrılan kaynakların ayrılmaya değip değmediğinin bir şekilde ölçülmesi gerekmektedir.

Kredi riski yönetimi sürecinin amacı, etkin kredi portföy yönetimi oluşturabilmek, doğru fiyatlandırma yapmak ve risk-getiri dengesinin optimizasyonunu sağlamaktır. Kredilerin sağlıklı bir şekilde izlenmesi, getirisi ve aktif kalitesi yüksek, kaliteli ve sağlıklı bir kredi portföyünün oluşmasına önemli ölçüde fayda sağlayacaktır. Kredi riski yönetimi sürecinin başarısına bağlı olarak erken uyarı sistemi oluşturmak, rekabet avantajını geliştirmek ve optimal sermaye dağılımını sağlamak da mümkün olacaktır (Akkaya, 2012: 111).

Bankacılık sektöründe bireysel kredilerdeki hızlı büyüme krediyile ilgili risklerin daha ayrıntılı bir şekilde incelenmesine yol açmıştır.

Çalışmada her bireysel kredi başvurusunda müşteriden edinilen bilgiler ele alınmıştır. Lojistik regresyon yardımı ile yapılan analiz sonucunda bireysel kredilerden kredi riskinin en çok etkileyen faktörler, *medeni durum*, *cinsiyet*, *gelir ve kredi tutarı* olduğu belirlenmiştir.

Çalışmada bankacılıkta bireysel kredilerin tahsis sürecinden tahsil aşamasına kadar geçen süre içerisinde bankaların edindiği bireysel kredi ile ilgili bilgilerden hangi faktörlerin daha çok önem taşıdığı ve kredi riskinin en çok hangi faktörler aracılığıyla belirlendiği araştırılmıştır. Bu duruma istinaden bireysel kredilerde kredi riskini etkileyen faktörlerin tespiti amaçlanmıştır. Buradan yola çıkarak bağımlı değişken kredi ödemelerinde gecikme olan ve olmayan şeklinde belirtilmiştir. Bağımsız değişkenler olarak bankaların kredi tahsisi aşamasında sıkça kullandığı faktörler dikkate alınmıştır.

Çalışmada bağımlı değişken ile bağımsız değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisinin incelenmesinde en etkili analiz yöntemlerinden biri olan lojistik regresyon yöntemi kullanılmıştır. Gerçekleştirilen analiz sonucunda belirtilen bağımsız değişkenlerden medeni durum, cinsiyet, gelir ve kredi tutarı faktörleri kredi riskini etkileyen ve çalışmada en anlamlı sonucu veren değişkenler olmuştur. Bu sonuç ile bankalar kredi verirken verim sağlayacak ve bankaların sermaye verimini olumsuz etkilemeyecek bireysel kredi verebilmeleri için bu faktörleri göz önüne almaları gerektiği önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, M. (2012). *Bankalarda Kredi Riski Yönetimi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akgüç, Ö. (2006). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. Arayış Basım ve Yayıncılık. 250-252.
- Akbaş, R. (2007). *Basel II ve Amacı*. <http://www.muhasabetr.com/yazarlarımız/rahmi/001>, (E.t. 05.06.2015).
- Akgüç, Ö. (2006). *Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi*. İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık.
- Akıntürk, T. Karaman, A. (2011). *Borçlar Hukuku 6098 sayılı Yeni Borçlar Kanunu İle Karşılaştırmalı*. Ankara: 330-331.
- Aksel, K.H. (2001). *Kredi Riski Yönetimi*. Active Bankacılık ve Finans Dergisi, 65-86.
- Altıntaş, M.A. (2006). *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Sermaye Yeterliliği*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Aloğlu, Z.T. (2005). *Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri*. Ankara: Uzman Yeterliliği.
- Alkin, E. Savaş, T. Ve Akma V. (2001). *Bankalarda Risk Yönetimine Giriş*. İstanbul: Çetin Matbaacılık.
- Altman, E.I. (1985). *Managing the commercial lending process, edited by. Richard c.Aspinwall, Robert A. Eisenbeis: Handbook For Banking Strategy, A.Willey Interscience Publication*. New York.
- Altinkaya, Ş. (2017). *Bireysel Kredilerin Kredi Riskini Etkileyen Bireysel faktörlerBireysel Kredilerin Kredi Riskini Etkileyen Bireysel Faktörler Üzerine Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). Niğde: Ömer Halisdemir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aras, G. (1996). *Ticari Bankalarda Kredi Portföyünün Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.

- Atiker, M. (2005). *Basel I ve Basel II Bilgi Raporu*. Konya Ticaret Odası Etüt Araştırma Merkezi. 41(2) : 13-14.
- Ayan, E. (2007). *Bankacılık Risklerinin Yönetiminde Basel II Uzlaşısı*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ayadi, R. (2005). *The New Basel Capital Accord and Sme Financing Smes and The New Rating Culture, Research Report in Finance and Banking*. Brussels.
- Babuşcu, Ş. (2005). *Basel II Düzenlemeleri Çerçevesinde Bankalarda Risk Yönetimi*. Akademi Consulting & Training. Ankara.
- Babuşcu, Ş. (2005). *Bankalarda Risk Yönetimi*. Ankara : Seçkin Yayıncılık
- Bahadır, C. (2018). *Sorunlu Kredilerin Yönetiminde Varlık Yönetim Şirketlerinin Rolü ve Türkiye Uygulaması*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakanoğlu, D. (2005). *Bankalarda Kredi ve Kredi Riski Yönetimi* .(Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Basu, S.M. Rolfes, H.L. (1995). *Strategic Credit Management*. Canada: Amazon Yayıncılık
- BDDK. (2016). *Bankaların Kredi Yönetimine İlişkin Rehber*. Sayı: 6827
- Belkıs, S. (1990). *Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi*. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayınevi.
- Berk, N. (2001). *Bankacılıkta Pazara Yönelik Kredi Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Berk, N. (2011). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- Bessis, J. (2010). *Risk Management in Banking*. Third Edition. Wiley Yayıncılık.
- Bolgun, K.E. Akçay, M.B. (2003). *Risk Yönetimi*. İstanbul: Skala Yayıncılık.
- Bomfim, A. (2005). *Understanding Credit Derivatives and Related Instruments*. San Diego: Elsevier Academic Press.
- Budak, H. Erpolat, S. (2012). *Kredi Riski Tahmininde Yapay Sinir Ağları ve Lojistik Regresyon Analizi Karşılaştırılması*. *Online Academic Journal Of Information Technology*. 3(9): 27-28.
- Candan, H. Özüin, A. (2006). *Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- Cangürel, O. (2010). *Basel II Kapsamında Kredi Riskinin Ölçümünde Otorite Etkinliği; Türkiye için Alternatif Bir Öneri*. T.B.B. İstanbul: Yayın no 282. <http://www.tbb.org.tr/content/upload/dokuman/1923/5ozancangürel.pdf>. (E.t. 03.03.2018).
- Caoutte, J.B. Altman, E.L. Narayanan, P. (1998). *Managing Credit Risk: The Next Great Financial Challenge*. U.S.A. : John Wiley Sons.
- Cengiz, E. (2013). *Basel I,II,III Sermaye Uzlaşmaları*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Ceylan, A. (2002). *Finansal Teknikler*. Bursa: Ekin Kitabevi.
- Coleshan, J. (1989). *Credit Analysis: How To Measure and Manage Credit Risk*. England: Woodhead Fauiknar.
- Cuneo, E.C. *Accepting The Risk, Banking Systems and Technology*. 40(9): 37-38.
- Çerçi, D. (2008). *Türk Bankacılık Sisteminde Kredi Riski Yönetimi ve Yapı Kredi Bankasına İlişkin Bir Uygulama*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Muğla: Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Çokluk, Ö. (2010). *Lojistik Regresyon Analizi: Kavram ve Uygulama*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi. 10(3): 1357-1407.
- Doğanay, M. (2003). *Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Delikanlı, İ.U. (2010). *Bankacılıkta Kredi Türevlerinin Hissedar Değerine Katkısı, Etkin Bir Şekilde Kullanımına İmkan Sağlayacak Risk Yönetimi Yapılanması ve Finansal Raporlaması*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği.
- Dağ, K. (2008). *Türk Bankacılığında Basel II Kriterleri Çerçevesinde Risk Yönetimi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Das, S. (2005). *Credit Derivatives, CDOs & Structured Credit Product*. 3rd Edition. Willey Finance.
- Ege, İ. Bayrakdaroğlu, A. (2012). *İMKB Şirketlerinin Hisse Senedi Getiri Başarılarının Lojistik Regresyon Tekniği ile Analizi*. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi. 5(10): 139-158.

- Eken, M.H. (2006). *Türk Bankacılık Sektörünün Yapılanma Sürecinde Bankalarda Finansal Risk Yönetimi*. Analiz Dergisi, Sayı:15, s.75.
- Er, S. Sayım, F. (2009). *Risk Kavramı ve Bankacılıkta Risk*. TMSF Çatı Dergisi. Sayı:22.
- Ercan, M.K. Ünsal. B. (2005). *Finansal Yönetim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Erdem, E. (2012). *Bankacılıkta Risk Yönetimi ve Kredi Riski Yönetimi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Erdil, T.B. (2008). *Finansal Türevler ve Kredi Temerrüt Swaplarının Teori ve Uygulamaları*. (Doktora Tezi). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Erdoğan B.E., (2002). *Bankaların Mali Performanslarının Lojistik Regresyon ile Analizi ve İleriye Yönelik Tahmin ile Bir Uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ertaş, Ş. (2005). *Ticari İşletme Rehni*. Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, (7): 41.
- Fıkırkoca, M. (2003). *Bütünsel Risk Yönetimi*. Ankara : Kalder Yayınları.
- Girginer, N. Cankuş, B. (2008). *Tramvay Yolcu Memnuniyetinin Lojistik Regresyon Analiziyle Ölçülmesi Estram Öneği*. Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi sayı :15.
- Gögebakan, C. Arda, M.M. (2004). *Kredi Risk Yönetimi Açısından İçsel Derecelendirme Modeli*. Active Bankacılık ve Finans Dergisi : 81.
- Gujarati, N.D. Porter, D. (2006). *Temel Ekonometri*. İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- Gürel, E. Gürel Bulgurcu, E. Demir, N. (2012). *Basel III Kriterleri, Bankacılık ve Sigortacılık Araştırmaları Dergisi*. 1(3): 16-28.
- Hale, R. (1983). *Credit Analysis Acomplete Guide, U.S.A. Wiley Interscience Publication, John Wiley & Sons*.
- Hempel, G.H. Coleman, A.B. Simenson, D.G. (1986). *Bank Management. Text and Cases*. Second Edition. New York.
- Horasan, M. Horasan, İ. (2012). *Kredilendirme Süreci ve Basel II Kriterleri ile Karşılaştırılması*. Marmara Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 32(1): 203-205.

- İskender Sonbul, E. (2004). *Kredi Riski Dayanıklılığının Analizi; Türk Bankacılık Sektörü Üzerine Politika Önerileri*. İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği. Yayın no:306.
- İşıpek, P. (2005). *Banka Stratejik Yönetimi Açısından Kredi Riski Yönetimi Modelleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- İyim, A.S. (2015). *Alman Hukuku Kıyası İle Kefalet Sözleşmesinin Geçerlilik Şartları*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jacops, P.D. (1972). *Financial Institution*. Richard Irwin Inc. Page. 82.
- Karınca, H.E. (2001). *Banka Kredi Sözleşmeleri*. Ankara Barosu Dergisi. Ankara.
- Karluk, R. (1996). *Uluslararası Ekonomi*. İstanbul: Bilim ve Teknik Yayınevi.
- Karabulut, M. Bilen, A. (2015). *Bankacılıkta Riskten Korunma Amaçlı Finans Mühendisliği Araçları*. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi sayı: 14.
- Kaval, H. (2000). *Bankalarda Risk Yönetimi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kealhofer, S. Bohn, J.R. (2006). *Portfolio Management of Default Risk*. U.S.A.: KMV. 1(1): 34-36.
- Korkmaz Kale, T. (2004). *Bankalarda Kredi Riski Ölçümünde Alternatif Yöntemler*. Active Bankacılık ve Finans Dergisi. Sayı:37.
- Köylüoğlu, H.U. (2001). *Risk Yönetimi ! Zaman Geçirmeden Neden? Nasıl?*. Active Dergisi. Sayı: 17.
- Kuas, H. (2010). *Bankacılık Sisteminde Ticari Kredilendirme Süreci Üzerine Bir İnceleme*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Külahi Aslan, E. Tiryaki, G. Yılmaz, A. (2013). *Türkiye 'de Basel I, II ve III Kurallarına Uyum Süreci*. 10(40): 189-191.
- Lokumcu, S. (2009). *Finansal Risk Yönetimi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Mason, J.N. (1979). *Financial Management of Commercial Banks*, Warren, Gorham, Lamont, New York.

- Memiş, E. (2015). www.ozgunlaw.com/tr-TR/HDetay/rehin-hukuku-127.html. (E.t. 16.11.2017)
- Ngwa, E. (2010). *Credit Risk Management In Banks As Participants, In Financial Markets*. Master Thesis. Sweden: Umea School Of Business.
- Öcal, T. Çolak, Ö.F. (1999). *Finansal Sistem Ve Bankalar*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Özden, K.Ö. (2010). *Ticari Bankalarda Kredilendirme Süreci ve Kredi Riski Yönetimi*. (Yüksek Lisans Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Platt, R.B. (1986). *Controlling Interest Rate Risk*, John Wiley&Sons. New York.
- Sakarya, Ş. Sezgin, H. (2015), *Bankacılar Dergisi*. İstanbul
- Simkey, J. (1992). *Commercial Bank Financial Management In The Finacial Services Industry*. Forth Edition. New York.
- Saunders, A. Cornett, M.M. (2003). *Financial Institutions Management A Risk Management Approach*.
- Şakar, B. (2011). *Banka Kredileri ve Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Şakar, H. (2001). *Bankalarda Kredilendirme Teknikleri*. İstanbul: Beta Yayınevi.
- Şimşek, K.Ç. (2007). *Bankacılıkta Risk ve Risk Ölçüm Modelleri*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Takan, M. (2002). *Bankacılık Teori Uygulama ve Yönetim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Taşpınar, G. (2013). *Basel II Kriterleri ve Türk Bankacılık Sistemine Etkileri*. <http://gokhantaspınar.com/index.php/tr/makalelerim/113-basel-iii-kriterleri-ve-türk-bankacılıksistemine-etkileri>. (E.t. 06.06.2016).
- Temel, H. (2006). *Basel II Kriterlerine Göre Ticari Bankalarda Kredi Riski Yönetimi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Temizel, F. (2007). *Basel II Perspektifinden Kredi Riski Ölçüm Yaklaşımlarının Kredi Fiyatlamasına Potansiyel Etkisi*. Tuhis İş Hukuku ve İktisat Dergisi. 20(6): 52-53.
- Thygerson, K.J. (1992). *Financial Markets And Institutions 'A Managerial Approach'*, Harper Collins College Publishers. New York.
- Thomas, H. Wong, Z. (2004). *The Integration of Bank Syndicated Loan and Junk BandMarkets*. Journal of Banking and Finance.

- Ture, E. (2015). *Bankalarda Kredilerin Yönetimi ve Sorunlu Kredilerin Yeniden Yapılandırılma Süreci*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türko, M. (2002). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Alfa Yayıncılık.
- Ünal, Ö. (2008). *Bankacılıkta Kredi Riski Yönetimi*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, E. (2007). *Bankalarda Ticari Kredilendirme Süreci: Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Yolları İle İlgili Ampirik Bir Çalışma*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yıldırım, O. (2015). *Türk Bankacılık Sisteminde Basel Kriterleri, Finans Politik&Ekonomik Yorumlar*. 52(606): 9-10.
- Yılmaz, S. (2010). *Ticari Bankalarda Kredi Portföyü ve Kredi Riski Yönetimi-Bankacılık Sektöründe Bir Uygulama*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Kadir Has Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yüksel, A.S. (2002). *Banka Yönetimi El Kitabı*. Ankara : Alfa Yayınevi.
- Zarakolu, A. (1993). *Bankacılar İçin Para ve Kredi Bilgisi*. Bankacılar Serisi no:5. Ankara.
- Weber, S. (2006). *A Modified Analytic Hierarchy Process For Automated Manufacturing Decisions*. Interfaces. 4(23): 75-84.
- Wendell, V.F. (2007). *The Credit Union World, Theory, Process, Practise, Cases and Application*, Authpr House Publish. India.